

[Undervisningsministeren.]

oprettelse af en europæisk rumforskningsorganisation (ESRO) trådte i kraft 20. marts 1964. Ved lov af 18. december 1963 om Danmarks deltagelse i det europæiske rumforsknings samarbejde havde folketinget bemyndiget regeringen til at træffe de nødvendige foranstaltninger for Danmarks deltagelse i organisationen og til i de første 8 år efter dennes oprettelse at afholde udgifterne til Danmarks bidrag inden for den fastlagte udgiftsramme.

Ifølge artikel XVII i konventionen kan enhver medlemsstat, efter at konventionen har været i kraft seks år, opsiges denne ved meddelelse til den franske regering. Opsigelsen skal have virkning ved udgangen af det finansår, der følger efter det år, i hvilket opsigelsen blev givet. Konventionen trådte i kraft den 20. marts 1964 og kan således opsiges med virkning fra 31. december 1971, såfremt opsigelsen meddeles inden den 31. december 1970, idet man dog er forpligtet til at bidrage til organisationens udgifter indtil den 20. marts 1972.

Trods årlige bidrag på nu over 10 mill. kr. har Danmark ikke fået et videnskabeligt og teknologisk udbytte af samarbejdet, som står i rimeligt forhold til udgiften, specielt når hensyn tages til andre forskningsprojekter og til den stramme finanspolitik.

En vedtagelse af forslaget og den deraf følgende opsigelse medfører ikke, at Danmark vil være udelukket fra deltagelse i dette samarbejde, når udviklingen gør dette ønskeligt. Regeringen vil holde mulighederne åbne for en ændret beslutning herom og herunder tage hensyn til resultaterne af de europæiske forhandlinger.

Idet jeg i øvrigt henviser til bemærkningerne til forslaget, skal jeg herved anbefale forslaget til velvillig behandling i det høje ting.

Den første sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til statsministeren af Aksel Larsen, Morten Lange og Ømann:

„Hvilken redegørelse kan statsministeren give folketinget for den af regeringen planlagte indkomst- og lønpolitik samt de påtænkte midler til dens iværksættelse?“

Ordføreren for forespørgerne (Aksel Larsen): Vi har stillet følgende forespørgsel til statsministeren: Hvilken redegørelse kan statsministeren give folketinget for den af regeringen planlagte indkomst- og lønpolitik samt de påtænkte midler til dens iværksættelse? Jeg vil gerne som motivering for denne forespørgsel sige følgende.

En egentlig debat om landets økonomiske situation og regeringens økonomiske politik har tinget sidst haft den 15. maj i år. Den debat afslørede just ikke enighed, den udmærkede sig ikke fra regeringspartierne side ved synderlig klarhed, men var på den anden side fra regeringshold ikke præget af katastrofestemning, og man syntes endnu at have håb om, at skatteudskrivningen, momsforhøjelsen, den fortsatte skræppe kreditstramning og det høje renteniveau ville hjælpe til overvindelse af vanskelighederne. Debatten den 15. maj endte med vedtagelse af en dagsorden, der siger, at efter at have taget statsministerens svar på den stillede forespørgsel til efterretning, opfordrer tinget regeringen til — og jeg tillader mig at citere:

„— efter drøftelse med arbejdsmarkedets, de offentligt ansattes og erhvervslivets organisationer og med henblik på den kommende overenskomstperiode at fastlægge en på samfundsøkonomiske hensyn baseret ramme for en socialt afbalanceret indkomstudvikling;

— at tilskynde arbejdsmarkedets hovedorganisationer til at indgå ny aftale om samarbejdet på de enkelte virksomheder;

— og i fornødent omfang at fremme gennemførelsen af ovenstående ved lovgivningsmæssige foranstaltninger.“

Ja, det var dagsordenen, og den blev vedtaget med 86 stemmer mod 73. For dagsordenen stemte kun regeringspartierne medlemmer af folketinget.

Man kunne jo synes, at det var overflødig og kunstigt at lade folketinget vedtage en sådan dagsorden alene med regeringspartierne støtte; en statsministererklæring af samme indhold og ordlyd havde været mere rimelig og værdig og kunne have været tilstrækkelig. Når regeringen valgte dagsordensvejen, må det have været, fordi den ønskede at lade sig højtideligt forpligte ved en folketingsvedtagelse. Regeringen har

[Aksel Larsen.]

naturligvis parlamentarisk pligt til at efterleve denne, og hvis den ikke kan eller vil det, ja, så må den vel gå af, medmindre den efter at have overvejet sagen foretrækker at lade folketinget annullere forpligtelsen.

Efter den 15. maj skete der os bekendt ingenting, regeringen satte ikke noget i værk, heller ikke de bebudede forhandlinger med organisationerne. Den overvejede. Overvejelserne syntes endt, da statsministeren på mødet med organisationernes repræsentanter den 22. september endelig spillede ud med et oplæg, han selv karakteriserede som blødt, en karakteristik, jeg ingenlunde skal modsige. Det populariseres som regeringens 12 punkts program, hvilket har været muligt, fordi man ved redaktionel efterrationalisering har formået at stille oplægget op i 12 punkter, hvoraf jeg ganske vist kun finder ét kontant punkt, nemlig bebudelsen af et prisstop fra samme dato, den 22. september, men det kan ikke nægtes, at oplægget dets blødhed til trods var temmelig katastrofepræget. Det gav indtryk af, at landet stander i våde, og det er måske heller ikke helt forkert. Regeringen fremstillede og fremstiller det sådan, at vi lever over evne, at vi bruger mere, end vi producerer, og at dette har ført til stadig større negativ betalingsbalance, hvorfor der må gøres noget for at vende udviklingen den modsatte vej. Dette kan man i almindelighed erklære sig enig i, men enigheden hører op, når vi skal tale om, hvad der kan gøres, og hvad der bør gøres.

Jeg skal ikke på dette tidspunkt opregne de konkrete årsager til, at det er gået så skævt med valutabalancen, og at betalingsbalanceunderskuddet nu efter regeringens oplysninger er på vej til 4 milliarder kr. for 1970. Det gjorde hr. Per Hækkerup så udmærket i sin motivering for socialdemokratiets og socialistisk folkepartis forespørgsel den 15. maj, så dels ville det være overflødig, dels ville det være ondt at gentage det her. Men jeg kan ikke undlade at sige, at meget, næsten alt, tyder på, at regeringen og regeringspartierne lider under et alvorligt kompleks, som man erhvervede sig den 15. december 1967. Den dag stemte de nuværende regeringspartier imod forslaget om efter aftale med lønmodtagernes organisationer at følge devalueringen op og forbedre

og forlænge dens virkninger ved at indefryse en dyrtidsportion. Vi ved jo alle sammen, hvorfor de gjorde det. Det var, fordi de øjnede en mulighed for ved de nuværende forskellige VS-grupperes støtte at bringe regeringen i mindretal og fremtvinge et valg, hvoraf de håbede der kunne fremstå en mulighed for dannelse af den nuværende trekantede borgerlige regering. Hensigten var naturligvis parlamentarisk legitim, men midlet, at stemme imod noget, man i virkeligheden anså for rigtigt, var ikke just godt.

Flertallet af 15. december 1967 fik valget og den ønskede regering, men siden da har regeringen kredset om pristalsreguleringen som forbryderen om åstedet. Allerede i februar 1968 foreslog den arbejdsmarkedets organisationer at kvitte en eller to pristalsportioner, idet regeringen anså dette for, hvad den kaldte den bedste politik. Da regeringen til sin overraskelse fik nej, betonedede den, at så kunne man kun gøre det næstbedste, nemlig forhøje moms. Regeringens kompleks kom til udbrud igen i foråret 1970, da statsministeren den 30. april foreslog, at tre pristalsportioner skulle likvideres mod, at lønmodtagerne fik en meget beskeden skattenedsættelse. Regeringen kom ikke til folketinget med forslaget, men henvendte sig på ny til organisationerne og fik på ny nej. Om den overvejede at benytte sit flertal her i tinget, ved vi ikke med sikkerhed, men den gjorde det i hvert fald ikke, hvad så grunden kan have været. Den kom derimod med en ny gang momsforhøjelse.

Da statsministeren kom med sit nævnte bløde oplæg af 22. september, anede man tydeligt tanken om pristalsreguleringens likvidation mellem linjerne, men det blev først sagt åbent på mødet med lønmodtagerorganisationernes repræsentanter den 6. november. Her blev det til gengæld sagt tydeligt. Regeringen ville, at der skulle lægges et meget lavt loft over mulighederne for lønforbedringer, den ville have den såkaldt automatiske pristalsregulering afskaffet og indføre et såkaldt lønnævn til at afgøre, om der i givet fald under visse omstændigheder kunne bevilges en delvis løndækning for en del af prisstigningerne. Dette kaldte regeringen indkomstpolitik med social balance. Det var imidlertid lønpolitik, lønstoppolitik for at sige det helt tydeligt. Det er efterhånden

[Aksel Larsen.]

blevet garneret med ubestemte antydninger af, at man jo også kan overveje kapitalvindingsskat, udbyttebegrænsning og måske andet, altså antydninger af, hvad man kan overveje.

Ud fra denne plan, hvis det kan kaldes en plan, har regeringen bedt arbejdsmarkedets parter forhandle, og den har selv dels indledt forhandlinger med tjenestemændene, dels opsagt overenskomsterne med de statsansatte. Om den så også vil have de overenskomster med de kommunalt ansatte, der ikke er forhandlet færdig og ikke er trådt i kraft, opsagt, det vides ikke, men det er vel meningen.

Regeringen har modtaget et fælles svar fra LO og Arbejdsgiverforeningen. Det er i formen velvilligt, idet man går ud fra, at når man tager samfundsøkonomiske hensyn fra organisationernes side, så vil regeringen føre en økonomisk politik, der bl. a. tager sigte på stabile priser. Man lover et mere endeligt svar den 8. december på betingelse af, at regeringen forinden har afgjort, hvordan tjenestemændenes lønnings- og reguleringsvilkår bliver. Det forekommer mig, at det havde været rimeligt, om fagbevægelsen og tjenestemændene som forudsætning for forhandlinger overhovedet havde forlangt klarhed over hele den af regeringen påtænkte økonomiske politik, hvori lønpolitikken så skulle indpasses.

Det er jo i grunden, jeg må sige horribelt, at regeringen vil have et ja til sit lønpolitiske udspil uden at fortælle lønmodtagerne, hvordan den økonomiske politik i øvrigt bliver, ja, uden at kunne give besked om, hvad man vil gøre for at bremse prisstigningerne, når prisstoppet ophører den 1. marts 1971.

Det forekommer mig også mærkværdigt, at regeringen har så dårlige rådgivere, at den tror, pristalsreguleringen i sig selv er roden til de økonomiske vanskeligheder, og at næsten alt vil ordne sig, hvis man kan få pristalsreguleringen afskaffet. Jeg ser ganske vist, at finansministeren på det konservative landsrådsmøde proklamerede, at nu er prisstigningerne standset, prismøllen er sat i stå, sagde han, og så kan man uden betænkeligheder afskaffe pristalsreguleringen. Hvis finansministeren selv troede, at

priserne var bragt varigt i ro, kunne regeringen ganske roligt lade pristalsreguleringen bestå, så ville der jo ikke komme nogen pristalsstigninger, ingen lønforhøjelser. I øvrigt er det en ubestridelig kendsgerning, at når lønningerne reguleres opad på grund af, at et to gange barberet pristal viser stigning, så kommer lønstigningerne fra et halvt til trekvart år efter, at den registrerede prisstigning har fundet sted. Man behøver altså ikke at være i tvivl om, hvad der var først, lønen eller ægget.

Vi står nu i den situation, at regeringen har fremlagt sin politik med pristalsreguleringens afskaffelse som krumtapaksel, og at vel samtlige lønmodtagerorganisationer har sagt nej hertil og til regeringens lønpolitiske udspil overhovedet. Under denne udvikling har folketinget som sådant været holdt udenfor. Ja, der har nok været møder i 21 mands udvalget, men heller ikke dér har der været forhandlinger. Der har været stillet spørgsmål til regeringen, som den har besvaret mere eller mindre tilfredsstillende, men uden at man af dens svar eller udtalelser overhovedet har kunnet komme til klarhed over, hvad den vil gøre ud over at føre lønpolitik, og hvorvidt den vil føre sin lønpolitik igennem.

Statsministeren har forklaret os, at regeringen står fast på sin plan og ikke vil tage den af bordet, samt at regeringen føler sig bundet af dagsordenen af 15. maj. Han har i næste åndedrag betonet, at planen er et forhandlingsoplæg, og før man ser, hvad forhandlingerne kan føre til, kan der intet siges om, hvad regeringen vil gøre. Lønningsministeren har til tjenestemændene sagt, at de skam ikke må tro, at det påtænkte lønnævn er noget særligt. De konservatives ordfører, hr. Haunstrup Clemmensen, har sagt, at det med pristalsreguleringen skam ikke er noget kardinalpunkt. Alt dette tyder virkelig på en vis forhandlingsvilje, men finansministeren, hvis stemme måske har større konservativ vægt, har på det konservative landsrådsmøde determineret sagt, at regeringen veg i 1968, og det var en fejl, at regeringen veg efter 30. april, og det var måske en fejl, men at der vil falde en hård og berettiget dom over regeringen, hvis den nu for tredje gang ligervis som Christian II, der sejlede frem og tilbage over Lille-Bælt

[Aksel Larsen.]

uden at kunne beslutte sig, viger tilbage for at tage en beslutning.

Man må vist erkende, at stillet over for alt dette er det på tide, at sagerne kommer til drøftelse her i folketinget i fuld offentlighed, og at skyggeboksningsen i 21 mands udvalget ophører. Regeringen burde for længst være kommet til folketinget med sine forslag og med en samlet plan for den økonomiske politik, den anser for nødvendig og gennemførlig. Det har den ikke gjort. Måske er det, fordi den ingen plan har, måske er det, fordi den er i tvivl om, hvorvidt det går an at røbe planen. Men hvis situationen er den, at hovedpunktet i regeringens plan er pristalsreguleringens afskaffelse, og regeringen står fast herpå, også efter at organisationerne har sagt nej, og kan forudsiges vedblivende at sige nej, hvad vil regeringen så gøre? Vi har ikke kunnet få klarhed i 21 mands udvalget, vi har ikke kunnet få besked gennem ministerudtalelser på møder og til pressen, derfor har vi stillet vor forespørgsel her i tinget. Landet, befolkningen og erhvervslivet må have besked. Vi henstiller til statsministeren at give denne besked — hvis han kan.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*):

Den redegørelse, forespørgerne beder mig give om regeringens planlagte indkomst- og lønpolitik, er efter regeringens opfattelse allerede givet såvel folketinget som offentligheden. Regeringen har som bekendt rettet henstilling til arbejdsmarkedets parter og til de offentligt ansattes organisationer om ved de kommende overenskomstforhandlinger at forhandle sig frem til løsninger, som kan forenes med den af regeringen angivne indkomstpoltiske målsætning. Da oplysningerne til dels er fremkommet etapevis, skal jeg på den givne foranledning søge at give en samlet fremstilling af målsætning og midler.

Det er folketinget bekendt, at baggrunden for regeringens initiativer er en mangeårig, vedvarende tendens til stigende underskud i samhandelen med udlandet. Denne tendens har vel i perioder været tilsløret af lagerændringer, af svingninger i importbehovet til landbruget som følge af svingninger i høstresultatet og af midlertidige ændringer i bytteforholdet. Men bag disse til-

fældige udsving ligger, at Danmarks import af varer og tjenester gennem det meste af 1960erne er vokset stærkere end eksporten.

Denne tendens kan selvsagt ikke fortsætte. Sker det, vil det på afgørende måde bringe produktionen og beskæftigelsen i fare, både fordi vi møder stigende vanskeligheder ved at finansiere underskuddet, og fordi den voksende, i meget høj grad kortfristede gæld gør os meget sårbare over for internationale forstyrrelser; det blev jo meget klart demonstreret i maj 1969.

Regeringen må derfor lægge vægt på, at der udformes en økonomisk politik, som i løbet af en kort periode kan skabe ligevægt mellem valutaindtjeningen og valutaforbruget. Vi erkender at det kræver en rimelig tid at realisere denne målsætning, men må på den anden side understrege, at jo længere tid der går, desto vanskeligere bliver opgaven, fordi kravet om valuta til forrentning og afdrag på den udenlandske gæld bliver en hurtigt voksende belastning.

Der er i de seneste uger fremkommet forskellige oplysninger, som kunne tydes i retning af, at der er ved at ske en ændring af udviklingen i den rigtige retning. Jeg tænker bl. a. på, at betalingsbalancen i tredje kvartal efter den foreløbige opgørelse viser et væsentlig mindre underskud. Nu må man altid tage forbehold over for udsving i et enkelt kvartalstal, tallet kan jo være præget af særlige forhold. Jeg finder det imidlertid væsentligt at understrege, at selv om tallene for fjerde kvartal til sin tid skulle bekræfte, at en bedring i dansk økonomi er indtruffet, så kan det ikke begrunde, at de af regeringen planlagte initiativer opgives. Vi skulle nødig, som det før er sket, meget hurtigt sætte en opnået bedring over styr. Tværtimod må en bedring være en spore til at sætte alle kræfter ind for at udnytte mulighederne for en varig forbedring.

Hidtil har vi stort set alene søgt at løse betalingsbalanceproblemerne ved at anvende finans- og pengepolitiske midler. Det vil også fortsat være nødvendigt at opretholde en finans- og pengepolitik, der er stram nok til at hindre, at forbruget stiger mere, end produktionen kan bære, når der også skal være noget tilovers til forbedring af betalingsbalancen. Men lader vi fortsat pengeindkomsterne og dermed priserne stige

[Statsministeren.]

stærkere end i de lande, vor produktion skal konkurrere med, kan vi ikke genoprette balancen uden at stramme så hårdt til, at det går alvorligt ud over produktion og beskæftigelse. Det er en konsekvens, ingen kan være tjent med, og som regeringen ikke vil acceptere. Derfor finder regeringen det nødvendigt at inddrage indkomstdannelsen i den økonomiske samordning, og den mål-sætning, som dikteres af de vitale hensyn til konkurrenceevnen og beskæftigelsen, kan kort sammenfattes således:

Vi har i en årrække haft en stigning i pengeindkomsterne på 10-12 pct. om året, hvilket har medført betydelige årlige prisstigninger. Regeringen finder, at den årlige stigning i pengeindkomsterne ikke bør overstige den gennemsnitlige fremgang i produktionens effektivitet, der kan anslås til $3\frac{1}{2}$ à 4 pct. om året. Såfremt stigningstakten i de kommende 2 år holdes på dette niveau, vil den væsentligste indenlandske årsag til prisstigninger være fjernet. Dermed vil der være opnået en klar forbedring af dansk produktionens konkurrenceevne i en verden, hvor prisniveauet fortsat må ventes at være opadgående.

Disse anstrengelser er imidlertid ikke tilstrækkelige, hvis der kun bliver tale om en engangforeteelse. Derfor må der samtidig findes veje til at sikre, at pengeindkomsterne også i de kommende år udvikler sig væsentligt roligere, end de hidtil har gjort.

Lykkes en sådan stabilisering, så vil det yde et stærkt bidrag til bedring af betalingsbalancen og til sikring af produktionen og beskæftigelsen. Det vil begrænse mulighederne for kapitalgevinster, styrke opsparingen og lægge en bremse på den stigning i de offentlige udgifter — og dermed i skatter og afgifter — vi har været vidne til i adskillige år.

Denne påtrængende stabilisering af priser og omkostninger kan kun nås effektivt og på en socialt rimelig måde, såfremt alle indkomstgrupper inddrages. Lige så lidt som det ville være muligt eller rimeligt at nå den nødvendige stabilisering alene ved indgreb over for lønmodtagerne, lige så lidt vil det være muligt at gennemføre en stabilisering, hvis ikke løndannelsen indpasses i det generelle mønster.

Regeringen indledte sit indkomstpolitiske initiativ på en måde, der klart var udtryk for, at lønmodtagerne ikke skal være ene om at møde indgreb. Som bekendt er der gennemført et omfattende og stramt prisstop, og der er udarbejdet forslag til begrænsning i de offentlige budgetter med over 3 milliarder kr. i den kommende 4 års periode. Hvad prisstoppet angår, vil jeg gerne gentage, at det er ikke muligt at videreføre et så rigoristisk indgreb ud over den fastsatte periode, men regeringen er som meddelt besluttet på at gennemføre en lovgivning, der kan sikre prisstabilitet også efter 1. marts 1971. Udformningen af et forslag til en længere varende prislov forudsætter imidlertid en klarhed over den helhed, prisloven skal indpasses i. Førrend der er opnået større klarhed, er det derfor ikke muligt at forelægge en konkret udformning. Det betyder imidlertid ikke, at arbejdsmarkedets parter forhandler i blinde. Parterne ved, at træffer de aftaler om en lønudvikling, som er forenelig med indenlandsk prisstabilitet, så er regeringen forpligtet på en prislovgivning, som sikrer, at denne stabilitet opnås.

Ud over prislovgivningen er det tinget og offentligheden bekendt, at regeringen agter at tage initiativet til anden lovgivning med henblik på at sikre, at alle indkomstgrupper kommer til at yde deres rimelige bidrag til stabiliseringspolitikken. Det er således allerede meddelt, at regeringen forbereder lovgivning om udbyttebegrænsning og om skærpet kapitalvindingsskat, og at man i øjeblikket gennemgår afskrivningsreglerne kritisk. Derudover har regeringen tilbudt, om det ønskes, at støtte parterne i deres bestræbelser i retning af øget medindflydelse og medejerskab i virksomhederne.

De foreslåede besparelser på statens budget er udtryk for, at regeringen har fundet det nødvendigt, at det offentlige forbrug inddrages i den begrænsning af det samlede forbrug, som må gennemføres. Når vi appellerer til alle om at begrænse væksten i pengeindkomsterne, må vi nødvendigvis også undgå, at den del af borgernes indkomst, der går over de offentlige kasser, vokser for stærkt. Der er vist fra alle sider en reaktion mod, at skatter og afgifter tager en meget betydelig del af stigningen i indkomsterne. Skal der være mening i denne reaktion, må

[Statsministeren.]

den kunne tages som udtryk for, at der er bred tilslutning til, at de offentlige udgifter skal stige noget langsommere end hidtil.

Regeringen har på denne baggrund indskærpet kravet om en øget kommunal selvfinansiering, og finansministeren vil ved fremsættelsen af finanslovsforslaget gøre rede for regeringens forslag om besparelser på statsbudgettet. Disse besparelser må ses som et bidrag til regeringens stabiliseringspolitik, men der er også en sammenhæng den anden vej rundt.

Stigningen i statens udgifter har gennem mange år været genstand for stærk diskussion både her i tinget og i offentligheden. Hvad der derimod er knap så omtalt, er, at omkring 60 pct. af stigningen i statsudgifterne er direkte forårsaget af pris- og lønstigninger. Denne påvirkning vil også komme til at gøre sig gældende i budgettet for 1971-72 som følge af de løn- og prisstigninger, der har fundet sted i 1970. På trods af de besparelser, finansministeren vil foreslå, vil budgettet for det kommende år derfor også vise en betydelig stigning. En effektiv begrænsning af stigningen i statens udgifter kan kun nås, hvis priser og lønninger stabiliseres.

I det hele gælder det, som jeg sagde før, at det er ikke muligt at sikre den tiltrængte økonomiske stabilitet, medmindre der også på alle lønområder sikres en udvikling, som er forenelig med indenlandsk prisstabilitet. Det betyder, at de samlede lønstigninger, hvad enten de stammer fra overenskomstfornyelser eller fra reguleringer i overenskomstperioden, eventuelt i form af lønglidning, må holdes inden for rammen for stigninger i pengeindkomsterne på 3,5-4 pct. Jeg må stærkt understrege, at dette gælder de samlede lønstigninger i årets løb. I en lang årrække har de direkte overenskomstmæssige lønforhøjelser på det private arbejdsmarked kun udgjort en fjerdedel af de totale lønstigninger. Selv den strengeste tilbageholdenhed ved overenskomstafslutningen ville altså ikke i sig selv være nok til at

bringe lønstigningerne ned fra de hidtidige 10-12 pct. til et niveau, som er foreneligt med prisstabilitet.

Regeringen må derfor fastholde, at det er uomgængelig nødvendigt også at mindske de lønstigninger, der sker i løbet af overenskomstperioden. Vi forventer, at vi ved at føre en fast økonomisk politik gradvis kan dæmpe tendenserne til lønglidning. Men erfaringen viser, at der altid vil være en vis lønglidning, når vi har et højt beskæftigelsesniveau.

Regeringen har derfor fundet det nødvendigt at pege på, at den automatiske dyrtidsregulering dels i sig selv, dels i samspillet med lønglidningen har en række uheldige økonomiske og sociale virkninger. Forholdet er jo, at en stigning i importpriserne automatisk udløser stigende pengeløn til alle, selv om de er ledsaget af en bytteforholdsföringelse, som gør hele samfundet fattigere.

Vi har endvidere set eksempler på, at den automatiske regulering har ført til, at tilfældige og kortvarige prisstigninger er blevet omsat til en varig stigning i vort pris- og omkostningsniveau.

Regeringen har også i sit forhandlingsoplæg peget på, at den automatiske dyrtidsregulering, når den lægges oven i lønglidningen, har nogle uheldige økonomiske og sociale virkninger.

Det er jo en kendsgerning, at nogle lønmodtagere allerede gennem lønglidningen reelt har opnået dækning eller i visse tilfælde mere end dækning for prisstigningerne, medens andre — især de normallønnede — ikke har opnået en sådan dækning.

Uanset dette opnår begge grupper dyrtidsregulering, også for de prisstigninger, som hænger sammen med lønglidningen.

Medens de normallønnede således kun opnår en delvis dækning for prisstigningerne, opnår andre dobbelt dækning — og denne dobbeldækning er gennem sine virkninger på priserne medvirkende til yderligere at udhule de normallønnedes realløn.

At det er sådan, ses måske allertydeligst

[Statsministeren.]

af, at vi nu gennem mange år har oplevet, at der er givet betydelige lavtlønstillæg, uden at lavtlønsproblemet reelt er bragt nærmere til en løsning.

Skulle der under de kommende forhandlinger opstå behov for det, vil regeringen være villig til at iværksætte eller bidrage til et sagkyndigt arbejde, som har til formål at udrede problemerne omkring lavtløns- og i det hele taget lavindkomstforholdene — der er nemlig nok grund til at understrege, at det ikke alene er et lavtløns-, men også et lavindkomstproblem, vi taler om — med henblik på at finde frem til foranstaltninger, som mest effektivt kan bekæmpe disse problemer.

Det er også en uheldig side ved den automatiske dyrtidsregulering, at den kan føre til foranstaltninger i den økonomiske politik, som ikke er hensigtsmæssige ud fra deres almindelige økonomiske virkninger, men alene motiveres med et ønske om at undgå udløsning af dyrtidsportioner. Der kunne nævnes adskillige eksempler på dette. Derigennem har vi faktisk stiltiende erkendt, at den automatiske dyrtidsregulering kan have konsekvenser, som det var bedst for alle at undgå. Bør vi dog ikke søge at finde en ordening, som ikke medfører et behov for den slags foranstaltninger?

Det er baggrunden for regeringens forhandlingsoplæg. Regeringen lægger vægt på, at man finder en ordening, som fjerner disse uheldige virkninger — både de inflationsdrevende og de socialt uheldige — ved at sigte mere direkte mod en sikring af reallønnen for de grupper, der har behov for en sådan sikring.

Det er regeringens opfattelse, at det hverken ud fra et socialt eller økonomisk hensyn kan være tilfredsstillende blot at afvise ændringer over for de problemer, der vitterligt består. For alle parter bør formålet være, at man sigter direkte mod en bedre sikring af de udsatte gruppers realløn på en måde, der ikke samtidig har de nævnte økonomiske og sociale svagheder i sig.

Regeringen er i forhold til de statsansatte direkte forhandlingspartner; derfor har regeringen formuleret sine forslag i et forhandlingsoplæg. Som det vil være tinget bekendt, er forhandlingerne først lige påbegyndt, og følgelig kan der ikke ved denne lejlighed

gives nærmere oplysninger om disse forhandlinger. Over for den kritik, der politisk har været rejst imod regeringen, fordi vi så tidligt har lagt op til forhandling, vil jeg gerne fremføre for det første, at de offentligt ansatte andrager en så betydelig del af det samlede arbejdsmarked, at det er naturligt at tilstræbe samtidighed i forhandlingerne og især i forhandlingernes afslutning mellem det private arbejdsmarked og det offentlige arbejdsmarked. Dernæst må jeg minde om, at parterne på det private arbejdsmarked opfordrede regeringen til at fremlægge et forhandlingsoplæg over for de statsansatte så tidligt, at det private arbejdsmarked kunne have dette oplæg med i sin bedømmelse. Fra de offentligt ansattes organisationer har der da heller ikke lydt indvendinger imod, at regeringen har fremlagt sit forhandlingsoplæg her i efteråret.

Regeringen har altså valgt at benytte de sædvanlige forhandlingskanaler, men med vægt på at opnå samtidighed. Jeg gentager, at det er et forhandlingsoplæg til de statsansatte, og at regeringen er åben for at drøfte andre konkrete udformninger. Det er en forhandlingsløsning, vi tilstræber, hvilket også fremgår af, at regeringen har lagt op til LO og Dansk Arbejdsgiverforening selv at forhandle sig til rette om den mest hensigtsmæssige løsning.

Det afgørende for regeringen er, at der for lønsiden som for de øvrige indkomstgrupper findes en løsning, som fjerner de sociale og økonomiske ulemper og muliggør en indkomstudvikling i overensstemmelse med den skitserede målsætning.

Vi tillægger det stor betydning, at lønforholdene ordnes ved frie forhandlinger mellem parterne. Men denne frihed må være frihed under ansvar over for vitale samfundsmæssige hensyn.

Både regeringen, folketinget og organisationerne må handle under ansvar over for disse hensyn.

Jeg kan ikke lade være med til sidst at sige til tinget, som i dag skal debattere dette problem: alle de her nævnte — folketinget, regeringen og organisationerne — ved, at der igennem mange år i Danmark har fundet en stærkere indkomstudvikling sted, end produktionsstigningen og dermed prisstabiliteten har kunnet bære, og det har ført til prisstigninger. Det spørgsmål, som jeg synes

[Statsministeren.]

tinget skulle forsøge at besvare, er: hvad har man egentlig ud af det, der ligger ud over det bæredygtige? Man har en højere pengeomsætning og en ringere konkurrenceevne.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 13.

Mødet udsat kl. 10.36.

Mødet genoptaget kl. 13.

Forhandlingen genoptoges.

Ordføreren for forespørgerne (Aksel Larsen): Jeg ser mig ikke i stand til at takke statsministeren for svaret, bl. a. af den grund, at det ikke var noget svar. Det var, undskyld, jeg siger det, en samling almindeligheder og moralske betragtninger af den slags, vi snart er vant til at høre fra statsministerens side. Der var ingen konkrete oplysninger om, hvad regeringen vil gøre, og hvordan den vil få det igennem, selv om vi ganske vist ikke er i tvivl om, hvad regeringen gerne ville gøre, hvis den mente at være i stand til det.

Jeg kan kun opfatte denne lidt besynderlige svartale fra regeringen som udtryk for, enten at regeringen i virkeligheden ikke har nogen økonomisk politik, eller at den i hvert fald ikke ønsker at forhandle sin økonomiske politik her i folketinget eller med folketinget. Den vil nok tolerere visse skinförhandlinger i et folketingsudvalg, men ellers vil den forsøge at klare sagerne selv.

Jeg kan jo begynde med at acceptere regeringens eller statsministerens opstilling af situationens problematik. Den kan kort udtrykkes sådan: vi må sætte tæring efter næring, vi har ikke råd til at leve, som vi hidtil levede, vi må i en længere tid give os til at spare på forskellig måde for at rette valuta-balance, og hvad dertil hører, op og komme

ud af vanskelighederne, og det går galt, hvis vi ikke gør noget. Ja men jeg kan godt acceptere denne opstilling. Men jeg må samtidig gøre opmærksom på, at årsagen til, at vi er kommet dertil — det har været nævnt under en tidligere debat her i tinget, og jeg har henvist til det i min begrundelse for forespørgslen — er unægtelig regeringens egen politik.

Denne regering kom til magten, formelt i hvert fald, i modstand mod indgreb i pristalsreguleringen. Den kom til magten med løfter om, at skattetrykket skulle lettes, det havde nået bristepunktet. Den kom til magten, idet den havde stillet i udsigt, at der ville blive ført lavrentepolitik, og det skal indrømmes, at i dens første periode førte den lavrentepolitik med det resultat, at der dels skete en kolossal opskruning af ejendomsværdierne, dels en kolossal pengeudpumpning via Nationalbankens opkøb af obligationer. Denne politik mente man var forsvarlig, når man ledsagede den af en finanspolitisk stramning, af større skatteudskrivning, og når statsministeren nu henviser til, at diskontofohøjelsen i sin tid var forårsaget af det, der skete på det internationale valutamarked, må jeg sige, at det kun i meget begrænset omfang er rigtigt. Det rigtige er, at begivenhederne på det internationale valutamarked sikkert ikke havde virket synderligt i Danmark, hvis vi havde haft en forsvarlig økonomisk politik herhjemme, hvis vi ikke havde ført denne letsindige rente- og kreditpolitik, som regeringen forsøgte at gennemføre.

Så blev regeringen grebet af panik, så kørte den over i det andet spor og gav sig til at stramme kreditten og forhøje renten. Vi har fortsat et fantastisk højt renteniveau, som er en af de konkrete årsager til de vanskeligheder, vi befinder os i nu, og der er åbenbart ikke nogen udsigt til, at det skal ændres inden for overskuelig tid eller i hvert fald i denne regerings tid.

Hver gang regeringen så har villet tage et initiativ, har den kredset om lønningerne og pristalsreguleringen, og det gør regeringen også med de forhandlinger, den påstår den nu fører med tjenestemændene og arbejdsmarkedets organisationer.

Ja, det er situationen. Jeg kan ikke se andet, end at det er regeringen, der må have

[Aksel Larsen.]
hovedansvaret for, at det er gået så galt, som det er gået.

Men hvad er det så, regeringen vil? Generelt sagt vil regeringen, at vi skal spare og nedskære os ud af vanskelighederne. Det offentlige skal spare, statsborgerne skal spare, der skal skæres ned på forskellige områder, og selv om der måske ikke skal foretages direkte lønnedskæringer, skal de i hvert fald foretages indirekte, hvis regeringen er i stand til at gøre, som den synes at have agt til. Det skulle altså være bodemidlet.

Her er vi af den mening, at regeringen tager afgørende fejl. Vi er af den opfattelse, at et land som Danmark, der har naturlige forudsætninger for at klare sig godt, ikke skal spare sig ud af sådanne midlertidige vanskeligheder, som vi er inde i nu, men derimod skal producere sig ud af dem. Man skal ved at føre en fornuftig, konstruktiv økonomisk og erhvervsfremmende politik forøge og forbedre produktion og eksport. Det vil gøre landet rigere, og det vil sætte landet i stand til selv at tjene sig ud af vanskelighederne.

Regeringen kender vores synspunkter, vi har fremlagt dem ofte. Vi har, bl. a. til løsning i 21 mands udvalget, fremlagt dem i form af en udtalelse fra vor hovedbestyrelse, vedtaget den 13. september. Vi måtte jo dengang gå ud fra, at når regeringen påstod, den var så ivrig for at forhandle, ville den også give sig til at forhandle dette oplæg fra vor side. Men det har der aldeles ikke været nogen ivrighed for. Vi har ikke fået nogen tilkendegivelser fra regeringen, den har ikke udtrykt sin mening om det, og det kan kun opfattes sådan, at regeringen ikke har i sinde at gå den vej, vi foreslår, hverken på det korte eller det lange sigt.

Regeringen har indtil nu hævdet, og jeg formoder, den stadig væk vil hævde, at den finanspolitiske og den pengepolitiske stramning var det rigtige og må fortsætte. Jeg tror, vi må konstaterer, at disse to former for stramning ikke har hjulpet. Det er efter vor opfattelse sandsynligt, at de har gjort ondt værre; det var i hvert fald åbenbart ikke den medicin, der kunne hjælpe. Når regeringen nu i forbindelse med sine sparebestrebelse siger, at de offentlige udgifter i den kommende tid må stige noget langsommere

end tidligere, er jeg derfor nødt til at beskæftige mig med denne såkaldte spareplan.

Vi ved ikke, hvor mange af de påtænkte besparelser — dels dem, der er opfundet af finansministeren, dels dem, der er opfundet af „støvsugerbanden“ — der er reelle. Det er muligt, at ingen af dem er reelle, jeg ved det ikke. Det ser i hvert fald ikke godt ud, at man først og fremmest, åbenbart i panik, vil spare på udgifter til sociale foranstaltninger, til uddannelse og til lignende særdeles samfundsnyttige formål.

Man siger ganske vist, at man også vil spare på militærudgifterne. I hvert fald hævder regeringen, at nu har den fundet ud af, hvorledes den her skal spare 100 mill. kr., eller hvor meget det nu er — det var vist 130 mill. kr. Men når vi på den anden side får at vide, at de 50 mill. kr. er sparet ved, at man opgiver en plan om at købe tre moderne persontransportfly til militæret, som også kunne bruges til andre særlige formål, og at man samtidig overhovedet ikke har kunnet komme til at give 30 mill. kr. ud i lønninger, fordi stillinger ikke har kunnet besættes, bliver man jo ikke imponeret over denne besparelse. Og man bliver det slet ikke, når man nu i aviserne læser — og jeg forstår, at det også har været i finansudvalget — at regeringen har søgt om bevilling af 160 mill. kr. til bygning af fire torpedobåde og indkøb af 18 bjærgningskøretøjer samt indkøb af gasmasker til hjemmeværnet og opførelse af en skolebygning i Frederikshavn. Det ser altså ikke ud til, at det er militæret, der skal holde for. Det er ikke nogen hemmelighed, hverken for regeringen eller for tinget, at hvis det drejer sig om at anvise områder, hvor der kan spares, er vi af den mening, at vi kan anvise et sådant område, nemlig det, man kalder forsvaret, og som vi foretrækker at kalde militæret.

Regeringen har tudet os ørerne fulde med, at de offentlige udgifter er for store. Den har tudet os ørerne fulde med, at der mangler arbejdskraft til eksportindustrien, og så vil den foretage forskellige kunstgreb for at tvinge arbejdskraft fra andre erhverv over i eksportindustrien, idet den håber, dette i nogen grad vil hjælpe. Men den kunne spare ganske effektivt ved at mindske indkaldelserne til militæret; derved ville den samtidig stille arbejdskraft til rådighed for erhvervs-

[Aksel Larsen.]

livet i almindelighed og eksportindustrien i særdeleshed. Den ville slå to fluer med ét smæk, men det har åbenbart ikke regeringens interesse.

Statsministeren sagde i sin tale i formiddags, at de offentlige udgifter skal stige noget langsommere end hidtil, og så fortsatte han:

„Regeringen har på denne baggrund indskærpet kravet om en øget kommunal selvfinansiering.“

Det er mig svært at forstå, at de offentlige udgifter stiger langsommere, fordi man flytter udgifter fra staten over til kommunerne. Så vidt jeg ved, er kommunerne også offentlige foretagender. Det har altså intet med besparelser at gøre. Det kan måske få statsregnskabet til at se lidt kønnere ud, men det hjælper ikke med hensyn til de offentlige udgifter.

Men hvad er årsagen til, at statsministeren havde dette afsnit i sin tale? Jo, dette afsnit i statsministerens tale skulle tjene som baggrund for påstanden om, at nu må der holdes igen med lønningerne. Det er i virkeligheden det, regeringen næsten udelukkende sysler med. Regeringen har den teori, at pengeindkomsterne i de kommende år skal udvikle sig væsentligt roligere, end de hidtil har gjort, og statsministeren siger, at regeringen finder, at den årlige stigning i pengeindkomsterne ikke bør overstige den gennemsnitlige fremgang i produktionens effektivitet, der kan anslås til $3\frac{1}{2}$ å 4 pct. om året. Jeg tror, jeg i begrundelsen for min forespørgsel sagde, at regeringen må have dårlige nationaløkonomiske rådgivere — og det må den have, hvis de virkelig kan få regeringen til at tro på noget sådant. Jeg ved ikke, hvordan man vil måle den gennemsnitlige fremgang i produktionens effektivitet. Jeg ved, at man kan måle fremgangen i nationalproduktet, og naturligvis kan man drage visse slutninger med hensyn til produktionens effektivitet. Men jeg forstår på det hele, at det, det i virkeligheden drejer sig om, er, at man regner med for det kommende år at få en fremgang i nationalproduktet fra $3\frac{1}{2}$ til 4 pct., og så siger regeringen: så må følgelig befolkningens indkomster og forbruget herhjemme i det hele taget, både til personligt og offentligt for-

brug og investeringer, ikke stige mere end disse $3\frac{1}{2}$ eller 4 pct.

Det er en højst mærkelig opfattelse. I hvert fald når det drejer sig om lønninger, så kan man absolut ikke påstå, at deres procentvise stigning absolut skal følge den procentvise stigning i nationalproduktet. Regeringen har efter vor opfattelse et helt forkert udgangspunkt her, men den er åbenbart lykkelig for det, for den skal jo bruge det til at lægge et lønloft, som, alt iberegnet — altså overenskomstmæssige stigninger, eventuel lønglidning, pristalsregulering, og hvad dertil hører, herunder den pristalsregulering af lønningerne, der kan komme som følge af et stigende januarpristal — i det kommende år højst udgør $3\frac{1}{2}$ å 4 pct.

Dermed er i virkeligheden sagt, at det, regeringen er ude efter, ikke er, som den ellers siger det, indkomstpolitik med social balance, men lønpolitik, på det nærmeste lønstoppolitik, og derfor er det, vi spørger: agter regeringen at gennemføre dette? Vi ved godt, den er forpligtet til det efter den dagsorden, den lod folketinget vedtage den 15. maj, men vi må ved denne lejlighed spørge: er regeringen sindet at gennemføre dette og leve op til denne dagsorden, og hvordan vil den gøre det?

Herom siger regeringen, at den jo fører forhandlinger, det er kun et forhandlingsoplæg. Ja men statsministeren har på den anden side i udvalget sagt, at regeringen står fast på dette, og at den agter at leve op til dagsordenen af 15. maj. Finansministeren har sagt, at nu agter man ikke at sejle frem og tilbage over Lille-Bælt, nu agter man at gå i land og træffe en beslutning. Hvordan skal man så forstå, at dette samtidig kun er et forhandlingsoplæg, som skulle kunne ændres? Ikke meget tyder på, at det kan ændres. Jeg synes, vi har lov til at konstatere, at regeringen faktisk kun har én væsentlig ting i sin såkaldte indkomstpølitik, og det er lønpolitik, og hvis den vil være konsekvent — det ved vi ikke om den vil — så har den tænkt sig at gribe ind i den frie forhandlingsret imellem arbejdere og arbejdsgivere.

Ja, statsministeren siger ganske vist, at alle indkomstgrupper skal deltage, men når man ønsker at få at vide, hvad de skal deltage med, så får man ikke noget at vide

[Aksel Larsen.]

ud over, som jeg tillod mig at sige til at begynde med, nogle almindeligheder. Statsministeren sagde:

„Det er således allerede meddelt, at regeringen forbereder lovgivning om udbyttebegrænsning og om skærpet kapitalvindingsskat, og at man i øjeblikket gennemgår afskrivningsreglerne kritisk.“

Det er alt, hvad regeringen har til den del af befolkningen, der ikke berøres af dens lønpolitiske planer.

Udbyttebegrænsning — det vil være synd at gå for meget ind på det — udbyttebegrænsning er overhovedet intet værd. I det omfang man gennemfører, at aktieselskaberne ikke må betale højere udbytte i det kommende år eller eventuelt skal betale et par procent mindre i udbytte, bevirker dette simpelt hen, at pengene bliver liggende i foretagenderne, som derved bliver mere velhavende, og så kan man enten investere dem i fremtidig udbyttegivende virksomhed, eller man kan gemme pengene hen til udbetaling af udbytte, når udbyttebegrænsningen måtte holde op. Der er overhovedet intet i dette. Det er værre end den narresut, man somme tider giver små børn.

Så tales der om, at man forbereder lovgivning om en skærpet kapitalvindingsskat — man forbereder lovgivning. Regeringen, som har ganske præcise meninger om, hvordan lønningerne bør være og ikke bør være, er ikke i stand til at antyde over for folketinget eller over for lønmodtagernes organisationer noget om, hvordan man vil skærpe kapitalvindingsskatten, f. eks. hvad man vil gøre i anledning af de uhyrlige stigninger i ejendomspriserne, der er foregået i de senere år. Vi har tal derfor, de er forelagt 21 mands udvalget, og de er ret interessante. Det er nærmest astronomiske tal. Hvis man vil søge efter en hovedårsag til inflationen, tror jeg, den skal søges dér. Men vi mærker ikke noget til, at regeringen har til hensigt på nogen måde at gribe ind over for prisstigningerne på jord og fast ejendom.

At den måske sysler med at forberede en eller anden skærpelse af kapitalvindingsskatten, kan vi ikke bestride, men vi vil gerne se barnet, før vi bedømmer, om det er velskabt. Vi har ikke nogen synderlig tiltro

til, at skærpelsen bliver effektiv, hverken i den ene eller den anden retning.

I øjeblikket gennemgår man afskrivningsreglerne kritisk. Jeg ved ikke, hvor længe man skal være om at gennemgå de afskrivningsregler. Vi har i 21 mands udvalget forhandlet en del om de såkaldte coasterafskrivninger eller de afskrivninger, folk kan skaffe sig ved at blive parthavere i de såkaldte „trusserederier“. Det er måske ikke nogen stor sag, men det synes at kunne blive en adskilligt større sag, og den belyser, hvad det er for et skattesystem, og hvad det er for afskrivningsregler, vi har herhjemme.

Jeg står her med forskellige papirer, bl.a. en annonce i de berlingske aviser, som jeg bemærkede, og som jeg gerne vil have lov til at citere:

„Skibsparter på kommanditselskabsbasis.

Begrænset hæftelse.

Ekspanderende rederikoncern indbyder til tegning af parter fra kr. 100.000 i overordentlig fordelagtige nybygningskontrakter. Der er ikke tale om „coastere“, men om shelterdækkere på 3.600 tdw til ca. 15 mill. kr. pr. stk. (grundet samlet bestilling på 6 skibe), som kan sejles med 13 mands besætning.

Med et kapitalindskud på kun kr. 6.000 i år kan De allerede for indeværende skatteår afskrive kr. 15.000 kr. — men skriv venligst efter vort fyldige materiale omhandlende både driftsøkonomien og vor statsaut. revisors detaljerede redegørelse for de skattemæssige konsekvenser af investeringen. Billet mrk. 23631 til Berlingske Tidende.“

Ja, annoncen siger egentlig tilstrækkeligt. Hvis man er i stand til at investere 6.000 kr. i år, kan man for indeværende skatteår nedskrive sin skattepligtige indkomst med 15.000 kr. Det vil for de fleste; der er i stand til at skaffe de 6.000 kr., betyde en skattelettelse for indeværende år på mere end de 6.000 kr. foruden den skattelettelse, der kommer i kommende år.

Jeg ulejligede mig med at skrive til det pågældende billetnummer i Berlingske Tidende og fik en diger samling dokumenter, som jeg med glæde ville stille til finansministerens rådighed, hvis han ville love mig at gøre noget ved det, om, hvor fordel-

[Aksel Larsen.]

agtigt det er at melde sig, for man kan ved at blive parthaver i et fremragende rederi få en arbejdsfri indtægt og en skattelettelse, der overstiger, hvad man nogen sinde skal investere i foretagendet.

Men dette foretagende, som kalder sig BEWA Line, bliver overtruffet i dagens aviser. Her er det Lönborg & Waagensen, der meddeler:

„Med en investering på 6.000 kr. kan De i indeværende år skattefrit afskrive 13.500 kr. ved erhvervelse af anpart i nedenstående igangværende moderne lastmotorskib på 1.060 ton.“

Der kan muligvis findes andre sådanne eksempler på, hvordan skattelovgivningen kan udnyttes, og det er det, lønmodtagerne efterhånden har forstået. Folk, der kan udnytte skattelovgivningen, som har kendskab til den, som har likvide midler til rådighed, og som har de fornødne revisorer til at hjælpe sig, er i stand til at skaffe sig en kolossal skattelettelse, således at det bliver lønmodtagerne, der kommer til at betale de pågældende folks skat eller en del af den.

Jeg henstiller til regeringen, at den tager dette op til overvejelse, når den nu alligevel overvejer, hvad der skal gøres ved afskrivningsreglerne.

Samtidig vil jeg erindre om et spørgsmål, vi stillede til finansministeren i 21 mands udvalget. Vi gjorde opmærksom på, at der ifølge officielle meddelelser i fjor var 562 millionærer i Danmark, som havde 0 kr. i indkomst, og der var ikke svaret indkomstskat. Det er muligt, at nogle af disse 562 faktisk har 0 kr. i skattepligtig indkomst, det kan være gået dårligt for dem. Men man har en mistanke om, at den væsentlige part af dem er nået derned ved hjælp af gunstige afskrivningsregler og en behændig udnyttelse af disse afskrivningsregler. Vi henstillede, at disse 562's selvangivelser blev gennemgået. Vi ønskede ikke, at folketingsudvalget skulle have navnene på de pågældende, de interesserer os ikke, men selvangivelserne burde gennemgås og materialet stilles til folketingsudvalgets og dermed folketingets rådighed, så man kunne se, hvordan det har været muligt for disse 562 millionærer at nå ned på 0 kr. i skattepligtig indkomst.

Hvis man fik et sådant materiale, tror jeg, det ville give adskillige oplysninger om, hvor hullerne i skattelovgivningen findes, og hvordan man skulle revidere bl. a. afskrivningsreglerne. Jeg har ikke set materialet endnu, og jeg ved ikke, om det kommer. Egentlig ville det være ideelt, hvis folketingsudvalget havde kunnet få simpelt hen en afskrift af alle disse 562 selvangivelser, blot med udeladelse af navne og data o. lign., så man ikke kunne identificere hver enkelt af de pågældende.

Jeg anbefaler denne udmærkede idé til ministerens overvejelse, og jeg lover ham, at selv om jeg for nærværende ikke føler trang til at bruge min tid til deltagelse i skinfægtningerne i 21 mands udvalget, skal jeg med flid gennemlæse et sådant materiale og se, hvad jeg kan få ud af det.

Vi ved altså ikke, hvad regeringen vil på det område. Vi har på grund af dens hidtidige virksomhed ikke nogen synderlig grund til at tro, at den vil gøre noget særligt. Dette skulle kun nævnes, samtidig med at jeg må nævne, at så er der hele det store område, der hedder skattesnyderiet, altså ikke de legale skatteunddragelser, men de illegale. Også her har jeg et spørgsmål fra udvalget til finansministeren, og det må gentages her i salen. Det er spørgsmålet om, hvorvidt man udnytter moms kontrollens materiale til at kontrollere selvangivelserne. Vi ved, at toldvæsenet i kraft af momsen har et udmærket materiale, det har registreret samtlige momspligtige erhvervsdrivendes omsætning. Når man kender omsætningen i den ene og den anden branche, kan man slutte sig til meget vedrørende den pågældendes indkomst, og hvis dette materiale blev stillet til rådighed for skattevæsenet, tror jeg nok, det ville kunne udnyttes særdeles godt og formodentlig langt mere effektivt og langt mere omfattende end selv krydsrevisioner. Jeg har forstået på det materiale, vi hidtil har fået fra ministeren, at denne mulighed udnytter man ikke. Kun sporadisk og lokalt er der en vis forbindelse mellem skattevæsenet og toldvæsenet med udveksling af oplysninger. Men dette generelle, som det dog selv i datamaskinernes tidsalder måtte være meget enkelt at iværksætte, nemlig at stille hele toldvæsenets materiale til rådighed for skattevæsenet, det

[Aksel Larsen.]

gør man ikke, og jeg spørger hvorfor. Er det, fordi man ikke er interesseret i en ekstra kontrol?

Ja, efter den yderst almindelige tale, vi har fået af statsministeren, er der faktisk ikke så forfærdelig meget at sige, som ikke er sagt før, og som egentlig ikke alle er klar over. Det er svært uden at forfalde til uparlamentariske vendinger at karakterisere regeringens politik yderligere. Jeg skal lade være med det, men blot sige, at hvis situationen er så alvorlig, som regeringen fremstiller den, og som regeringen opfatter den — og jeg tror, det er rigtigt — burde regeringen have forhandlet med folketinget som sådant om, hvad der skal gøres. Regeringen er kommet med det ene og det andet og det tredje udspil. Den er vejet tilbage, og den er kommet frem igen, og nu, hvor den på ny ligger på Lille-Bælt, siger statsministeren: det er et forhandlingsoplæg, og vi må se, hvad der kommer ud af forhandlingerne. Men regeringen må da være klar over, at bortset fra alle andre vanskeligheder er chancerne for at få noget ud af forhandlinger, chancerne for at få lønmodtagernes organisationer til at gå med til at slagte pristalsreguleringen og foretage de øvrige lønindgreb imod lønoverenskomstfastsættelsen, minimale, når regeringen ikke engang er i stand til at fortælle, hvad den i øvrigt vil gøre med sin økonomiske politik, hvad den vil gøre for de øvrige befolkningsgrupper, hvad den vil gøre for erhvervslivet. Det har regeringen ikke fortalt dem, og den har heller ikke fortalt det til folketinget.

Mit parti har efter min mening sagt meget tydeligt, hvad vi mener der både kan, skal og bør gøres. Regeringen siger det ikke, enten fordi den ikke ved, hvad den vil gøre, eller fordi den ikke vil rykke ud med det. Jeg tror, regeringen begik en fejl den 30. april, da statsministeren gav sin udtalelse her i tinget og derpå overlod sagen til forhandling med organisationerne og fik et nej. Jeg tror, det havde været rigtigt, hvis regeringen mente det alvorligt, at den havde fremsat det som forslag her i tinget og ladet tinget tage stilling til det. Det gjorde regeringen ikke.

Regeringen er nu kommet med et oplæg, der for os ser ud som et ultimatum; men den siger, at det er et forhandlingsoplæg til orga-

nisationerne, og før den er færdig med forhandling med organisationerne, kan den ikke sige noget videre. Efter min mening er det, regeringen sigter imod, noget i retning af en art helhedsløsning, men så burde den være kommet til folketinget og have forhandlet det her. Det har den ikke gjort. Den har optrådt i denne sag, som den har optrådt i snart hele sin tilværelse: den negliger faktisk folketinget, søger at klare sig med sig selv og sin egen styrke, og derfor er vi havnet dér, hvor vi er.

Jeg må gøre statsministeren opmærksom på, at han enten ikke har læst forespørgslen eller i hvert fald med vilje undlod at besvare den. Den lød sådan:

„Hvilken redegørelse kan statsministeren give folketinget for den af regeringen planlagte indkomst- og lønpolitik samt de påtænkte midler til dens iværksættelse?“

Vi har hørt nogle almindeligheder om den planlagte indkomst- og lønpolitik; der var kun oplysninger om lønpolitikken. Vi har intet hørt om de påtænkte midler til dens iværksættelse. Denne del af spørgsmålet gik statsministeren uden om. Som jeg sagde til at begynde med, kan jeg ikke takke statsministeren for svaret, det var ikke i nogen retninger tilfredsstillende, og jeg kunne godt have lyst til at stille en dagsorden, der egentlig burde lyde sådan: Idet folketinget konstaterer, at regeringen enten ikke ved sine levende råd eller ikke tør sige sin mening, går tinget ned og drikker kaffe. Men det skal jeg lade være med i betragtning af den for vort land så alvorlige tid. Jeg tillader mig i stedet at fremsætte følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget efter statsministerens redegørelse må konstatere, at regeringens økonomiske politik er slået fejl, at regeringens spareforslag er udtryk for panik, og at dens påtænkte indgreb mod lønmodtagerne er uantagelige, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Erling Dinesen: Det må nok tages som udtryk for en vis optimisme, hvis SF gennem sin forespørgsel regnede med at få svar

[Erling Dinesen.]

på alle de spørgsmål, vi i 21 mands udvalget og mange andre steder har stillet til statsministeren og mange andre ministre om regeringens hensigter vedrørende dens planlagte indkomst- og lønpolitik. Hvorfor SF i øvrigt antyder, at regeringens politik er planlagt, forstår jeg ikke rigtigt; det harmonerer heller ikke særlig godt med hr. Aksel Larsens udtalelser.

Nu har vi fået et svar fra statsministeren, men i den redegørelse, vi har fået, var der jo intet som helst nyt. Heller ikke noget svar på de mange spørgsmål, som hele situationen kræver et svar på. Det skyldes formentlig, som det har været antydning, at regeringen ikke selv er klar over, hvad den skal stille op, efter at den har bragt sig selv i en meget besynderlig situation. Det er i realiteten det, der er tilfældet. Regeringen har i alle tilfælde efter min opfattelse skabt sig selv og mange andre en masse problemer, en masse problemer, som den ved fornøden kløgt og omtanke kunne have undgået.

Men den har også, synes jeg, gennem sin uovervejede handlemåde skabt en situation, der kan få alvorlige konsekvenser for den fremtidige økonomiske udvikling her i landet, uheldige konsekvenser for produktionen og uheldige konsekvenser for eksporten. Jeg tror selv, at en af årsagerne til regeringens vanskeligheder er den slagordspolitik, som især statsministeren åbenbart mener gør indtryk på befolkningen — det er også muligt, at det er tilfældet. Vi hørte slagordet om et systemskifte i den økonomiske politik, hvad så det skulle indeholde, og nu er begrebet indkomstpolitik åbenbart blevet den retningsplan, som regeringen klamrer sig til, simpelt hen fordi dens økonomiske politik er slået fejl — det er efterhånden alle i dette land klar over.

Det er også klart for de fleste, at regeringen ikke selv ved ret meget om, hvad dens indkomstpolitik i sin helhed skal gå ud på, og jeg må sige, at det, vi har hørt indtil nu inklusive statsministerens redegørelse i dag, virker så temmelig løst og så temmelig

usammenhængende. Det, vi imidlertid har fået ud af det, er, at regeringen fastholder, at der skal føres indkomstpøolitik. Det har den forpligtet sig til gennem regeringspartiernes vedtagelse af dagsordenen herom den 15. maj i år, og denne indkomstpøolitik, som med de seneste udspil i særlig grad vil ramme lønmodtagerne, skal gennemføres, hvad enten de kan lide det eller ej, og uanset om det gavner landet eller ej. Derfor har jeg den fornemmelse, at det formentlig på ny er regeringens prestige, det drejer sig om; så er det åbenbart underordnet, hvilke ulykker man risikerer at vælte ind over landet i form af uro på arbejdspladserne med deraf følgende samarbejdsproblemer og vanskeligheder for erhvervslivet.

Man kunne næsten fristes til at spørge: Bliver denne regering da aldrig klogere? Har denne regering slet ingen fornemmelse af, hvad man kan, og hvad man ikke kan, eller hvordan man bør gøre det, man vil? Jeg må indrømme for mig selv, at der er ikke så forfærdelig meget, der tyder på det.

Hertil kommer, og det synes jeg skal med ind i billedet, at både regering og regeringspartier for længst selv stærkt har bidraget til at kompromittere begrebet indkomstpøolitik. Alle i denne sal ved, at regeringen kom til magten ved at feje en socialt afbalanceret indkomstpøolitik af bordet i december 1967. Alle ved, at den forsøgte igen i 1968 med et oplæg til en indkomstpøolitik, som samtlige lønmodtagere og organisationer — og ikke bare LO, som det er sagt — tog klart afstand fra, fordi de fandt den socialt ufor-svarlig. Til trods herfor forsøger regeringen igen i år. Nu skulle pludselig tre dyrtidsportioner forsvinde ud i den blå luft. Resultatet af dette sidste udspil kender vi alle sammen: regeringen fik på ny en meget kold skulder fra samtlige lønmodtagerorganisationer her i landet. Jeg kunne have lyst til at spørge: tror man virkelig, det ville være sket, såfremt regeringen havde ret i sin påstand om, at denne destruktion af de tre dyrtidsportioner virkelig ville være til gavn for lønmodtagerne her i landet? Tror man, organisatio-

[Erling Dinesen.]

nerne havde givet regeringens oplæg den modtagelse, hvis det havde været tilfældet, hvis regeringen havde haft ret i sin påstand? Ærlig talt, der må vel være en grænse selv for politisk naivitet.

Men regeringen var altså fuldstændig overbevist om, at det var en rigtig politik, den havde lagt frem. Forholdet var også det, at regeringen, som den har det i dag, har sit massive flertal i orden. Regeringen var altså i stand til uden hensyn til oppositionen — jeg havde nær sagt: ligesom den plejer — at gennemføre sin politik, men den gjorde det bare ikke. Hvorfor gjorde den ikke det? Svaret herpå er efter min opfattelse ganske enkelt: den turde simpelt hen ikke, fordi regeringens indre svaghed er lige så åbenbar som mangelen på en konsekvent økonomisk politik, og det siger ikke så lidt. Det er derfor, vi nu står i en meget forvirret økonomisk situation, en forvirret situation, som indtil nu er gået ud over erhvervslivet, hvor der er megen uro, for slet ikke at tale om de bekymringer, som byggefagene har, og de bekymringer, som Håndværksrådet har — noget, vi alle sammen kender til.

Jeg mener, regeringen i meget høj grad har vanskeliggjort de arbejdsmarkedshandlinger, som ellers tegnede til at forløbe på en rolig og fornuftig måde. Der er opnået enighed mellem LO og Arbejdsgiverforeningen om en ny samarbejdsudvalgsaftale og nye forhandlingsregler, og der er et udmærket forhandlingsklima. Der er al mulig grund til at tro, at et fornuftigt forhandlingsresultat kan opnås, såfremt regeringen ophører med at blande sig i forhandlingssituationen. Jeg synes oven i købet, det er en temmelig kluntet fremgangsmåde, regeringen har anvendt.

Og så har man efter min opfattelse båret sig endnu mere ubegribeligt ad over for de ansatte i statens tjeneste. Det er ikke mere end et års tid siden, at en tjenestemandreform blev gennemført. Sidste del af denne tjenestemandreform trådte i kraft den 1. oktober i år. Regeringen ved udmærket, inklusive lønningsministeren, at tjenestemandenes godkendelse af reformen var betinget af, at der ikke skete principielle ændringer i den dyrtidsreguleringsordning, som er af ganske særlig betydning for alle de lønmod-

tagere, der har et fast normallønsystem. Det har tjenestemandene, og det har de fleste offentligt ansatte, det har en hel del i det private erhvervsliv også.

Til trods herfor møder regeringen frem med et forhandlingsoplæg, som man da må vide, hvis man har den mindste smule fingerspidsfølelse og sociale forståelse, klart måtte blive afvist af de organisationer, der har til opgave at varetage deres medlemmers interesser og bestemt ikke har til opgave at redde en regering, der vel efterhånden har sat Danmarksrekord i økonomiske fejlgreb.

Situationen bliver ærlig talt helt parodisk, når lønningsministeren kort tid efter oplægget til de statsansatte over for de kommunale organisationer henstiller, at de skal opsig overenskomster og aftaler for alle de kommunalt ansatte. Det gør man, ja, tænkt, det gør man på et tidspunkt, hvor man endnu ikke på det kommunale område er færdig med at forhandle på grundlag af stats-tjenestemandenes reform af 1969. Det gør man, vel vidende, at de kommunale organisationer ikke har mandat til, ikke har mulighed for at opsig alle de hundreder af overenskomster, der er indgået på det kommunale område. Ærlig talt, mig forekommer det meget, meget besynderligt, og jeg kan ikke mindes, at jeg nogen sinde har oplevet noget tilsvarende, som der er sket her.

Nu kan det godt være, at medlemmerne af den nuværende regering måske ikke kender så meget til disse vigtige forhandlings-spørgsmål, som ønskeligt var. Det er der noget der tyder på, men der måtte dog have været en mulighed for at hente råd og vejledning et eller andet sted. Jeg er tilbøjelig til at tro, at selv Dansk Arbejdsgiverforening, der ellers er meget positivt indstillet over for regeringens udspil, ganske bestemt ville have frarådet regeringen at anvende en så urealistisk fremgangsmåde, som der har været tale om her.

En ting er, at fremgangsmåden er uheldig; en anden ting er, at de mere konkrete forslag, som vi kender, efter min opfattelse ganske klart må afvises, men jeg indrømmer, det er ikke så forfærdelig meget, vi kender til regeringens planer helt kontant og helt konkret. Vi har indtil nu ikke fået klar besked om, hvad regeringens indkomstpolitiske planer går ud på, og hvordan de

[Erling Dinesen.]

skal gennemføres. Der var intet kontant og intet konkret i statsministerens redegørelse herom i dag. Vi har ikke bare i dag efterlyst det i forbindelse med debatten her, vi har gjort det i 21 mands udvalget den ene gang efter den anden. Men det har ikke været muligt at få disse oplysninger frem, og det er i sig selv hovedårsagen til, at vi har debatten her i dag.

I øvrigt vil jeg gerne føje til, at vore bange anelser om, hvad regeringens politik på disse områder kunne udarte til, var medvirkende årsag til, at vi fremsatte vort anti-inflationsforslag. Jeg tror, det ville have haft stor betydning som en væsentlig prisdæmpende faktor i den aktuelle situation, og det ville formentlig også have betydet, at vi havde fået en fornuftigere diskussion om pristalsreguleringens påståede inflationsskabende virkninger end den, der nu løber over landet. Disse påstande er der nemlig ikke hold i. Det er for længst fastslået af det inflationsudvalg, som den tidligere regering nedsatte, og som meget grundigt har undersøgt disse forhold. Det kan man simpelt hen få konstateret ved at granske dette udvalgs betænkning nøjere.

I det oplæg, som regeringen præsenterede arbejdsmarkedets parter for den 22. september, var der heller ikke meget konkret og kontant, selv om det blev betegnet som noget så fornemt som regeringens 12 punkts program. Udspillet blev også betegnet som et blødt oplæg, hvad grunden hertil så kan være. Det indeholdt de sædvanlige beklagelser over den økonomiske udvikling. Det gælder underskuddet på betalingsbalancen, hvor regeringen i år sætter ny rekord. Man omtalte de for stærke prisstigninger, som regeringen selv har en væsentlig del af skylden for. Vi fik at vide, at den stramme penge- og finanspolitik, som i høj grad har skadet den opsparing, vi har så hårdt brug for, vil blive opretholdt. Videre blev omtalt de besparelser eller nedskæringer,

„... der skulle opretholde standarden inden for undervisnings- og sundhedsvæsenet og i den sociale sektor.“

Det var det, regeringen sagde på daværende tidspunkt. Nu har vi fået spareplanen eller i alle tilfælde fået lov til at kigge lidt nærmere på nogle af enkelthederne i den, og det viser sig, at denne spareplan hårdest

rammer det sociale område og området undervisning og uddannelse, i strid med det, man tidligere sagde.

Hvad var der herudover? Der var forslaget om prisstoppet. Der var den meget snævre økonomiske ramme for overenskomstforhandlingerne, som Arbejdsgiverforeningen hilste med tilfredshed, med megen tilfredshed tror jeg, og som man nok skal vide at udnytte. Så kom kravet om afskaffelse af dyrtidsreguleringen, og senere kom den tvungne voldgift — det, man betegner som en slags lønnævn.

Prisstoppet har vi diskuteret meget indgående her i tinget, og derfor skal jeg ikke sige så forfærdelig meget om det. Når regeringen tog dette forslag med i sit oplæg, skyldes det utvivlsomt først og fremmest den interesse, socialdemokratiets prissænkingsforslag havde vakt i befolkningen ud over landet. Selv om vi stemte for dette prisstop, og det gjorde vi, vil jeg alligevel beklage, at regeringen ikke gav tilslutning til vort forslag. Jeg tror, at det ville have haft langt gunstigere virkninger, bl. a. fordi det bygger på en prisnedsættelse på vigtige fødevarer svarende til 3 hele pristalspoints. Det ville også efter min mening have været mere erhvervsvenligt end prisstoppet, som jo fik de helt tilfældige ubehagelige virkninger for erhvervslivet, ikke mindst på grund af den lige så tilfældigt valgte dato, den 22. september, og fordi det skulle have 14 dages tilbagevirkende kraft.

Nu tror jeg, vi alle sammen har en meget stærk fornemmelse af, at der kommer kraftige prisstigninger, når prisstoppet ophører med udgangen af februar. De seneste pristalsstigninger antyder det meget stærkt. Hertil kommer det i perioden opsamlede prispres — og der bliver opsamlet et prispres — samt standsningen af arbejdsgivertilskuddet på de 300 mill. kr., det sker også den 1. marts; det vil også sætte priserne i vejret. Der skal altså ikke så forfærdelig megen fantasi til at forestille sig, at en ny prisstigningsbølge vil bryde løs præcis på samme tidspunkt, som de nye overenskomster skal træde i kraft, og præcis fra samme tidspunkt, hvor regeringen vil have afskaffet den automatiske dyrtidsregulering.

Jeg må nok sige, at hvis regeringen vil have lønmodtagerne til at acceptere denne politik, kommer den ud for den vanskeligste

[Erling Dinesen.]

opgave, den indtil nu har været præsenteret for. Jeg tror ikke, man skal regne med at få lønmodtagerne til at hoppe på denne lim-pind, og lad mig føje til for en ordens skyld: man får heller ikke socialdemokratiet til det.

Videre står der i regeringens 12 punkts program, at pr. 1. marts 1971 får vi en ny lovgivning om priser og avancer. Vi har bare ikke kunnet få noget som helst at vide om indholdet af en sådan lovgivning. Vi har i 21 mands udvalget gentagne gange spurgt om det — vi har haft samråd både med statsminister og handelsminister — men har ikke kunnet få noget at vide om det, og det er noget; vi må have klar besked om.

Regeringen har også i dette oplæg antydet, at den vil fremsætte lovforslag om udbyttebegrænsning og en skærpet beskatning af kapitalgevinster. Det har vi indtil i dag heller ikke fået noget at vide om, ja, vi har heller ikke fået noget at vide om det i dag. Vi har drøftet coasterafskrivninger og det skattemisbrug, der finder sted; vi har ikke fået noget at vide om, hvad der virkelig vil ske på dette område.

Jeg skal i øvrigt ikke gå ind på flere punkter i det såkaldte 12 punkts program, de resterende er så temmelig udflydende og i alle tilfælde helt uforpligtende for regeringen; det har man vist også rundt omkring fundet ud af.

Derimod vil jeg godt sige et par ord om oplægget til de statsansatte. Der er temmelig mange uklare punkter i dette oplæg, og det har ikke været muligt at få besked hverken fra statsministeren eller fra lønningssministeren om, hvad det egentlig indeholder, ved det samråd, vi havde den 10. november.

Der står for det første i oplægget, at lønudviklingen og andre ændringer i arbejdsvilkårene for hvert af årene 1971 og 1972 ikke må overstige den normale fremgang i produktionens effektivitet, som regeringen skønner vil andrage mellem 3½ og 4 pct. Hvordan skal nu det forstås? Det er et af de spørgsmål, vi har stillet. Det har vi ønsket nærmere oplysninger om, men indtil nu har vi altså ikke kunnet få en fyldestgørende forklaring på det. Jeg vil da ikke bestride, at regeringens skøn er rigtigt, at der kun bliver tale om en produktivetsforbedring på måske 4 pct., men hvad skal det så reelt

økonomisk betyde for de statsansatte? Hvad indeholder dette tilbud? Hvad indeholder reelt dette oplæg, som man kommer med til de statsansatte? Det er der megen tåge omkring, det er næsten håbløst at trænge ned i de synspunkter, som er anført omkring dette. Vi har som sagt ikke kunnet få det at vide, men nu har man vel drøftet det nærmere i regeringen og ved lidt nærmere om det, og så ville vi andre også gerne vide besked.

Der står videre i oplægget, at såfremt der til foråret udløses en dyrtidsportion — det må vi jo nu regne med — så skal såvel denne dyrtidsportion som den efterslæbsjustering, der kan blive tale om, altså det, tjenestemændene må formodes at have til gode siden sidste regulering, holdes inden for rammen på disse 3½-4 pct. for 1971. Jeg ved ikke og har ingen forudsætninger for at kunne vide noget om, hvor meget dette efterslæb vil andrage. Vi har pænt stillet et spørgsmål — skriftligt oven i købet — til lønningssministeren i 21 mands udvalget, og vi har fået et svar, hvis man da kan kalde det et svar, vi har fået en skrivelse fra lønningssministeren, hvoraf fremgår, at det kan man ikke rigtig på nuværende tidspunkt sige noget om. Vel, tjenestemændene selv har skønnet, og vi har også prøvet på det. Hvorvidt de skøn holder, tør jeg selvfølgelig ikke sige noget om, men hvis vi f. eks. skønner, at dette efterslæb andrager omkring et par procent — og det kan vel ikke være helt ud i luften — og vi ved, at en dyrtidsportion generelt på tjenestemandsområdet betyder 2,1 pct., så vil det altså sige, at for 1971 på hele det offentlige område bliver der ikke bare tale om en nulløsning, så bliver der, hvis den ramme skal holdes, som man har antydnet, og det er jo strammet af statsministeren i dag, ikke fem flade øre til de offentligt ansatte, så bliver der reelt tale om en reallønsnedgang for de pågældende grupper.

Det er muligt, jeg opfatter det forkert, og jeg ville da være lykkelig, hvis jeg i så fald kan få at vide, at det ikke skal opfattes på den måde. Nu er det et meget svært stykke papir — jeg ved ikke, hvilke kunstnere man har haft engageret til at producere det — det er meget svært at finde ud af, men jeg ville være glad for at få at vide, om det skal forstås på den måde, som jeg har læst det

[Erling Dinesen.]

her, eller om man har en anden forklaring på det.

Det er et forhandlingsoplæg, siger regeringen, og hertil vil jeg kun føje: jeg ønsker held og lykke med forhandlingerne på dette grundlag. Det er der vist i allerhøjeste grad behov for.

Jeg skal ikke gå ind på flere af de mærkelige forslag, som dette forhandlingsoplæg til de statsansatte indeholder. Jeg synes nok, det mest udæskende er den permanente tvungne voldgift, som foreslås. Dette såkaldte lønnævn, som i realiteten er en permanent tvungen voldgift, vil simpelt hen blive stillet over for en fuldkommen håbløs opgave, hvis den på regeringens konditioner, som de er anført i oplægget, skal finde ud af, om der på et eller andet tidspunkt skal finde en lønjustering sted. Det er simpelt hen en håbløs opgave.

Nu forstår jeg, at lønningsministeren har indledt et strategisk tilbagetog. Lad mig alligevel give regeringen et godt råd, og det er virkelig velment: træk hele forhandlingsoplægget tilbage, og lad også parterne på det private arbejdsmarked forhandle i fred og ro uden trusler om indgreb. Det kan nås endnu, hvis man skynder sig.

Hvis regeringen ikke vil det, kunne jeg godt lide at spørge, om det er regeringens hensigt, at dette oplæg til de statsansatte også skal danne mønster for det private arbejdsmarked. Her vil jeg gerne understrege, fordi jeg synes, det spiller en rolle, at arbejdsmarkedets organisationer på forhånd har tilkendegivet, at de vil tage samfundskonomiske hensyn under deres forhandlinger. Heri er der i øvrigt intet nyt. Jeg tror ikke på, at statsministeren kan pege på én eneste overenskomstssituation, hvor de opnåede resultater i forbindelse med selve den generelle overenskomstssituation har haft samfundsskadelige virkninger, tværtimod.

Men hvis regeringen nu bruger — eller jeg kunne fristes til at sige misbruger — sit flertal til at påtvinge de statsansatte en løsning, de har afvist, er det så meningen, man vil gøre det samme for hele arbejdsmarkedet? Der ligesom lå noget i statsministerens stemmeføring i dag, som kunne antyde noget i den retning. Jeg tror i alle tilfælde, mange ville være interesseret i at få at vide, hvordan det ligger. Alle lønmodtagerne ville

gerne vide det, hele erhvervslivet vil gerne vide det og har egentlig også krav på det.

Vi står altså over for mange, synes jeg, helt uafklarede spørgsmål endnu. Lad mig konkretisere nogle af dem. For det første: er det regeringens hensigt at afskaffe den automatiske dyrtidsregulering uden hensyn til lønmodtagernes stilling? For det andet: fastholder regeringen lønnævnet, der reelt betyder permanent tvungen voldgift? For det tredje: vil regeringen i givet fald gennemtvunge tilsvarende ordninger for de kommunalt ansatte og for hele det private arbejdsmarked, såfremt det sker for de statsansatte? Vil pristalsreguleringen af de sociale pensioner under alle omstændigheder blive opretholdt? Vi vil også gerne vide, om regeringen har til hensigt — det har været antydnet, ja, ligefrem direkte foreslået af en radikal politiker — at skrælle pristallet. Jeg vil sige det populært: vil man lave fusk med det?

Skal den lønramme, som jeg nævnte før, på 3½-4 pct. efter regeringens opfattelse gælde både for det offentlige område og for det private arbejdsmarked? Lad mig gentage det spørgsmål, vi har stillet før: er det ikke muligt nu, efter at de indledende forhandlinger med tjenestemændene har fundet sted, at give et skøn over, hvad tjenestemændene har til gode i efterslæb siden sidste regulering?

Derudover er det simpelt hen nødvendigt at spørge på ny: hvad vil pris- og avance-lovgivningen, der er bebudet gennemført, når prisstoppet ophører, komme til at indeholde? Noget må man sige herom. Jeg kan ikke være enig med statsministeren i det synspunkt, han har fremført, at det ikke er af betydning for de forhandlinger, der foregår. Man forhandler simpelt hen med bind for øjnene i øjeblikket; den situation er uholdbar, og det må regeringen gøre sig klart.

Kan der i øvrigt oplyses noget nærmere om realiseringen af vigtige punkter i regeringens 12 punkts program, punkter, som statsministeren også var inde på, det gælder bl.a. de bebudede lovforslag om udbyttebegrænsning, skærpet kapitalvindingsskat, revision af afskrivningsreglerne og spørgsmålet, som også er nævnt i oplægget, om fordelingen af den formuestigning, der sker i erhvervslivet. Vi er altså inde på selve be-

[Erling Dinesen.]

grebet økonomisk demokrati her. Kan man sige noget om det?

Endelig: er den egentlige hensigt med regeringens forskellige udspil at søge en slags helhedsløsning gennemført ved lov? Hvis det er tilfældet, må vi så ikke bede om at få kortene lagt på bordet. Det synes jeg både organisationerne, offentligheden og folketinget må have krav på at få klar besked om.

Må jeg til slut sige, at socialdemokratiet klart må tage afstand fra regeringens planer om afskaffelse af dyrtidsreguleringen og indførelse af den tvungne voldgift. Vi advarer endnu en gang regeringen imod at gribe ind i de overenskomstforhandlinger, der nu er i gang, og vi vil på ny opfordre regeringen til at trække dagsordenen af 15. maj tilbage. Jeg skal til allersidst fremsætte et forslag om motiveret dagsorden. Det lyder sådan:

„Idet folketinget tager afstand fra regeringens planer om afskaffelse af dyrtidsreguleringen og indførelse af tvungen voldgift samt advarer regeringen mod at gribe ind i de overenskomstforhandlinger, der er i gang, og idet tinget opfordrer regeringen til at foranledige dagsordenen af 15. maj trukket tilbage,

går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor).

Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Langkilde: Jeg vil gerne først takke statsministeren for den redegørelse, regeringen har givet, som på en efter min mening klar måde giver en samlet oversigt over de økonomiske problemer, der er baggrunden for regeringens indkomst- og lønpolitik, og som redegør for de forhandlingsoplæg, regeringen har givet organisationerne.

Man kunne, som statsministeren selv fremhæver, sige, at disse oplysninger allerede er givet flere gange, og at forespørgslen for så vidt er overflødig og upåkrævet, ikke mindst under de nuværende pågående forhandlinger.

Der er da næppe heller tale om, at forespørgerne fra SF ikke skulle have den fornødne klarhed over regeringens hensigter på

disse områder, men man har ønsket at skabe en såkaldt storpolitisk debat om disse problemer, mens forhandlingerne foregår. Jeg kan kun dertil knytte den bemærkning, at jeg håber ikke, at dette vil have nogen skadelig indflydelse på forhandlingernes fremme.

Jeg vil dernæst gerne stærkt understrege det synspunkt, som statsministeren fremhævede i sin redegørelse, at hvis vi fortsat lader pengeindkomster og priser stige stærkere end i lande, vi skal konkurrere med, vil det nødvendiggøre indgreb af penge- og finanspolitisk art, som vil gå ud over produktion og beskæftigelse. Dette vil regeringen ikke acceptere, og jeg kan tilføje, at det vil det konservative folkeparti heller ikke. Det er baggrunden for, at vi fuldt og helt tiltræder, at indkomstudviklingen må inddrages i den økonomiske politik, som regering og folketing må føre, som et nødvendigt supplement til finans- og pengepolitikken.

Hvad sker der nemlig, hvis vi ikke foretager os noget? Ja, må jeg have lov at citere, hvad hr. Per Hækkerup sagde om det ganske tilsvarende problem under en debat her i folketinget den 7. december 1967 (Folketingets Forhandlinger 1967-68, 1. samling, sp. 2055). Det åbner jo også mulighed for, at hans ord kan lyde fra denne talerstol i dag.

„Virkningerne heraf“

— altså hvis man lader, som om man ikke vil gøre noget —

„vil være, at pris- og lønstigningen i den nuværende konjunktursituation vil æde hinanden op, og i stigende tempo, til skade for konkurrenceevnen og dermed produktionen og beskæftigelsen. En ligevægt vil i så fald først blive tilvejebragt, når arbejdsløshed og antallet af virksomhedslukninger har nået et sådant omfang, at den reelle efterspørgsel er nedbragt tilstrækkeligt. Ingen kan formentlig være interesseret i en sådan politik, som ville medføre en meget stor arbejdsløshed og en lavere levestandard for størstedelen af befolkningen.“

Det sagde hr. Per Hækkerup på en meget klar og tydelig måde den 7. december 1967, og jeg synes, at denne bedømmelse også må være gældende i dag.

Det er væsentligt for os, at en indsats, som tilsigter at begrænse den udvikling, vi har set gennem 1960'erne med en øgelse af

[Langkilde.]

pengeindkomsterne væsentligt ud over det grundlag, som er skabt gennem fremgang i produktionens effektivitet, er i lønmodtagernes såvel som andre borgeres interesse og måske navnlig i lønmodtagernes. Ingen kan vel være i tvivl om, at den prisudvikling, som har været frugten af den økonomiske udvikling, og som har placeret Danmark som førende i forhold til en række europæiske stater og USA, rammer lønmodtagerne hårdt, uanset at lønningerne reguleres på grundlag af stigninger i pristallet, og den rammer navnlig de dårligst stillede lønmodtagere. Lavtlønsproblemet er — som fremhævet også i statsministerens redegørelse — ikke blevet løst nogen af de gange, hvor man har forsøgt på det. Den redegørelse, som er kommet for forholdsvis nylig, viser det klart. Jeg kan derfor med tilfredshed konstatere, at regeringen i sin redegørelse har givet et tilsagn om at medvirke til at løse dette problem, søge at finde frem til en løsning på det, men vi må konstatere, at udviklingen, som den hidtil har været, gør det stærkt påkrævet, fordi netop denne gruppe rammes hårdest af prisudviklingen. Ingen samfundsgruppe er vel som lønmodtagerne interesseret i økonomisk stabilitet, i prismæssig stabilitet. Det er gud ske lov noget, som der hersker stor klarhed over i lønmodtagerkredse.

Med hensyn til prisudviklingen viser en opgørelse, som professor Gammelgaard gav i en kronik i Politiken i går, klart, at Danmark her, for så vidt angår forbrugerpriserne, har måttet konstatere en absolut førerstilling, en stigning på 71 pct. fra 1960 til 1969, medens den gennemsnitlige stigning i de lande, som det er naturligt at sammenligne os med, de vesteuropæiske lande og USA, ligger på 39 pct.

Denne udvikling rammer i særlig grad lønmodtagerne, som må være særlig interesserede i tilvejebringelsen af økonomisk stabilitet og prisstabilitet. For lønmodtagerne er ganske klar over, at dyrtidstillæggene aldrig fuldt ud dækker pristigningerne, og de ved da også, at reguleringen sker halvårsvis bagud og kun, når visse tærskler er overskredet. Endelig er det et faktum, at den automatiske dyrtidsregulering selvfølgelig har påvirket lønmodtagernes muligheder

for gennem forhandlinger at opnå andre goder i lønmæssig og anden henseende.

Når der derfor er lagt op til fra regeringens side, at man må tilstræbe at holde stigningstakten i de kommende to år inden for den ramme, som angives af den gennemsnitlige fremgang i produktionens effektivitet, er det i alle samfundsgruppers interesse, og det er naturligt, at dette er accepteret som forhandlingsgrundlag under de forhandlinger, som nu foregår mellem lønningssministeren og de statsansattes organisationer. Det er også modtaget med forståelse på det private arbejdsmarked.

Men det er klart, at stabiliseringspolitikken ikke er noget, som alene vedrører lønudviklingen, og som alene kan gennemføres ved at skabe rammer for den. På en række områder må der, som anført af statsministeren, sættes ind for at bremse den udvikling, vi er inde i, og der er da også grund til at fremhæve, at én befolkningsgruppe allerede har måttet deltage i løsningen af denne opgave, nemlig hele den store gruppe af befolkningen, som er ramt af prisstoploven. Det er ikke fremgået på noget tidspunkt af nogen af de herrer Erling Dinesens og Aksel Larsens taler, at det var tilfældet, men det er et faktum, at der er en befolkningsgruppe, som allerede har påtaget sig byrderne. Det er klart, at der er også andre problemer i den forbindelse, som skal løses, andre led i en sådan politik; her har der været nævnt problemet om kapitalvindingsskat, problemet om avancement, og andre ting kunne nævnes. Disse ting må selvfølgelig også tages med.

Men jeg vil gerne nævne en enkelt ting, som vi fra konservativ side tillægger meget væsentlig betydning i denne forbindelse, det er den besparelspolitik, som regeringen allerede for længst har indledt, men som nu udbygges med forslag om begrænsning i de offentlige budgetter på omkring 3,2 milliarder kr. i løbet af de kommende 4 år. Jeg skal ikke lægge skjul på, at ikke mindst denne del af den planlagte politik efter vor opfattelse må tillægges afgørende betydning. Der har vist ikke i vor nyere politiske historie været gjort et så beslutsomt arbejde på at nedbringe stigningen i de offentlige udgifter, som der her er lagt op til. Der er efter min mening ingen tvivl om, at den

[Langkilde.]
 voldsomme vækst i det offentlige forbrug og investeringer har skabt et indenlandsk efterspørgselspres, som dels har medført en forhøjelse af lønniveauet med deraf følgende svækkelse af konkurrenceevne m. v., dels har medvirket til at trække arbejdskraften væk fra eksporterhvervene og de importkonkurrerende erhverv over til hjemmemarkedserhverv, og det er nok også en meget alvorlig side af problemet. Jeg tror, det offentlige forbrug er en af de væsentligste faktorer, som har bidraget til efterspørgselspresset, og derfor er det vigtigt, at der sættes ind her på beslutsom måde. Det har i realiteten ikke været forsøgt under tidligere indkomstpolitiske forsøg. Man har måske ikke dengang været så stærkt interesseret i netop denne side af problemet, men efter vor opfattelse er det en meget væsentlig side.

Sagen er den, at en løsning af vort økonomiske problem i dag simpelt hen ikke lader sig gennemføre uden en begrænsning i det offentlige forbrug. Vi kan ikke nå frem til at vende den udvikling i de private erhvervsinvesteringer i byerhvervene, hvis andel i de samlede investeringer har været faldende gennem 1960'erne, uden at begrænse det offentlige forbrug, og det ville være meget nyttigt, om erkendelsen heraf fandt støtte fra alle sider i denne sal eller i hvert fald fra alle væsentlige sider i denne sal. Erkendelsen heraf uden for tinget er jo stærkt udbredt, ikke alene blandt regeringspartierne vælgere. Jeg mener at kunne erindre, at fagbevægelsens ledere har givet udtryk for det; det finder jeg væsentligt, og det er vel ikke unaturligt at antage, at når det er tilfældet, skulle der også være mulighed for at finde forståelse herfor blandt socialdemokratiets repræsentanter her på tinge.

Hvis man erkender, at det er nødvendigt at tilstræbe, at underskuddet på betalingsbalancen bringes ud af verden, og at vor økonomiske politik tilsigter en varig stabilitet til sikring af beskæftigelse og produktion — og jeg tror, man vil erkende det — så kan man ikke komme uden om at erkende, at de offentlige budgetter også må yde deres bidrag til en sådan stabilisering.

Statsministeren var i sin redegørelse inde på problemerne omkring den automatiske dyrtidsregulering og dens virkninger med

hensyn til forstærkelse af de uheldige tendenser i den økonomiske udvikling. Jeg synes, statsministerens redegørelse gav meget nøgternt udtryk for det, som er det centrale i dette spørgsmål. Det forekommer mig også væsentligt at søge at afrdamatisere diskussionen omkring den automatiske dyrtidsregulering. Meget unuanceret agitation har gennem tiderne gjort den automatiske dyrtidsregulering til det store dyr i åbenbaringen, som var skyld i den inflatoriske udvikling, ja, som var den hovedskyldige, og hr. Aksel Larsen påduttede efter min mening ganske urigtigt på baggrund af det, statsministeren sagde, regeringen dette synspunkt. Jeg synes, det er vigtigt at understrege, at det er ikke regeringens synspunkt. Det har langtfra været tilfældet, at den automatiske dyrtidsregulering har været igangsætter af pris- og lønudviklingen, men den kan, som også fremhævet af statsministeren, bidrage til, at f. eks. forbigående eller sæsonmæssige pristigninger medfører en hævnning af indkomst- og omkostningsniveauet, som man ellers kunne have undgået. Pristalsreguleringen som automatisk virkende faktor, og det er jo det, regeringen beskæftiger sig med, er altså ikke nogen igangsættende faktor, men under visse omstændigheder en forstærkende faktor, og det er klart, at det kan være meget uheldigt, at et igangværende efterspørgselspres yderligere tilspidises gennem den automatiske regulering. Der kan vist ikke være tvivl om, at dér kan den automatiske dyrtidsregulering medvirke, og det fremgår da også af den redegørelse, som i sin tid blev foretaget af inflationsudvalget. Hr. Erling Dinesen har åbenbart ikke ved sin gennemlæsning af denne betænkning opdaget, at den netop giver udtryk for dette synspunkt, men så må jeg bede ham om at læse betænkningen én gang til og gøre det lidt mere grundigt, så vil han finde frem til, at det er tilfældet.

På den anden side må man sige, at ordningen har også haft væsentlige fordele med hensyn til at sikre arbejdsfred, sikre længere overenskomster, fordi den under den stadige inflationsforventning, som vi har levet med i snart mange år, har givet lønmodtagerne en vis sikkerhed. Det har navnlig været følt sådan, at den gav en vis sikkerhed for, at andre grupper ikke løb fra lønmodtagerne, f. eks. grupper, som kunne øge deres indtæg-

[Langkilde.]

ter på anden måde. Jeg tror, at der i stigende omfang blandt de almindelige lønmodtagere er en erkendelse af, at denne sikkerhed næppe fuldt ud er prisen værd, og det er da helt klart, at under stærkt efterspørgselspres og under stærkt stigende priser og indkomster vil lønmodtagerne normalt klart blive ladet tilbage i forhold til de grupper, som har anden mulighed for at regulere deres indkomster.

Det var vel synspunkter i den retning, der førte til, at LOs formand, hr. Thomas Nielsen, i en udtalelse den 24. november 1967 til Aktuelt Kvarter sagde:

„Vi har ikke nogen særlig fordel af dyrtidsreguleringen“

— altså den automatiske —

„Under den forudsætning vil man sikkert finde det helt rimeligt, at vi i LO overvejer, om vi ikke bør slippe af med dyrtidsreguleringen og finde et mere rimeligt system.“

Men problemet vedrører selvfølgelig ikke kun de forhold, som afgøres mellem LO og Arbejdsgiverforeningen, det må man klart erkende. For hele den gruppe af funktionærer, som har fået væsentlig større dele af deres lønregulering gennem dyrtidsreguleringen end de egentlige lønarbejdere, er problemet selvsagt større. Det forekommer mig væsentligt, at statsministeren i sin redogørelse understregede vigtigheden af, at den samlede lønstigning, altså både i kraft af overenskomster og lønglidning, ikke må overstige den ramme, der angives af stigningen i produktionens effektivitet. Det, der er væsentligt, og som selvsagt for organisationernes ledere spiller en afgørende rolle, er, at man deler vilkår, at man har samme muligheder, og at ingen har muligheder for at løbe fra de andre. Derfor er samtidigheden i aftalerne og de fælles vilkår for aftalerne om lønstigning af helt afgørende betydning.

Man vil erindre tidligere indkomstpolitiske forsøg. Vi har jo haft sådanne forsøg her i landet; jeg tænker på helhedsløsningen af 1963 — vi kan vel alle sammen huske den,

skønt den ikke blev nævnt i hr. Erling Dinesens tale — som vi har visse erfaringer fra. De huskes måske ikke så stærkt i socialdemokratiske kredse, og den tidligere statsminister, hr. J. O. Krag's erindringer „Ung mand i tredive år“ er jo ikke nået frem til det kapitel endnu, som kunne hedde „Mine indkomstpolitiske forsøg i 1960'erne“. Men hvis de herrer erindrer det, vil de sikkert indrømme, at det var karakteristisk, at da den periode ophørte, hævde man ikke sikret sig, at der ikke skete en eksplosion bagefter. Det var en kortvarig løsning, og de funktionærorganisationer, som var ramt af den, måtte konstatere efter dens ophør, at de havde fået tab i forhold til andre lønmodtagere på et sted mellem 200 og 300 mill. kr. Det er klart, at sådanne vilkår kan vi ikke arbejde med, når vi skal skabe en indkomstpolitisk løsning. Det må være klart, at der må gælde samme vilkår for alle lønmodtagergrupper.

Det forekommer væsentligt, at bestræbelserne må være at skabe en varig, holdbar løsning, som kan give mulighed for udvikling af vore eksporterhverv. Der må skabes grundlag for, at vores eksporterhverv kan udvide styrken af deres konkurrenceevne. Det er noget helt afgørende for at bevare beskæftigelsen, og det er det centrale i regeringens og regeringspartierne sigte. Det kan godt volde nogle vanskeligheder. Bl. a. vil der være vanskeligheder forbundet med overgang af arbejdskraft fra én beskæftigelse til en anden, men vi må sigte imod at få en sådan overgang. Volder det vanskeligheder, må jeg påpege, at det understreger nødvendigheden af at arbejde med de problemer, som ligger omkring arbejdsformidlingen, hele arbejdsmarkedspolitikken, som må effektiviseres netop i denne situation. Min kollega det ærede medlem hr. Lembourn har på en udmærket måde, synes jeg, nævnt nogle af disse problemer som centrale i den indkomstpolitiske situation, og jeg vil gerne nævne det her også, fordi det forekommer mig at være meget væsentligt.

Vi må altså arbejde for at udvikle vore

[Langkilde.]

muligheder i eksporterhvervene, for en styrkelse af deres konkurrenceevne, og samtidig søge at fjerne den inflationsforventning, som er blevet et meget markant led i billedet af os som forbrugere. Der må være vilje til også at holde en sådan politik fast. Det forekommer mig at være væsentligt at sige det her i folketinget i dag, fordi den vilje til at holde en bestemt politik fast ofte har manglet her i salen. Enhver kan se, hvad dette har ført til, og erkendelsen af, hvad det har ført til, burde vel være tilstrækkelig til, at man samlede sig om en politik, der sikrer en varig stabilitet.

Må jeg tilføje, at jeg ikke kan tiltræde for den konservative folketingsgruppes vedkommende de dagsordensforslag, som er fremsat af hr. Aksel Larsen og af hr. Erling Dinesen, men jeg skal på det radikale venstres, på venstres og på det konservative folkepartis vegne fremsætte følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget tager statsministerens redegørelse til efterretning, opfordrer tinget regeringen til at fortsætte de indledte indkomstpoltiske forhandlinger

og går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor).

Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Enggaard: Jeg takker statsministeren for redegørelsen, som på de væsentlige punkter giver baggrunden for regeringens oplæg til en samlet løsning af de vigtigste problemer omkring vor økonomi. Jeg kan på venstres vegne give udtryk for, at vi deler statsministerens opfattelse af situationen.

Baggrunden for denne forespørgsel fra socialistisk folkeparti er som bekendt den specielle, at socialistisk folkeparti nu har forladt folketingets 21 mands udvalg, hvor spørgsmålene drøftes i denne tid. Man flytter så debatten fra dette udvalg til folketingsalen, hvilket jeg ikke kan have noget at indvende imod, men det vil dog næppe kunne bidrage til, at der kastes væsentligt nyt lys over situationen, selv om vi selvfølgelig i dag har den fordel, at de forskellige

etaper i denne indkomstpoltiske udvikling nu kan ses i sammenhæng.

Jeg skal herefter gå ind på et par af de væsentligere sider af problematikken, sådan som vi opfatter den i venstre.

Selv om der igennem de seneste måneder har været en række opmuntrende tegn i det økonomiske forløb, f.eks. den lavere stigning i detailomsætningen og den forbedrede betalingsbalance i forhold til udlandet igennem de senere måneder, så er det alligevel af helt afgørende betydning, at valutaproblemet bringes ud af verden, og det må nødvendigvis gøres efter vor opfattelse over en ret kort periode. En bedring, som vi nu oplever den, må ikke få os til at slække på kravet om, at valutaunderskuddet bringes ud af verden. Perspektiverne i det kommende europæiske samarbejde også på det monetære område giver en yderligere egeninteresse i, at dette for Danmark gamle problem nu løses.

Derfor må en del af den årlige produktionsstigning sættes af til dette formål. Selv om der også skal være plads til større nødvendige udgifter inden for uddannelserne, til det stigende antal ældre og til de investeringer, der skal give fremgangen i levefoden for befolkningen, så er der alligevel på basis af en årlig vækst i produktionen på 3½-4 pct. baggrund for, at der også kan ske en fremgang i levefoden for befolkningen. Denne fremgang i levefoden kan ikke blive så stor, som vi er vant til det. En del forventninger skabt ved fremskrivning af 1960ernes udvikling er der simpelt hen ikke økonomisk baggrund for at leve op til i de allernærmeste år.

På den baggrund synes jeg det skal slås fast, at om en nedgang i den faktiske levofod, sådan som man ofte fra oppositionens side ynder at fremstille situationen, er der ikke tale. Det ville være at fremstille et falsk skræmmebillede uden baggrund. Desværre bidrager den slags agitation ikke til, at der tilvejebringes et roligt og godt forhandlingsklima, sådan som vi fra alle sider er enige om man bør have det, og jeg beklager dette forhold.

Venstre ønsker meget, at de indledte forhandlinger på det private arbejdsmarked må krones med held, og vi ønsker, at resultatet kan indpasses i den ramme, som rege-

[Enggaard.]

ringen har lagt frem forud for forhandlingerne. Vi glæder os over, at jernindustriens forhandlinger nu er afsluttet positivt for de specielle spørgsmåls vedkommende; aftalen om samarbejde, der er afsluttet mellem det private arbejdsmarkeds hovedparter, er også efter vor opfattelse et opmuntrende træk i billedet og viser forhandlingsvilje hos parterne.

Det er imidlertid en afgørende forudsætning for, at parterne på det private arbejdsmarked kan bedømme mulighederne for en forhandlingsløsning, at der på det omfattende offentlige arbejdsmarked samtidig fremlægges nogle principper og en ramme, som angiver det niveau, der forhandles om.

Netop af hensyn til forhandlingerne på det private arbejdsmarked er det helt nødvendigt, at forhandlingsforløbet for de offentligt ansatte får en tidsplan, så udspillet fra statens side kan være kendt allerede nu, og således at afslutningen senest kommer samtidig med afslutningen på det private arbejdsmarked. Denne fremrykning af det offentlige arbejdsmarkeds forhandlinger betyder nødvendigvis, at statistikgrundlaget for lønudviklingen desværre ikke kan være så langt fremme, som man er vant til ved disse forhandlinger. Men denne gene er uundgåelig, så længe den anvendte statistik har så lang produktionstid, som vi nu kender det. Der har da også været vist forståelse fra alle sider for, at en tidlig forhandlingsstart under de foreliggende omstændigheder er en nødvendighed.

Jeg skal ikke gå langt ind i de øvrige omstændigheder omkring regeringens udspil over for de offentligt ansatte, men blot hæfter mig især ved to forhold.

Den automatiske dyrtidsregulering foreslås som bekendt afløst af en anden form for reallønssikring, nemlig en forhandling mellem parterne efter et års forløb, i tilfælde af en ekstraordinært stærk prisstigning dog allerede efter et halvt års forløb. Forhandlingen om regulering af lønnen skal da ske efter nærmere angivne kriterier, hvorved man sikrer, at det er relevante faktorer i udviklingen af priser, produktion og valutastilling, som ligger til grund for afgørelsen.

I venstre hilser vi dette forslag med tilfredshed, fordi det principielt gør op med nogle af de grundskader, som hæfter ved

den automatiske dyrtidsregulering. Jeg finder det forkert, at mange bagatelliserer ulemperne ved den automatiske dyrtidsregulering; den er desværre for nogle blevet til en hellig ko, som man ikke ønsker aflivet. Der er for venstre ingen tvivl om, at netop den automatiske dyrtidsregulering har bidraget til, at de nominelle indkomster og dermed omkostningsniveauet her i landet er kommet højere op, end det ellers ville have været tilfældet. Befolkningen har vænnet sig til, at der regelmæssigt udløses ny købekraft gennem dyrtidsportioner, og allerede forventningen om en stigning har virket forstærkende på inflationstendenserne. Det kan ikke afvises, at tilfældige udsving i priserne gennem pristalsmekanismen har bundfældet sig i form af et blivende højere prisniveau, end det havde været nødvendigt. Særlig grelt forekommer det mig, at prisstigninger udefra, som normalt kun gør os alle fattigere, lige så automatisk omsættes i højere købekraft, ligesom de indenlandske prisstigninger gør det, selv om der vel normalt mere rimeligt kunne kompenseres for disse indenlandske prisstigninger.

Til dette kommer, at det nuværende system virker højst forskelligt og ofte urimeligt for de forskellige grupper, der reguleres. Lad os som eksempel tage en prisstigning, der er resultat af en stærk længlidning på ét bestemt område. Den vil måske udløse dyrtidsregulering til alle lønmodtagere, der er ramt af prisstigningen, om end reguleringen dækker højst forskelligt for de enkelte grupper, men den gruppe, der ved længlidning satte udviklingen i gang, får også regulering, hvorved urimeligheden er klar.

Det er vel efterhånden blevet kendt, også for de fleste lønmodtagere, at den reelle værdi af en dyrtidsportion er forholdsvis beskeden. Det snart velkendte eksempel med en dyrtidsportion, som på det private arbejdsmarked koster erhvervene ca. 22 øre i omkostninger pr. time, men som for modtageren gennem fradrag for skat og ny prisstigning på grund af dyrtidsreguleringen bliver reduceret til 3 à 5 øres disponibel realindkomst, er nok værd at lægge mærke til. Jeg tror, at lønmodtagerne for længst er blevet klar over sammenhængen gennem erfaring, om ikke før så har indførelsen af kildeskatten givet denne erkendelse.

Jeg skal derefter sige et par ord om selve

[Enggaard.]

inflationens problemet i den politiske debat. Det har i mange år været lidt af et dogme, og vi har i de politiske drøftelser ofte hørt det synspunkt fremhævet, at man ikke kunne opnå en høj beskæftigelse, uden at man samtidig måtte betale prisen i form af inflation. Det var vel ikke mindst fra socialdemokratisk side, disse toner lød. Der må ikke være nogen tvivl om, at også vi i venstre ønsker fuld beskæftigelse i Danmark, men vi vil samtidig gøre en indsats for, at den ikke ledsages af dens ellers så tro følgesvend, inflationen. For hvem rammer inflationen? Den rammer mange, men den rammer navnlig de svageste blandt lønmodtagerne, som ofte ikke ejer fast ejendom, og den udhuler erhvervenes konkurrencekraft, hvorved beskæftigelsen bringes i fare.

Det er det andet sociale aspekt ved inflationen, når den virker længe og stærkere end i andre lande, som vi skal konkurrere med. Inflationen er desuden efter venstres opfattelse den egentlige vanskelighed i forhold til den nødvendige opgave, som vi har i disse år: at skabe den nødvendige opsparring her i landet. Tillid til en mere stabil pengeverdi vil for den private opsparring betyde langt mere, end aldrig så mange og fine præmierordninger. Der er derfor vældig god social mening i en politik, som bryder med tankegangen om inflationens nødvendighed.

En moderne og afbalanceret indkomstpolitik er vejen, der skal gås. Venstre understreger ordet afbalanceret, fordi det må være en selvfølge, at alle befolkningsgrupper hver på sin måde bidrager ved, at forbrugsudvidelsen holdes inden for en lidt mindre ramme end den, vi er vant til.

De bebudede forslag om udbyttebegrænsning, ændret kapitalvindingsskat m. v. er sammen med den allerede gennemførte pristoplov et udtryk for, at alle må være med til for en tid at begrænse fremgangen i forbruget til det, som den økonomiske virkelighed tilsiger os. Det er for venstre en helt selvfølgelig ting, at det offentlige forbrug må beskæres i de nærmeste år for på den måde at frigøre ressourcer, økonomiske som personelle, til produktioner, som mere direkte kan styrke landets betalingsbalance.

Venstre finder det rigtig, at man på denne baggrund har besluttet at foreslå folketinget, at der over de 4 kommende fi-

nansår bespares ca. 3,2 milliarder kr. fordelt såvel over: ønsker om nye aktiviteter og anlæg som over en lang række af lovbundne udgifter, som der vel utvivlsomt i sin tid kan have været god begrundelse for, men som forudsætningerne enten nu er løbet fra, eller som falder igennem ved en vurdering af opgavernes nødvendighed i forhold til nye opgaver, man kunne ønske sig gennemført. Fremgangsmåden ved at vurdere nye og gamle opgaver i forhold til hinanden efter deres nødvendighed er rigtig, og med mellemrum burde den tages i anvendelse på ny.

Der er en side af dette oplæg til en samlet indkomstpolitik, som jeg finder særlig interessant ud fra en social synsvinkel; det er hele lavtlønsproblematikken, som man traditionelt har søgt at løse ved tidligere overenskomster på den måde, at man har givet særlig store forbedringer i kroner og øre til disse grupper. Det har været gjort i en god mening, og almindelig sympati har ledsaget det hver gang. Kendsgerningen er vel imidlertid, at den relative forskel i lønnen mellem de lavestlønnede og de bedrelønnede grupper, f. eks. de faglærte, meget hurtigt er genskabt gennem lønglidning, hvor dette er muligt. Derved er den samlede lønstigning med de deraf følgende pris- og omkostningsstigninger blevet større end forventet.

Erfarungen taler således for, at særlige forbedringer for de laveste indkomstgrupper ikke med fordel kan ske via overenskomsterne, men at der over den almindelige lovgivning inden for den økonomiske ramme, som i øvrigt er til rådighed ved overenskomstfornyelsen, må søges veje for relativt at give disse grupper en bedre stilling. Denne fremgangsmåde har den store fordel set fra et socialt synspunkt, at man derved samtidig hjælper en række af de mange glemte grupper uden for lønmodtagernes kreds. Disse grupper har ofte en tilsvarende lav eller endnu lavere indkomst, og det er i øvrigt ofte grupper, som ikke er organiseret i nogen interesseorganisation og derfor ikke bliver hørt på samme måde som andre; derfor bør man ikke glemme, at deres problem eksisterer.

Det oplæg, som regeringen har forelagt for parterne på såvel det private som det offentlige arbejdsmarked, må, som statsministeren nævner det i sin redegørelse, betragtes som et forhandlingsoplæg. Heri lig-

[Enggaard.]

ger naturligvis, at der er muligheder for at opstille flere mulige løsninger af problemerne med den samme reelle økonomiske virkning, men det må efter vor mening i denne sammenhæng understreges, at bevægelsesmulighederne netop har deres begrænsning i det forhold, at løsningen skal være tilstrækkelig virksom over for de foreliggende formål.

Der er desuden naturligvis en nær sammenhæng imellem nogle af bestanddelene i regeringens oplæg. Den indbyrdes balance mellem de forskellige befolkningsgruppers stilling kan retfærdigvis ikke forhandles bort. Der er denne sammenhæng, og derfor kan faktorerne ikke skiftes ud efter forgodtbefindende. Men jeg gentager, at der naturligvis kan findes andre udformninger af den tilstræbte balance, hvis der i øvrigt er god forhandlingsvilje.

Vi befinder os netop nu i indledningsfasen til omfattende forhandlinger. Det er venstres ønske, at alle parter under disse forhandlinger må bestræbe sig på, at der kan findes en forhandlingsløsning, som tilgodeser det, som må være en reel fællesinteresse for alle. Kun på den måde kan vi sikre, at fortsat økonomisk vækst kan give baggrund for løsning af nye opgaver, kan give baggrund for en forbedret levestandard for befolkningen på længere sigt og en fortsat høj beskæftigelse.

Venstre har lagt megen vægt på, at denne indkomstpolitik udformes, og at den føres ud i livet ud fra disse formål. Vi vil fremdeles bruge vore kræfter til at realisere vore tanker om disse indkomstpolitiske initiativer, og vi finder, at de er i pagt med den moderne tid.

Det er på den baggrund helt logisk, at venstre må afvise såvel den af hr. Aksel Larsen som den af hr. Erling Dinesen foreslåede dagsorden. Derimod tillader den af hr. Langkilde på også venstres vegne foreslåede dagsorden, at forhandlingerne om en indkomstpolitisk løsning kan fortsætte efter de retningslinjer, som statsministeren gjorde rede for. Jeg skal derfor anbefale dette af hr. Langkilde stillede dagsordensforslag til vedtagelse.

Niels Helveg Petersen: Udgangspunktet for debatten her i dag er SF's noget fornær-

mede udvandring af 21 mands udvalget. Jeg vil gerne beklage, hvad der dér skete. Jeg synes, partier har en simpel pligt til at blive ved med at forhandle, blive ved med at holde en dialog i gang, og man kan selvfølgelig ikke stille det krav til forhandlinger i et udvalg, at man på forhånd skal være enig om det, man forhandler om; så var der jo ingen grund til at nedsætte et udvalg.

Jeg ved ikke, hvor nøje SF har gennemtænkt konsekvenserne af sin udtræden. Betyder dette, at SF også vil udvandre fra det udenrigspolitiske nævn eller markedsudvalget? Det måtte jo være en logisk konsekvens. Jeg ved heller ikke, om SF nøje har overvejet, hvorledes situationen ville blive, hvis andre partier indtog den samme holdning, når f. eks. SF fremsatte forslag, som kom til behandling i et folketingsudvalg, om SF da ville finde det rimeligt, at andre partier simpelt hen nægtede at forhandle om forslaget.

Jeg må altså beklage, hvad der dér skete, ud fra principielle synspunkter. Jeg bemærkede da også, at hr. Aksel Larsen helt lod dette spørgsmål ligge. Det var måske en stilltænde erkendelse af, at propagandanummeret den dag var noget af en våd kineser.

Hr. Aksel Larsen var videre inde på, at der jo ikke havde været tid til i udvalget at behandle SF's forslag. Det besynderlige ved den udtalelse er, at samme dag, som SF besluttede at udtræde, var det netop aftalt, at SF's forslag skulle til behandling på det førstkommende møde.

Hr. Aksel Larsen gjorde meget ud af spørgsmålene om de skattefrie millionærer og om coasterafskrivningerne. Vi andre må jo nu undvære SF's bistand, når arbejdet med at undersøge disse spørgsmål går videre; jeg ved ikke, hvilken interesse hr. Aksel Larsen egentlig ser i det.

SF's begrundelse for debatten her i dag er altså uklar, og den er sådan set også urigtig, for folketinget har jo haft mulighed for ved flere lejligheder at diskutere de økonomiske spørgsmål; folketinget har ikke været afskåret derfra. Senest under åbningsdebatten var der jo en diskussion om de økonomiske problemer, så det er ikke rigtigt, at der ikke har været ført diskussion i folketinget om disse forhold.

Er udgangspunktet dårligt, så byder vi alligevel lejligheden velkommen til endnu en

[Niels Helveg Petersen.]

gang at præsentere den økonomiske situation, som den tager sig ud, og forklare, hvad det efter vor opfattelse er påkrævet at gennemføre.

Jeg tror, det kan være nyttigt at prøve at se Danmarks situation i en lidt mere international belysning. Danmark er som bekendt et land med høj levestandard, med stor beskæftigelse, stort forbrug og med en tilfredsstillende økonomisk vækst. Vi er et land, som samtidig har haft succes med en omlægning fra et overvejende landbrugsland til et overvejende industrisamfund i løbet af kort tid. Men vi har betalt en pris, vi har betalt den pris, at vi har haft, at vi har tilladt større pris- og omkostningsstigninger end udlandet, højere rente og et for stort underskud på betalingsbalancen.

De tendenser, der gør sig gældende i dansk økonomi, svarer jo ret så nøje til situationen i andre industrilande. Også dér kæmper man i disse år med inflationsproblemer, med højkonjunktur, med en for stærk og ukontrolleret udvidelse af det private forbrug. Vore problemer er ikke isolerede, hvilket meget stærkt understreges af de rapporter, som kommer til os fra OECD, og som anbefaler stærke forholdsregler for at bremse op, som anbefaler, at man anvender både finanspolitiske, kreditpolitiske og også indkomstpolitiske metoder til at foretage en opbremsning. Højkonjunktoren truer med at sætte stabiliteten i den internationale økonomi over styr. Overalt er det et problem at standse kapløbet mellem priser og omkostninger.

Vi kan uddrage den lære af dette, at de lande, der i den kommende tid bedst forstår ved en kombination af finanspolitik, kreditpolitik og indkomstpolitik at bremse op, vil være bedst stillet i de kommende år med hensyn til produktionsfremgang, økonomisk vækst og bevarelse af beskæftigelsen. Opgørelserne over betalingsbalancen for tredje kvartal i år synes at vise, at indsatsen af de finanspolitiske og kreditpolitiske foranstaltninger allerede begynder at virke rigtigt. Der er tegn til en bedre udvikling, men endnu er det for tidligt at drage håndfaste konklusioner, endnu er det for tidligt at glæde sig over et markant omsving, og det er i hvert fald alt for tidligt at slække på kravene til den stabilisering, der skal gen-

nemføres. Hvis vi gjorde det, ville vi meget hurtigt risikere at sætte det, der synes at være en begyndende bedring, over styr. De gunstige tal for tredje kvartal bør tværtimod være en spore til at fortsætte stabiliseringspolitikken.

Det er ikke ligegyldigt, med hvilke midler man foretager den økonomiske opbremsning. Målet må være at gennemføre den på en sådan måde, at man nedbringer underskuddet på betalingsbalancen uden at true beskæftigelsen. Det er derfor ikke tilstrækkeligt med de finans- og kreditpolitiske foranstaltninger, og siden folketingets vedtagelse af dagsordenen i maj i år er man jo kommet et stykke ad denne vanskelige vej. Der er gennemført et prisstop. Der gennemføres besparelser på godt 3 milliarder kr. for de næste 4 år. Der er forhandlinger i gang med de statsansatte. Der er forhandlinger i gang på det private arbejdsmarked, forhandlinger, som er blevet fremskyndet, og forhandlinger, der bygger på — hvad arbejdsmarkedets parter selv har erklæret — at man tager udgangspunkt i sigtet med regeringens økonomiske politik. Man har erklæret sig villig til at respektere hensynet til stabil prisudvikling under de frivillige forhandlinger.

Det er også et fremskridt, at der inden for jern- og metalindustrien er gode forhandlinger i gang, og jeg synes, der er grund til at understrege, at forhandlingerne med de statsansatte netop kom i gang på opfordring fra LO og Arbejdsgiverforeningen, som sagde, at det var nødvendigt, for at de kunne gennemføre deres forhandlinger, at vide, hvad staten som arbejdsgiver sigtede imod. Med denne holdning fra arbejdsmarkedets parter, at man respekterer sigtet med den økonomiske politik, regeringen har lagt frem, og med samtidigheden i forhandlingerne på det private arbejdsmarked over for de statsansatte er der lagt et grundlag for de videre drøftelser. Man er altså kommet et stykke vej, men den vanskeligste del står selvfølgelig tilbage.

Hr. Erling Dinesen påpegede jo i sit indlæg mange af vanskelighederne og besværlighederne ved og indvendingerne imod at skulle slutte aftaler inden for den af regeringen opstillede ramme på 3½-4 pct. Jeg synes, det havde pyntet på hr. Erling Dine-

[Niels Helveg Petersen.]

sens indlæg, hvis hr. Erling Dinesen ikke havde nøjedes med blot at påpege vanskelighederne og besværlighederne, men også havde beskæftiget sig med de vanskeligheder, der uundgåeligt vil melde sig, hvis ikke indkomstudviklingen bringes under en vis kontrol, hvis vi fortsætter med hvert år at bevilge os selv højere indkomster, end der er dækning for i produktionen. Fortsætter vi med den linje, som har været ført, vil det true beskæftigelsen, gøre os mere sårbare over for udlandet, og det vil ikke nedbringe betalingsbalanceunderskuddet.

I den forbindelse vil jeg gerne nævne et synspunkt, som efter min mening bør tillægges betydelig vægt. Hvis vi ikke kan nedbringe underskuddet på betalingsbalancen, inviterer vi til udlandets overtagelse af danske virksomheder. Der er en nøje sammenhæng imellem et udenlandsk pres på køb af danske virksomheder og vort underskud på betalingsbalancen. Kun hvis vi har balance i vort forhold til udlandet, vil vi kunne skabe os et nogenlunde forsvarligt værn imod udenlandske opkøb i stor stil.

Jeg har ikke svært ved at indrømme hr. Erling Dinesen, at det da var rarere og mere bekvemt at lade stå til, at lade indkomstudviklingen fortsætte, som vi har kendt den i en årrække. Det var da rarere at undgå et prisstop, som er et hårdt indgreb over for prisdannelsen, over for virksomhederne. Det havde da været rarere at undgå at bremse op i stigningen i de offentlige udgifter. Det havde været rarere og også mere bekvemt; man havde ikke fået så meget vrøvl, hvis man havde ladet være med at påpege, at der er økonomiske problemer, hvis man havde ladet være med at påpege de uheldige sider af dyrtidsreguleringen. Men hvis man lod alle disse ting ligge, så havde man jo heller ikke en chance for at få løst nogen af de økonomiske problemer, så stak man hovedet i busken.

Ingen ønsker at gøre dyrtidsreguleringen til syndebug, ingen ønsker at fremstille det, som om dyrtidsreguleringen ene og alene er skyld i økonomiske ulykker og en økonomisk skævhed. Men det nytter heller ikke at skjule, at der er sider af dyrtidsreguleringen, som kan virke økonomisk uheldigt i ganske bestemte situationer, og det har socialdemokratiet og SF da også i praksis erkendt. Man

erkendte det i 1967 med sit eget forslag om indefrysning af en dyrtidsportion, man har erkendt det i den socialdemokratiske antiinflationplan, der jo netop tager sigte på at undgå udløsningen af en dyrtidsportion. Men når man selv i praksis har erkendt, at der ved dyrtidsreguleringen kan være uheldige sider, hvorfor forsøger man så at fremstille sagen, som om enhver diskussion om dyrtidsreguleringens virkninger er overflødig, lønmodtagerskadelig og næsten landskadelig?

Det afgørende i forbindelse med indkomstpolitikken er, at byrderne fordeles rimeligt, at alle grupper bidrager, at det gøres på en socialt retfærdig måde. Indkomstpolitikken skal ikke være en straffeekspedition mod bestemte befolkningsgrupper. Det vanskelige ved at gøre det nødvendige forsøg med en indkomstpolitik er jo, at det skaber en overordentlig let baggrund både for organisationer og politiske oppositionspartier til at fiske i rørt vand, til at hævde, at indkomstpolitikken er vendt netop mod ganske bestemte grupper. Det er den ikke, det skal den ikke være, og den har hidtil ikke været det.

Det er også forkert at fremstille denne sag, som om det særlig er de fastlønnede i samfundet, der nu skal holde for. Jeg tror, at det i erhvervslivet — især blandt mange mindre erhvervsdrivende, som på én gang skal tilpasse sig store strukturændringer, et prisstop og en stram kredit — i disse måneder føles, at også denne gruppe i samfundet er med til at bære byrderne. Det er den. Men hertil er at sige, at hvis vi nogen sinde skal nå til den situation at kunne lempe kreditpolitikken, er det særlig nødvendigt med indkomstpolitiske indgreb; det er ønskeligt at aflaste kreditpolitikken, og det kan bl. a. nås ved indkomstpolitiske foranstaltninger.

Der er ingen, der vil blive snydt med, at der tilrettelægges en udvikling i indkomsterne, som passer bedre til produktionsfremgangen end den, vi hidtil har haft. Lønmodtagerne har jo nok i inflationsperioderne kunnet få højere lønninger, men de er blevet fulgt af højere skatter og højere priser og ikke af en højere realløn. De eneste, der måske kan siges at ville blive snydt eller komme til at betale, hvis indkomstpolitikken lykkes, hvis vi får nedbragt underskud-

[Niels Helveg Petersen.]

det på betalingsbalancen, er jo sådan set udlandet, som derved ikke år for år kan regne med, at vi tilføjer udlandet betydelige overskud.

Man vil af det forudgående forstå, at det radikale venstre opfordrer regeringen til at gå videre ad indkomstpolitikens vej for at opnå frivillige aftaler med de statsansatte og med det private arbejdsmarked. Vi tilsiger støtte til regeringens erklæring om at ville undersøge kapitalspørgsmålet, undersøge problemerne omkring en udvidet kapitalgevinstbeskatning, om at gennemføre udbyttebegrænsning, om kritisk at gennemgå afskrivningsreglerne og støtte til i forbindelse med forhandlinger med parterne at søge at skabe ordninger, der sikrer lønmodtagerne andel i kapitaldannelsen.

Vi opfordrer endvidere regeringen til, således som det også fremgår af statsministerens tale, at man planlægger at gennemføre en prislovgivning efter 1. marts, der, når resultaterne af de øvrige forhandlinger er kendt, kan bidrage til en prisstabilitet i den kommende overenskomstperiode. Vi glæder os over regeringens tilbud om at yde parterne bistand ved kulegravning af lavtlønsproblemerne, og vi tilsiger i det hele støtte til, at man fortsætter ad den vej, man er slået ind på.

Dagbladet Politiken bragte for nylig en opinionsundersøgelse, der viste, at det ikke forholder sig som hævdet af en tidligere tale, at det var Arbejdsgiverforeningen, der var glad for regeringens oplæg. Opinionsundersøgelsen i Politiken viste en stærk forståelse i befolkningen for nødvendigheden af, at der var snævre rammer for indkomstudviklingen, og det var ikke blot i grupper af befolkningen, hvor man måske på forhånd ville vente dette, men det var i høj grad også blandt faglærte eller ufaglærte, der var forståelse for, at der måtte være snævre rammer for indkomstudvidelsen. Denne forståelse er i sig selv udtryk for, at vi er kommet et godt stykke ad indkomstpolitikens vej. Befolkningens forståelse er nødvendig, hvis indkomstpolitikken skal lykkes.

Denne debat har jo ikke hidtil bragt væsentligt nyt og vil nok heller ikke gøre det i sit videre forløb, men forhåbentlig kan den bidrage til yderligere at underbygge forstå-

elsen for indkomstpolitikens nødvendighed i den kommende tid. I så fald har det været en nyttig debat på trods af det dårlige udgangspunkt.

Sigsgaard: Det var interessant at høre hr. Niels Helveg Petersens glæde over en opinionsundersøgelse, der netop er foretaget, og som viser, at folk har stor forståelse for regeringens politik. Først har man brugt et halvt år og hele pressen, som man behersker de 95 pct. af, og radio og fjernsyn og alt muligt andet på at fortælle folk, at nu må de sandelig holde igen, specielt almindelige lønmodtagere. Bagefter går man ud og måler, hvad folk nu egentlig mener, og så glæder man sig over, at en del af den kolossale kampagne til de kolossale summer faktisk er lykkedes.

De borgerlige ordførere har gjort meget ud af at forklare oppositionspartierne, at det er nødvendigt at gøre noget ved inflationen. Jeg vil lige anholde det lidt; der er ingen, der er uenig i det. Det, som bl. a. jeg angriber regeringen for, er, at den ikke gør noget ved inflationen, at den tager fat på dyrtidsreguleringen, som følger oven på prisstigningerne; i stedet for at tage fat på det, der forårsager prisstigningerne.

Jeg kan måske tilføje, at inflationen også er ved at brede sig til folketinget, når vi nu skal til at holde generalprøver på finanslovdebatterne; jeg ved ikke, om det skal være en ny skik, men det er måske lidt overflødig. De fleste forespørgselsers formål er vel at få præciseret en politik eller at få præciseret modstand imod en politik, og specielt det sidste er jo SF's formål med den forespørgsel, vi behandler i dag.

Men dertil kommer, at der også er grund til at spørge, om regeringen kan give nogle oplysninger, for folketinget ved jo næsten ingenting, og 21 mands udvalget ved altså, som vi har hørt, heller ikke noget. Det kan man jo ikke rigtig blive ved med at overraskes over, det viser bare endnu en gang, at folketinget ikke er det sted, hvor beslutningerne tages, her bekræftes kun de beslutninger, der er truffet andetsteds. Det er derfor ikke underligt, at interessen for folketingets debatter er minimal, for folk ved udmærket godt også uden for salen her, at det ikke er her, det sker.

Men det kan give anledning til at anstille et par betragtninger over, hvor det så egent-

[Sigsgaard.]

lig sker, og dér synes jeg jo nok at sagen omkring forskningen og industriens indflydelse på forskningen er en af de sager, der viste, hvor stor indflydelse industrien har på den politiske udvikling.

Landbrugsordningerne har vist og viser hvert eneste år, hvor stor indflydelse ikke mindst det større landbrug har på udformningen af den side af dansk politik. Det er sådan — vi kan også se det på regeringsdannelsen — at landbruget har haft stor interesse for fællesmarkedet og for landbrugsstøtten, og derfor har man sat sine egne folk fra venstre ind i netop markedsministeriet og landbrugsministeriet og for en sikkerheds skyld også ind i udenrigsministeriet. Industrien har så til gengæld igennem det konservative parti besat de for den og for hele det nuværende samfundssystem vigtige kommandoposter i regeringen: forsvarsministeriet, indenrigsministeriet og ikke mindst finansministeriet, og tilbage til de radikale er så blevet undervisningen, kulturen og Grønland. Sådan kanaliserer man indflydelsen, kontakten, kan vi også kalde det for at tale pænt, mellem erhvervslivet, som man kalder det, og Christiansborg.

Nu ville det være forgrovet at sige, at det store erhvervsliv har al magten i Danmark; den deles med en lille kreds af politikere — der er dagblade, der kalder den lille kreds for „støvsugerbanden“. Men denne lille kreds varetager først og fremmest det store erhvervslivs interesser. Det store flertal af folketingsmedlemmer er, det vover jeg at påstå, i cirka samme situation, som jeg er, der ikke har adgang til udvalgene, de ved ikke rigtig noget om, hvad der sker, for ingen fortæller dem noget. Deres opgave er at stemme for det, som andre på lukkede udvalgsmøder har besluttet.

Helt galt står det til uden for denne sal; dér har folk nemlig slet ingenting at skulle have sagt, hvis de da ikke lige tilhører det mindretal, der sidder på de store kapitaler og dermed på magten. Og det er jo klart nok, at det må være sådan, men det er bare

nødvendigt at sige det gang på gang, fordi man i skolen, i aviserne og på alle mulige måder prøver på at fortælle os, at vi har dette veludviklede demokrati, hvor vi alle sammen er lige og har lige meget at skulle have sagt, og hvad ved jeg. Men så længe vi har et system til gavn for de få, vil de mange selvfølgelig ikke få nogen magt, for fik de det, så ville de bruge deres magt til at lave systemet om til et system for de mange, og det skal de få, der i dag sidder på flæsket, ikke nyde noget af.

Hemmelighedskrammeriet i denne sal er nødvendigt, fordi folketinget ikke er folkets ting, men de fås ting. Man vil føre indkomstpolitik, og her på det sidste har der været talt så meget om indkomstpolitik, det er jo blevet et modeord, og man slår det ligesom lidt hen. Det er jeg ikke enig i. Jeg tror, at indkomstpolitikken og filosofien bag indkomstpolitikken er et nøglebegreb i kapitalistisk politik i dag. Finanspolitikken og kreditpolitikken er ikke længere nok, og den nærmere begrundelse for indkomstpolitik er så den, at de stadig større virksomheder, de internationale monopoler osv., har behov for langtidsplanlægning af deres produktion, og i en sådan langtidsplanlægning må kontrol med lønningerne også finde plads.

Derfor indkomstpolitikken, men også fordi regeringen af hensyn til hele sin økonomiske politik har behov for at kunne føre kontrol med lønmodtagerne, ikke mindst i en situation, hvor klassekampen skærpes internationalt og også nationalt. Jeg tror, at målet med indkomstpolitikken også er at bryde lønarbejdernes magt og antaste strejkeretten. Snakken om voldgift, som man altså kalder noget andet, og snakken om lønrammer synes jeg viser det tydeligt.

Men dernæst er det jo også sådan — og det bliver ikke rigtig sagt åbent — at indkomstpolitikken eller altså lønpolitikken, som det jo er, helst skal fungere, inden Danmark eventuelt kommer i fællesmarkedet, det forventer fællesmarkedet nemlig; dette med indkomstpolitikken er altså et led i fællesmarkedspolitikken.

[Sigsgaard.]

Endvidere skal indkomstpolitikken holde lønnen nede, simpelt hen for at profitten kan holdes oppe. Normalt er det jo sådan, at kapitalismen skal bruge en vis arbejdsløshed for at holde lønnen nede og profitten oppe. I 1960erne har der været en længere højkonjunktur, arbejdsløsheden er blevet meget mindre end normalt, og det lønpres, som på den måde er skabt, har truet rentabiliteten eller profitraten. Den traditionelt eneste måde at redde den på er at skabe arbejdsløshed. Men gør man det, i hvert fald i alt for udpræget grad, så daler efterspørgslen, og der bliver afsætningskrise.

Planerne om indkomstpolitik er altså kapitalens forsøg på at undgå de to slags kriser. Planerne er desperate og viser, at vores økonomiske system er i alvorlige vanskeligheder. Vi skal jo helt tilbage til 1930erne eller også helt ned til Spanien, Portugal og Grækenland for at finde lignende indgreb mod lønarbejderne. De har været forsøgt andre steder, de har været forsøgt i England, de har været forsøgt i Frankrig, og først og fremmest har de været forsøgt i Holland — men uden held.

Professor Gelting sagde lige ud i radioens Økonomien bag politikken, at sidste gang der var snak om kontrolleret kapitalisme og lønpolitik, var under Det tredje Rige, og dér lykkedes det vist dårligt nok. Men en kontrolleret kapitalisme, som man altså nu forsøger i de vestlige lande, er drømmeri, for der findes ikke nogen central magt, der bestemmer, hvad og hvor meget der skal produceres. Det centrale i kapitalismen er jo netop, at produktionen følger systemets egne lovmæssigheder, og de kan ikke sættes ud af kraft af indkomstpolitik. Eller sagt på en anden måde: indkomstpolitik i betydningen lønpolitik kan kun lykkes i en lavkonjunktur med arbejdsløshed, og så er der jo ikke brug for indkomstpolitikken, for den går jo kun ud på at holde lønningerne nede, ikke på i en situation som den, jeg lige har beskrevet, eventuelt at sætte dem op eller sørge for, at de ikke daler.

Alligevel er indkomstpolitikken farlig. Den kan holde de lavtlønnedes indkomster nede, og den kan gøre lønmodtagernes handlemuligheder og herunder strejkeretten mindre. Indkomstpolitikken er i dag karakteriseret som lønpolitik; det har andre ord-

førere gjort, og det er rigtigt. Men det har ligesom skinnet igennem, at hvis bare også andre indkomster blev statsreguleret, var det i orden.

Jeg vil advare imod den tankegang. Den skaber det indtryk, at det er muligt at statsregulere også erhvervsindkomsterne. Men prisstoppets ineffektivitet og udbyttebegrænsningens umulighed som beskrevet af hr. Aksel Larsen viser, at det ikke er muligt. Og man vil jo heller ikke. Indkomstpolitik er uacceptabel, og helhedsløsninger, som hr. Aksel Larsen for SF ville have det, er også uacceptable ganske uanset regeringens farve. Dem, der måtte tvivle, vil jeg anbefale at undersøge, hvad der egentlig skete i 1963, da den socialdemokratiske regering lavede helhedsløsning, hvad der egentlig skete med reallønningerne dengang. Det gik jo ikke alt for godt.

Jeg forstår egentlig godt den balancegang, som hr. Aksel Larsen forsøger, og som man også fra socialdemokratiets side forsøger, for man står jo i den vanskelige situation, at man selv har forsøgt med indkomstpolitik adskillige gange, og man skal jo gerne forsvare det, man selv har foretaget, og samtidig kunne kritisere det, regeringen nu foretager, og som ligner det, man selv foretog i sin tid.

Hr. Erling Dinesen fremhævede socialdemokratiets prisnedsættelsesforslag og sagde, at det var blevet vældig positivt modtaget rundt omkring i befolkningen, og det er jo nok muligt. Nu har jeg ikke lige været de steder, hvor hr. Erling Dinesen har været, kan jeg regne ud, men man skal jo huske, at det socialdemokratiske forslag faktisk går ud på at snuppe en dyrtidsportion — hr. Erling Dinesen vil sige at undgå en dyrtidsportion — ved at nedsætte levnedsmiddelpriserne. Men hvis penge er det, der skal bruges til at nedsætte levnedsmiddelpriserne? Det er statens penge, og hvor får staten sine penge fra? Så er vi hjemme igen.

Forslaget går også ud på, at arbejdsgiverne skal slippe for at udbetale den dyrtidsportion, det nævner socialdemokraterne ikke rigtig, men det er jo det egentlige indhold i forslaget. Det er altså en form for indkomstpolitik, dette socialdemokratiske forslag, der vender sig imod lønmodtagerne på samme måde — jeg ved ikke, om det er i samme grad, men i hvert fald på samme

[Sigsgaard.]

måde — som regeringens indkomstpolitiske indgreb, så jeg må advare imod det, lige så vel som jeg må advare imod regeringens form for indkomstpolitik.

Nu er der jo mange af de ting omkring indkomstpolitikken, der diskuteres meget løst i dag. Jeg skal derfor anmode om, at regeringen undersøger, hvordan kapitalernes rentabilitet har udviklet sig i de senere år. Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk fortæller i sin årsberetning for 1969, at afkastningsgraden, d. v. s. overskuddet før renter, i procent af aktivmassen for 741 produktionsvirksomheder var 7,4 i 1966; 7,5 i 1967 og 7,7 i 1968. Det må være muligt nu at få tal frem for i hvert fald 1969 også, og det beder jeg om at få snarest muligt og i skriftlig form. Svaret på spørgsmålet er meget vigtigt for bedømmelsen af regeringens økonomiske politik, og jeg håber altså, at det kan komme frem.

Tilbage til indkomstpolitikken. Når regeringen nu forsøger den vej, som socialdemokratiet betrædte i 1963 med helhedsløsningen og i 1967 med forslaget om indefrøsning af dyrtidsportioner, og betræder den endnu mere voldsomt, end det tidligere er sket, så skyldes det altså også som nævnt, at pengepolitikken og finanspolitikken ikke virker så godt mere. Når de ikke gør det, er årsagen ikke mindst de stærkt stigende udenlandske investeringer i Danmark. Den politik, som de danske regeringer fører, og som er den danske kapital politik, er de internationale monopoler jo ligeglade med, og de har ikke nødvendigvis samme interesse som de danske kapitalister. Jeg tror, at forklaringen på, at der ikke gøres noget ved den højere rente, er, at hvis renten gik ned, ville hele valuta-beholdningen ryge sig en tur næsten lige så hurtigt, som det var ved at ske for et års tid siden. De udenlandsk dominerede selskaber, der jo betyder ganske meget i Danmark i dag, låner i dag deres penge i udlandet, først og fremmest i Vesttyskland, til deres investeringer, fordi pengene i dag er billigere i Vesttyskland, end de er her. Hvis man sætter renten ned i Danmark, vil pengene gå den anden vej, ud af Danmark, og så har vi altså den ulykkelige situation med valuta-kassen.

Det er en af de væsentlige grunde til, at vi har den høje rente. Ja, der er selvfølgelig

også boligforliget og andre geniale ting, som er foretaget af folketinget, der har bidraget til at sætte renten op, men jeg tror, at dette spørgsmål om de udenlandske investeringer er afgørende for, at vi fortsat skal trækkes med den høje rente, og så kan lejerne, der jo ikke har spor med den sag at gøre i øvrigt, få lov til at betale regningen over de hastigt stigende huslejer.

Må jeg så sige, at så vidt jeg kan se, har regeringen brugt i hvert fald to kneb — egentlig har den brugt mange, men først og fremmest to kneb — for at få folk til at sluge den usociale politik, den er i gang med. Først har den brugt aviserne, radioen og fjernsynet i et halvt år eller mere på at forklare os, at nu stander landet sandelig i våde, og dernæst har den ligesom ladet forstå mere eller mindre direkte, at når landet stander i våde, skyldes det de stigende lønninger.

Lad mig bare til det sige, at jeg skal ikke afvise, at der er økonomiske vanskeligheder, jeg har selv beskrevet det i mit indlæg her i dag. Derimod vil jeg afvise, at disse økonomiske vanskeligheder skyldes lønningerne, og man skal huske på, at de fleste lønninger, der udbetales her i Danmark, er meget, meget beskedne i hvert fald i forhold til de lønninger, som alle de økonomiske professorer, ministre o. s. v., der udtaler sig om indkomstpolitik, har.

Men jeg må tilføje, at når man nu siger, at landet stander i våde, så er det en melodi, vi hører nu. Der er en vis udsigt til et valg inden for alt for lang tid måske, og derfor vil jeg sige: vent bare til valgkampen, og hør, hvordan melodien pludselig bliver en helt anden, så stander landet nok ikke nær så meget i våde længere, så vil vi få en hel masse at vide om de velgerninger, som regeringen har øvet, så får piben en anden lyd. Man skal altså ikke tage alt, hvad der nu bliver sagt om den økonomisk ulykkelige situation for dets pålydende.

Det andet kneb, man har brugt, er prisstoppet. Nu går man ud og siger til folk: ja men I kan da nok forstå, at når nu de handlende har måttet tåle prisstoppet, så må lønmodtagerne selvfølgelig også holde igen. Det lyder jo så tilforladeligt og så rigtigt, og det var nemlig hensigten med prisstoppet; den var at kunne gå ud og sige det, at kunne gå ud og slå lønmodtagerne oven i hovedet med

[Sigsgaard.]

det prisstop. Nu bliver det brugt, nu slår man lønmodtagerne oven i hovedet, men prisstoppet virker bare ikke rigtig, så vidt man kan se; det var til at forudse, og derfor stemte VS ikke for prisstoppet.

Det er nemlig farligt, dette prisstop; det skal, som jeg har nævnt det, bruges til at holde lønningerne nede, og så kan priserne, som vi ved, stige igen efter 1. marts 1971, og det er typisk, at vi heller ikke engang i dag har kunnet få så meget som en antydning af, hvad det er for en prispolitik, der skal føres efter 1. marts. Jeg siger velbekomme i øvrigt til socialdemokratiet, der sluttede prisstoppet, og som nu må erkende, at det skulle man nok ikke have gjort. Dermed mener jeg, at de har været med til at luske indkomstpoltikken, lønpolitikken, igennem — ja, jeg håber ikke, den bliver lusket igennem, men man har været med til at berede jordbunden, været med til at gøre det lettere, og det skulle man nok ikke have gjort.

Oktoberpristallet tyder i øvrigt på, at priserne stadig stiger lysteligt uanset stoppet. Fra september til oktober steg pristallet med 0,4 point eller væsentlig mere, end hvad der i de senere år har været normalt. Det er altså ikke længere kun VS og enkelte andre her i tinget, der påstår, at prisstoppet ikke virker, pristallet viser det nu også eller tyder i hvert fald stærkt på det. Dertil kommer, at en undersøgelse, som den tidligere britiske regering ifølge Information for den 18. november har foretaget, viser, at i det omfang, et prisstop overhovedet virker, bliver det uundgåelige resultat en prisekspllosion, når stoppet ophæves igen. Storbritanniens National Institute for Economical and Social Research er nået til samme resultat. Informations lederskribent udtrykker det sådan i samme nummer af bladet, som jeg netop refererede til:

„Der er ingen grund til at tro, at de økonomiske naturlove skulle være sat ud af kraft for Danmarks vedkommende.“

Det er nok ikke naturlove, men lovene for de kapitalistiske samfund, men i øvrigt er citatet ganske rammende.

Se, regeringen må jo have kendt sådanne undersøgelser, den må altså have vidst, dengang den foreslog og gennemførte prisstoppet, at det nok ikke ville virke, eller at erfaringerne i England i hvert fald viser, at

det ikke virker, og at det i det omfang, det virker, bare skaber prisekspllosioner, når det så udløber. Når man alligevel har gennemført dette prisstop, kan det altså, så vidt jeg kan forestille mig, kun være for at have et våben imod lønmodtagerne. Hvis socialdemokratiet også har vidst, at prisstoppet ikke ville virke væsentligt, synes jeg, det er endnu mere bemærkelsesværdigt, at man fra den side alligevel stemte for det.

Men lige så vel som indkomstpoltikken er rettet imod lønmodtagerne, er besparelserne på de offentlige budgetter det også, og de er vel i og for sig et led i regeringens form for indkomstpoltik. Jeg har tidligere beskrevet, og jeg skal kun ganske kort gentage, hvem det egentlig er, der rammes af de besparelser. Jeg tror nok, at besparelser i første omgang er populære hos mange mennesker, for man synes, at staten bruger frygtelig mange penge og kommunerne ligeså, og det er rigtigt; man har i og for sig en korrekt fornemmelse af, at alting ikke foregår så rationelt og effektivt i det offentlige, som det burde foregå. Den fornemmelse er som sagt korrekt.

Derfor kan det virke populært, når regeringen kommer og siger, at nu skal der spares. Men det er jo ikke rationaliseringsforanstaltninger, regeringen kommer og foreslår, det er forringelser af ydelser på det sociale område, på uddannelsesområdet, på en række andre områder. Og hvem er det, der rammes, når regeringen f. eks. siger, at nu skal folk betale mere for at have deres børn i børneinstitutioner? Det er ikke dem, der har mange penge, det betyder ikke så forfærdelig meget for dem. Hvem rammes, når regeringen skærer ned på institutionsbyggeriet? Først og fremmest dem, der ikke har så forfærdelig godt råd. De, der har flere penge på lommen, kan klare sig ad privat vej; hvis det f. eks. er skolebyggeri, det drejer sig om, findes der private skoler, man kan gå til, private institutioner af den ene og den anden slags. Det er fortrinsvis de dårligere stillede, der rammes af den form for besparelser, regeringen har foreslået, f. eks. også forslaget om dyrere medicin.

Dertil kommer, at når man overflytter udgifter til kommunerne, som jeg forstår at undervisningsministeren nu vil gøre for skolerne vedkommende ved at sige: ja men nu har vi jo fået disse dejlige stærke kommu-

[Sigsgaard.]

ner, og idet vi hylder det kommunale selvstyre endnu en gang, pålægger vi disse kommuner at betale deres skoler selv — hvad er det så egentlig, der sker ved det? Det er jo sådan, at vi statsligt har en progressiv beskatning: Vi betaler mere i skat af den sidste krone end af den første, vi tjener. Det har kommunerne ikke. De har en proportional beskatning: skatten er forholdsvis lige stor uanset indtægtens størrelse. Når man så flytter udgifter fra staten over på kommunerne, svækker man den progressive beskatning og øger den proportionale beskatning, og det vil sige, at så flytter man i og for sig byrder, som i dag påhviler måske de lidt bedre stillede, over på de mindre godt stillede, man fører en usocial politik. Man formulerer det bare som en hyldest til det kommunale selvstyre, men i realiteten er det igen en skæv politik socialt set.

Der er mange, der har peget på det farlige i regeringens angreb på dyrtidsreguleringen; det har jeg tidligere været detaljeret inde på. Se, jeg forstår jo godt regeringens bevæggrunde for at angribe dyrtidsreguleringen. Jeg accepterer dem på ingen måde, jeg er dybt uenig med dem, men jeg forstår dem godt. Foruden dem, der er nævnt, er der jo også hensynet til fællesmarkedet, som jeg var lidt inde på før, og dér er det ganske interessant, at statsministeren allerede på det radikale landsmøde for længe siden stillede det spørgsmål over for landsmødet, om nu også denne dyrtidsregulering rigtig kunne forliges med fællesmarkedet. Det mente statsministeren altså ikke, og dér skulle man jo nok have reageret fra lønmodtagerorganisationernes side, for dér var det første eller et af de første varsler om, at nu skulle der sættes ind mod dyrtidsreguleringen.

Men dertil kommer, at hvis det ikke lykkes regeringen at få slagtet dyrtidsreguleringen, hvad sker der så, hvis Danmark skulle komme ind i fællesmarkedet? Hvad sker der i det øjeblik, landbrugsvarene, madvarerne stiger med 30 pct.? Ja, så sker der det, at det udløser 3-4 dyrtidsportioner, og så slår man jo fuldstændig bunden ud af den økonomiske politik, som i hvert fald den nuværende regering vil føre. Derfor vil man af med dyrtidsreguleringen i god tid, inden madvarernes priser skal sættes op ved en

eventuel indtræden i fællesmarkedet. Det er måske den væsentligste grund til det. Og så skal jeg forudsige, hvad der sker i det øjeblik, Danmark eventuelt træder ind i fællesmarkedet. Så vil man naturligvis sige til folk: nu kan I jo godt se, folkens, at nu skal vi ind i dette store fællesmarked; man vil ikke længere snakke om de store økonomiske fordele, men man vil sige: nu skal vi derind og konkurrere med mastodonterne i Tyskland, i Frankrig og i Italien, og det kan I nok forstå er svært for lille Danmark, og så kan I også nok forstå, at I skal holde igen på lønningerne, og I skal ikke have kompensation for de prisstigninger, som madvarerne vil blive udsat for. Livremmen skal spændes ind. Det bliver den melodi, der skal spilles, hvis Danmark engang — det ske sent — indtræder i fællesmarkedet.

Men man vil helst klare situationen så let som muligt ved at likvidere dyrtidsreguleringen nu; så bliver det nemmere til sin tid at få sat madvarepriserne 30 pct. op.

Jeg skal lige gentage, at fjernes dyrtidsreguleringen, vil det især ramme de lavere lønnede, og alle vil blive hårdt ramt som nævnt, hvis vi kommer ind i fællesmarkedet. Men man skal ikke glemme forsøgene på nu også at presse en indkomstramme ned over hovedet på lønmodtagerne. Der er blevet talt om en ramme på 3-4 pct., det har også været nævnt her i dag. Sammenlignet med de senere års 10-12 pct. lønstigninger — som jo ikke er 10-12 pct. stigning i reallønnen, det ved vi jo alt om, for der har været en kolossal inflation — er det nærmest et lønstop, man arbejder på, og dér er jeg enig med tidligere ordførere. Og hvad betyder det så, hvis man får gennemført noget, der minder om et lønstop? Det betyder simpelt hen, at hele gevinsten fra den stigende produktion tilfalder de erhvervsdrivende, tilfalder kapitalen. Gennemføres regeringens planer altså, vil det betyde en vældig overflytning af indkomster fra lønmodtagerne til kapitalen, og produktionen har jo kastet meget mere af sig på det seneste. Det var det, jeg efterlyste oplysninger om med mit spørgsmål for lidt siden, som jeg håber at få svar på; der er noget at udbetale lønforhøjelser af.

Regeringen har vel i øvrigt også bemærket, at der aldrig er udstedt så mange friaktier som i 1970. I virksomheder som Dan-

[Sigsgaard.]

foss, Novo, Kosangas, F. L. Smidth, Ford, ØK, Mærskrederierne og Vølund har aktionærerne foræret sig selv svimlende summer i form af friaktier. Det er også ganske interessant, når vi ser på den økonomiske situation.

Må jeg i øvrigt sige om lønrammen, at jeg synes, LO og FTF har været alt for villige til at sige, når de er blevet interviewet i radioen f. eks.: ja men vi er skam da også villige til at bære byrder. Det er det bestandige omkvæd, man hører fra organisationsledernes side. Må jeg for det første spørge: er der egentlig andre, der bærer byrder? Prisstoppet virker ikke, dér er der ingen der bærer byrder. Regeringen mumler noget om udbyttebegrænsning, men hvad har vi hørt om det, kan det overhovedet virke?

Det andet spørgsmål: bør det være folk f. eks. med indkomster under 30.000 kr., der skal til at bære ekstra byrder? Bærer de ikke byrder nok i dag, kunne man spørge? Jeg tror, der er mange også her i salen, der har fået deres skattekort i går og i dag; de vil have lagt mærke til, at praktisk taget alle trækprocenter stiger med 3-5 rundt omkring i landet. Jeg læste forleden dag; at i Sydthy kommune er den laveste trækprocent nu 47, eller var det 48? Jeg tror, at de laveste indkomster rammes hårdt nok. Der er ikke behov for, at organisationernes ledere på deres vegne siger, at de skam er klar til at bære yderligere byrder, for samtidig tillader man jo en jordspekulation, der koster 50 mill. kr. hver eneste dag, man har 10 mill. kr. i militærudgifter hver eneste dag, skattesnyderiet beløber sig til 20 mill. kr. om dagen, reklameudgifterne, det er 1.600 mill. kr. om året, altså et par mill. kr. hver eneste dag. Tænk, hvis man bare sagde: vi halverer på de områder. Nu skal vi just ikke være overbudspolitikere og stå og foregøgle, at det umulige kan lade sig gøre, men halvere det skulle man jo kunne, man skulle kunne halvere skattesnyderiet, hvis man virkelig satte ind på det, man skulle kunne halvere jordspekulationen, det er et spørgsmål om at lave en effektiv lovgivning på det område osv. osv. Tænk, hvis man bare halverede på de områder; jeg her har nævnt, det ville være 40 mill. kr. hver eneste dag, og tænk så på de småsummer deroverfor, som undervisningsministeren og socialministeren vil skære ned på forskellige områder,

småsummer, men summer, der rammer enkelte grupper hårdt. Det er en fuldstændig skæv socialpolitik, der føres, og hvad gør man ved arveafgifter og formueskatter? Og selskabsskatterne — i de sidste 15 år er indkomstskatten steget 500 pct. her i Danmark, men aktieselskabsskatten er kun steget 150 pct. Indkomstskatterne er altså steget 3 gange så hurtigt; siger det ikke også lidt om, at det ikke er folkets ting, dette her?

Hvis man gennemfører nogle af de ting, jeg her har peget på, vil man få en forbrugsbegrænsning, og det vil man jo gerne have, har jeg forstået. Hvorfor gør man så ikke noget ved det? Jeg har sagt lidt om, hvorfor man ikke gør det, men alligevel skal det da lige fremhæves her. I stedet for skærer man så folgeblyggeriet ned og gør det kolossalt dyrt.

Det viser alt sammen, at når alt kommer til alt, kan det, man kalder velstandssamfundet, ikke sørge for, at de vigtigste ting er til rådighed: tilstrækkeligt med billige boliger, børnehaver, hospitaler osv. Dippedutter og dingener og al slags luksus er der til overflod, men det nødvendige mangler, og det nødvendigeste skæres der ned på. Det er en fallit for systemet, og det er en grund til, at systemet er inde i så store vanskeligheder nu, for folk vil i mindre udstrækning end før finde sig i det.

Jeg håber på, at man ikke rundt omkring affinder sig med den politik, der nu lægges op til, men at man forlanger en ordentlig dyrtidsregulering med fuld dækning i stedet for den, vi har med delvis dækning, at man forlanger lønstigninger, der giver en større andel af nationalproduktet end i dag. At man forlanger og insisterer på bedre ferie, 4 ugers ferie og ligeløn, noget, som er i hvert fald for feriens vedkommende indført i nabolandene, og at man samtidig ikke adskiller den faglige politik fra politikken i øvrigt, for hvad hjælper lønstigningerne, hvis huslejen stiger med 150 kr. om måneden hvert eneste år, sådan som det er sket i de seneste år?

Til allersidst om dagsordensforslagene: SF's og socialdemokratiets dagsordensforslag kommer jo ikke til afstemning. Socialdemokratiets er langt det klareste, og vi er enige i dette dagsordensforslags indhold. Socialdemokratiet har jo tidligere selv grebet ind i overenskomstforhandlinger og selv pillet ved dyrtidsreguleringen, men dagsordens-

[Sigsgaard.]

forslaget tager vi som udtryk for, at partiet nu er kommet på bedre tanker, og vi er enige i dette dagsordensforslag.

SFs dagsordensforslag er vi ikke helt enige i. Det siger, at regeringens økonomiske politik er slået fejl. Måske, men det væsentlige for os er, at vi er imod regeringens økonomiske politik. Det siger også, at spareforslagene er udtryk for panik. Det tror vi ikke, vi ser spareforslagene som et integreret led i en typisk usocial VKR-politik.

VKR's afværgedagsorden stemmer vi selvfølgelig imod.

Hanne Reintoft: Man gør unægtelig, hvad man kan, med sin stærke presse i ryggen for at gøre begrebet løn- og indkomstpolitik populært, selv om man med anstændigheden i behold, når man kalder sig en liberal regering, burde tage afstand fra sådanne statsindgreb. Det eneste, man ikke gør, er at forklare folk, hvad indkomst- og lønpolitik er. Måske ønsker man ikke at forklare det, måske kan man ikke selv finde ud af det. Det økonomiske råd skrev i august 1966 i et lille skrift, Bidrag til belysning af formueudviklingen i Danmark i de senere år, på side 79, at det for praktiske formål ikke er muligt at arbejde med et indkomstbegreb, som inkluderer kapitalgevinster og kapitaltab, og som hovedregel vil disse derfor ikke blive registreret i den løbende indtægtsstatistik.

I samme beretning på side 80 skriver rådet videre, at der er behov for fra tid til anden at supplere indtægtsstatistikken med undersøgelser af kapitalgevinster og kapitaltab. Så står det jo enhver frit for, om man vil læse side 79 eller side 80, og man kan se, at regeringen koncentrerer sig om side 79.

Der er altså ikke megen logik at hente hos vismændene, men de indrømmer dog, og det er jo det væsentlige i problemet, at de nominelle kapitalgevinster på privat fast ejendom i perioden fra 1950 til 1965, altså på 15 år, kan opgøres til 70 milliarder kr., svarende til ca. 120 pct. af ejendommenes anskaffelsværdi forstået som handelsværdien ved periodens begyndelse med tillæg af senere foretagne nettoinvesteringer.

Det er altså fastslået i denne undersøgelse, at de nominelle kapitalgevinster på privat fast ejendom i denne periode var 60 pct.

højere end den i samme periode foretagne nettoopsparing i hele samfundet. En diskussion om indkomstpolitik uden hensyn til kapitalgevinsterne, som regeringen vil det, er meningsløs og uretfærdig; lønmodtagerne behøver ikke at tolerere den, når de nu går til forhandlingsbordet, og jeg tror heller ikke, at de vil. Det er og bliver ikke den arbejdende befolkning, der har for stort et forbrug eller foretager de store uproduktive investeringer, og derfor er det heller ikke lønmodtagerne, der skal gribes ind over for; det kan ikke siges tit nok.

Den finans- og pengepolitiske stramning, der skete i 1969 og første halvår af 1970 med kildeskatten, med momsforhøjelsen, med kreditbevillingsloftet og banklikviditetsstramningen, har ikke medført de forventede resultater. Tværtimod bliver underskuddet på betalingskontoen i år på 4½ milliard kr., så vi i stigende grad bliver afhængige af vore udenlandske kreditorer, og så hjælper det ikke meget, at den radikale ordfører står her og siger, at det vil man nødig. Det er lige det, man bliver.

Den stramme penge- og finanspolitik har ikke vist sig aktivitetsdæmpende, og så kan det ikke nytte noget at fortsætte med denne politik med trusler om lønstop, med trusler om afskaffelse af dyrtidsreguleringen og med alvorlige trusler om forøgelse af arbejdsløsheden, specielt i byggesektoren.

En indkomst- og lønpolitik efter regeringens forslag vil ikke medføre andet end at nedsætte opsparingskvotaen og yderligere forringe den likviditet, der strammes for hver dag. Jeg forstår ikke, at man endnu en gang skal høre statsministeren stå her i dag og gentage de gentagne gange afviste påstande om, at dyrtidsreguleringen virker inflationsskabende. Alle ved, at dyrtidsreguleringen kommer efter prisstigningerne, og alle ved, at man ikke vil gøre noget for at standse de prisstigninger. Det er fuldstændig rigtigt, som det er sagt, at prisstoppet har været illusorisk, og at de, der hoppede på det, nok vidste, at de gik med på noget illusorisk. Jeg forstår heller ikke, man vil blive ved at påstå, at dyrtidsreguleringen er inflationsskabende. Vi ved dog alle, at dyrtidsreguleringen kun dækker omkring 50 pct. af prisstigningerne, og selv LO har taget mod til sig efter at være kommet sig over deres

[Hanne Reintoft.]

fadæse i 1967 og udgivet en lille spagfærdig pjese, hvori man afviser, at dyrtidsreguleringen skulle være inflationsskabende.

Man har, som jeg nævnte — og det synes jeg er en meget besynderlig politik — gentagne gange truet med at øge arbejdsløsheden i byggesektoren. Vi ved, at 23 pct. af byggeriets virksomheder i dag forventer en produktionsnedgang, så regeringens politik skal nok lykkes. Det økonomiske råd kræver en kontraktion af de rene hjemmemarkedserhverv, specielt byggeaktiviteten og den offentlige sektors aktivitet, og så kræver man en udvidelse af eksportproduktionen og de produktionsgrene, der på hjemmemarkedet konkurrerer med importen. Jeg anfægtede lige før det økonomiske råds logik, og i dette tilfælde må jeg stille det spørgsmål, hvem det er i udlandet, der er så ivrig efter at købe danske produkter, at vi lige pludselig skulle være nødsaget til at lade vore byggefolk omskole til en slags eksportvareproducenter af ubestemmelig karakter; hvad finansministeren til de samme byggefags store vrede, hvad jeg godt forstår, har tilladt sig at slynge noget ud om. Hvis vi ser konkret på det, så er ordretilgangen fra eksportmarkedet selvfølgelig stor; den viser også, at vi er konkurrencedygtige over for udlandets produkter, men samtidig viser den indenlandske politik dog i høj grad, at det, vi har brug for, er et tilstrækkelig stort offentligt og socialt byggeri både af institutioner og af boliger. Det vil være en effektiv måde at sikre den fulde beskæftigelse på, hvorimod det økonomiske råds forslag bare vil medføre en alvorlig arbejdsløshedsprocent. En langvarig omskolingsproces for så stor en gruppes vedkommende vil i øvrigt — det må enhver kunne regne ud — forringe valutasituationen overordentlig stærkt.

Det økonomiske råds formandskab foreslog i 1962 og i 1964 indkomstrammer, der svarer til regeringens forslag af 6. november i år på 3½-4 pct. lønstigning om året. Universitetslektor Steen Leth Jeppesen skrev den 13. ds. i Børsen, at der på grundlag af produktivitetsudviklingen i de eksportrende og importkonkurrerende erhverv og på grundlag af den forventede lønudvikling i de økonomisk udviklede lande skulle være mulighed for en stigning i lønsatserne på 7-8

pct., og endda kunne vor konkurrenceevne forbedres over for udlandet. Det er sikkert rigtigt, at der ikke alene er råd til en stigning i lønsatserne på 7-8 pct., men også til højere procenter.

Jeg har allerede nævnt de enorme værdistigninger på faste ejendomme, der belånes, hvorved den efterspørgsel netop af importerede varer, som vi vil dæmpe ned, forøges. Disse værdistigninger er taget til i omfang. Fra første halvdel af 1969 til og med første halvdel af 1970 udgjorde værdistigningen 36 milliarder kr. på alle faste ejendomme i Danmark. Heraf var de 23 milliarder kr. såmænd reelle værdistigninger, mens de 13 milliarder kr. var værdistigninger som følge af de almindelige prisstigninger. Det er og bliver disse enorme kapitalgevinster, der skal supplere indkomstpoltikkens debatgrundlag, hvis man vil have et korrekt billede af de muligheder, regeringen har for at rette den skæve betalingsbalance op. Hvis det, man vil, da ikke er noget helt andet end et forsøg på at rette betalingsbalancen op, nemlig en decideret lønmodtagerfjendtlig politik.

Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk har offentliggjort analyser af 711 virksomheders regnskaber for 1969. Det samlede driftsoverskud er steget med godt 30 pct. Her er ingen, der snakker om 3-4 pct. Det er uægtelig et noget andet tal end det, man har tiltænkt lønmodtagerne. Danmarks Statistik oplyser, at 156 selskaber i 1968 udstedte 222 mill. kr. fondsaktier; i 1969 udstedtes på 129 selskaber 143 mill. kr. fondsaktier, men i 1970 sætter friaktieudstedelsen rekord. Beløbet kommer op på næsten en milliard kr. Fondsaktier er som bekendt skattefrie, og det fremgår ganske klart af dette års tal på knap en milliard kr. friaktier, hvordan kapitalisterne skraber til sig uden at betale skat af deres forøgede formuer. Det skal måske også kaldes indkomstpoltik. Det virker i hvert fald til gavn for ganske bestemte menneskers indkomster.

Regeringens ønske om afskaffelse af den automatiske pristalsregulering og derefter 1-årige lønreguleringsforhandlinger på grundlag af prisudviklingen og valutastillingen er et meget stort angreb på lønmodtagernes realløn og vil virke som en grov provokation, der ikke kan skabe ro på arbejdspladsen.

[Hanne Reintoft.]

Der er vel ingen, der forestiller sig, at man på de store arbejdspladser vil finde sig i, at man angriber dyrtidsreguleringen på den måde, regeringen har truet med. Der er vel heller ingen, der regner med, at man i ro og fred finder sig i at se den frie forhandlingsret anfægtet på den måde, man gør nu. Forslaget er en direkte trussel mod arbejdsfreden på hver eneste arbejdsplads, da enhver derude bittert har konstateret, at priserne fortsat stiger trods mange løfter og store ord om, hvad regeringen har gjort for det modsatte, og man har også erfaret, hvordan prisstigningerne har udhulet lønningerne. Det forholdt sig anderledes i forsommeren, da arbejdsgiverne på forhånd af regeringen fik forøret en kompensation for en dyrtidsproportion. Det forøgede deres likviditet. Det forøgede deres forbrug, og det forøgede også investeringerne, men der blev ikke fra regeringens side givet noget som helst pålæg om, at der skulle investeres med samfundshensyn for øje.

Man snakker og snakker om arbejdernes og lønmodtagernes forbrugsefterspørgsel, som man hævder skal ned. Vi har flere gange påpeget, at der ikke er noget, der skal ned her. Fra 1960 til 1969 steg arbejdernes forbrugsefterspørgsel kun med 37 pct., mens funktionærernes og de selvstændiges forbrugsefterspørgsel steg med 58 pct. Nationalproduktet steg med 50 pct. Det er ikke spørgsmålet om et lønstop, der er aktuelt, problemet er at få dem, der har råd til at bære større skattebyrder og til at undvære noget af deres indtægt, pålignet den reelle direkte skat og så få pengene placeret i samfundsgavnige produktivkræfter og sociale institutioner. Den form for politik, som regeringen fører nu — man kan kalde den mellemstandspolitik, man kan kalde den indkomstpolitik eller lønpolitik, hvad man nu ønsker — er en videreførelse fra den socialdemokratiske regerings tid, og der må sættes ind med forstærket kamp på arbejdsmarkedet imod den.

Det er også ejendommeligt at se, at der

på nuværende tidspunkt føres en kampagne fra LO og socialdemokratiet for økonomisk demokrati på arbejdspladsen, samtidig med at socialdemokraterne afviser ved ophævelse af de ekstraordinære afskrivningsregler at røre ved kapitalens kæmpestore forrentning, og samtidig med, at man afviser forbud mod belåning af værdistigninger på fast ejendom og omlægning af den indirekte proportionale beskatning til en direkte progressiv beskatning

Regeringens lønstoppolitik, der i åbne vendinger blev serveret den 6. november i år, behøver der ikke nærmere redegørelse for. Vi vil afvise ethvert forslag om lønstop og lønkampstop — det er faktisk de rigtige betegnelser for det, regeringen kalder løn- og indkomstpolitik — og vi vil, så kraftigt vi formår, opfordre lønmodtagerne til at sætte sig imod den med næb og kløer.

Med hensyn til de forslag om motiveret dagsorden, der foreligger, må jeg sige, at jeg er betænkelig ved SFs. Det er forvirret. Vi har stået her gentagne gange og prøvet at påpege, at regeringen faktisk ikke fører nogen forvirret politik, den fører en ganske klar og konsekvent klassepolitik til gavn for de besiddende. Jeg tror ikke, den er den mindste smule fejlslagen, og jeg tror, man i de rette ganske vist snævre cirkler er godt tilfreds med den. Derfor kan vi ikke stå her og bekræfte, at den skulle være fejlslagen, men vi er selvfølgelig meget enig i, at den er uantagelig, så vi vil undlade at stemme.

Socialdemokratiets dagsorden kan man selvfølgelig med begejstring stemme for og så håbe på, at den er resultatet af en sen erkendelse og ikke bedragerisk oppositionspolitik. Regeringens dagsorden må vi selvfølgelig stemme imod med den afsky og bitterhed, som jeg tror de fleste lønmodtagere i Danmark føler over for den førte politik.

Kai Moltke: Jeg skal koncentrere mig om nogle ganske få punkter i det, som i øjeblikket er ved at ske i indkomstpolitikken. Først har socialdemokratiets ordfører, hr. Erling Dinesen, rejst det spørgsmål, om det,

[Kai Moltke.]

vi står på grænsen til i øjeblikket, er en helhedsløsning, om der altså følger noget mere med i en større sammenhæng. Nu tror jeg, det vil være klogest at sige, at det, som man foreløbig har forelagt, og det eneste, som vi ved noget om, er en slags halvdelplan, nemlig den del af planen, som omfatter lønningerne. Det er jo muligt, at den sammen med noget, som senere dukker frem, kan præsenteres som en helhed, men jeg finder i betragtning af tempoet i regeringens arbejde på andre felter ikke faren særlig foruroligende.

Dernæst er der et par andre problemer, som jeg ikke kan lade være med at prøve på at få lidt bedre opklaret. Det er jo, ligesom den søgen, statsministeren foretog her i dag, koncentrerer sig om nogle ganske bestemte punkter. Statsministeren siger:

„Det betyder, at de samlede lønstigninger, hvad enten de stammer fra overenskomstfornyelser eller fra reguleringer i overenskomstperioden, eventuelt i form af lønglidning, må holdes inden for rammen for stigninger i pengeindkomsterne på 3½-4 pct.“

Her forekommer det mig rigtigt nok, at de forhandlere, som skal forhandle fra LOs og fra arbejdsgiverside vil stå over for en meget vanskelig opgave. Man skal ikke alene holde sig inden for rammen af de 3½-4 pct. ved regulering af lønningerne, hvilket allerede er en nedsættelse af procentstigningen til 1/3 af, hvad den har været de foregående år, men man skal samtidig være forudseende og sige: vi må regne med, at der kommer så og så meget lønglidning. Er det regeringens hensigt ud fra en beregnet lønglidning at sige, at i virkeligheden vil den tilladelige indkomststigning i overenskomsterne komme til at ligge betydeligt under en stigning på 3½-4 pct.? Det vil jeg godt lige have lidt nærmere opklaring af. Hvad er det for direktiver, man her vil give for de kommende forhandlinger? Hvordan vil man legemliggøre fremtidige stigninger på arbejdspladsen? De kan jo skyldes effektivitet, de kan skyldes større produktion, de kan skyldes en række ting, men ikke desto mindre skal de lægges inden for en ramme, og jeg synes, der må megen fantasi til hos en regering og en statsminister for at kunne konkretisere så løse og så sammensatte planer.

Det næste fænomen kommer som en slags stormvarsel lidt længere nede i statsministerens tale:

„Regeringen har derfor fundet det nødvendigt at pege på, at den automatiske dyrtidsregulering dels i sig selv, dels i samspillet med lønglidningen, har en række uheldige økonomiske og sociale virkninger“.

Hvor peger det her hen? For det er jo delvis en stilistisk og indholdsmæssig fornyelse af, hvad der tidligere er blevet sagt. Betyder det, at folk skal udelukkes fra at få andel i en produktivitetstgevinst eller fra at få en vis lønglidning? At en vis regulering kun skal finde sted for de normallønnede? Når man siger sådan noget, må man også kunne forklare, hvad det betyder, så det kan forstås af en almindelig fagforeningsmand, og så det kan forstås på en arbejdsplads. Det var altså foreløbig det.

Dernæst må jeg udtale min næsten enorme undren over, at regeringen, når den beskæftiger sig med enhedspolitik, bogstavelig talt som katten om den varme grød går uden om alle hidtidige erfaringer. Man får næsten det indtryk, at indkomstpolitik er de vises sten, som er fundet i Danmark i året 1970, men vi har dog en række erfaringer fra andre lande. Når statsministeren taler så meget her om de meget stramme satser for de kommende overenskomster, kan jeg ikke lade være med at tage essensen af det franske materiale, som blev udarbejdet omkring midten af 1960erne i de såkaldte Massé- og Toutetplaner. Her tog man dog et forbehold, når man talte om indkomstpolitikken. Nu skal jeg ikke komme med lange citater, men blot gengive meningen med det. Lønstigningerne må gerne være lidt højere end produktionsstigningen for at opretholde et incitament til fortsat rationalisering og modernisering af industrien. Jeg tror faktisk, at medlemmer her i forsamlingen, som kommer fra industrien, udmærket godt forstår meningen i dette forbehold, som helt er gået ud af statsministerens tale her i dag.

Jeg kunne også fristes til at spørge: mon ikke det var klogt, om regeringen, før den gik videre, læste en smule om erfaringerne fra den meget strenge hollandske indkomstpolitiske ordning forud for midten af 1960erne. Den endte jo med det totale tilbagetog, og en af årsagerne til, at man fra

[Kai Moltke.]

streng indkomstpolitik måtte slippe helt løs og lade lønmarkedet gå sine egne veje igen; var, at der fandt en betænkelig lønarbejderflugt sted til federe græsgange og ikke mindst til vesttysk industri. Er det det, regeringspartierne sigter imod med sin politik i den nuværende situation?

Endelig kan jeg for at anskueliggøre det yderligere ikke lade være med at henvise til, at vi også har visse indkomstpolitiske erfaringer fra et os så nærstående land som Finland, hvor man i april 1968 gennemførte temmelig stramme indkomstpolitiske forholdsregler. Regeringen her havde ganske vist en helt anden sammensætning, og både socialdemokrati og kommunister gik med til denne indkomstpolitik. Nu har man pludselig opdaget, at der vist er visse ting i den politik, som man gennemførte, som ikke er rigtig holdbare. Den omfattede bl. a. også, at den automatiske pristalsregulering blev afløst af såkaldte produktivitetstillæg i overenskomstperioden, disse blev udbetalt i lige store portioner til timelønnen, hvad enten det drejede sig om en kvalificeret eller en ukvalificeret arbejder, og med lignende fastlagte regler for funktionærer og embedsmænd.

Der udkommer jo så mange mærkelige blade her i landet, men jeg kunne godt lide at henlede opmærksomheden på en enkelt artikel i et lille blad, som i særlig grad beskæftiger sig med klimaet på arbejdspladsen, samarbejdsmuligheder og sådanne ting, den står i oktobernummeret af Samarbejde. Her har man trukket selve lederen af informationsafdelingen ved den finske arbejdsgiverforening frem, og han skildrer dels indkomstpolitikken og dens ingredienser, dels de vanskeligheder, som er opstået. Man opdager pludselig, at det stive statslige skema, som fik tre regeringspartiers tilslutning i april 1968, fremkaldte temmelig stor uro på arbejdspladserne. Man fik længsling, og i det sidste år fik man gennem ulovlige strejker på arbejdspladserne osv. hævet arbejdslønnen med 4-5 pct., mest for de faglærte. Og hvori har det så sit udspring? For jeg kan da ikke tro, at det er det, regeringen skulle tilsinde gennem en stiv politik. Man tager de forholdsvis små stigninger i lønningerne, som er en følge af indkomstpolitikken, og så siger arbejdsgiverfor-

eningens informationschef, at sådanne forhøjelser for en udenforstående kan forekomme små i betragtning af, at de nominelle forhøjelser i 1960'erne gennemsnitlig beløb sig til ca. 8 pct. Derfor kan man ikke blive forbavset over, at man mange steder inden for fagbevægelsen var misfornøjet med de opnåede stabiliseringsaftaler. Denne misfornøjelse fandt især udtryk i de vilde strejker, hvis antal i de sidste 2 år har været rekordagtig.

Jeg kunne udmærket godt tænke mig, at regeringen, hvis den gennemførte et stift indkomstpolitisk program, ville kunne opnå lige så strålende resultater på dette område, som man har opnået i Finland. Det er jeg ikke i tvivl om. Det har hjulpet en del på Finlands betalingsbalance, man har også til en vis grad fået prisstigningen under kontrol, men så kommer der pludselig et lille smertensskrig:

„Arbejdsløsheden, som hele vejen gennem 1960'erne udgjorde et af den finske samfundsøkonomis største problemer, er pludselig næsten forsvundet, og i stedet har vi fået et nyt problem i form af for lille udbud af uddannet arbejdskraft. Hvor havde de ret, de som imod den almindelige opinion af spåmænd forudsagde, at Finland i begyndelsen af 1970'erne kommer til at savne den vigtigste af alle produktionsfaktorer, nemlig faglært arbejdskraft.“

Her kan jeg ledsage fremstillingen og erfaringerne med nogle ganske interessante tal. Midt i sommeren havde man i Finland ca. 32.500 registrerede arbejdsløse, og det var 8.800 færre end i fjor. Men der er blot nogle faktorer, man bliver nødt til at tage med i betragtning, og det er, at fra januar til maj udvandrede der godt 19.000 finske arbejdere til Sverige. I 1969 var resultatet af det lave loft over lønningerne, at der udvandrede 40.000, og i hele indkomstpolitikens periode nåede man op på en udvandring hovedsagelig af kvalificeret arbejdskraft på 100.000. Er det derhen, regeringen vil gennem hele sit mekanisk opstillede apparat?

I Finland havde endda både socialdemokrater og kommunister et vist hold, en vis indflydelse, på fagbevægelsen. Jeg må ærlig talt sige, at jeg tror, regeringen vil føle savnet af en sådan autoritet over for lønarbej-

[Kai Moltke.]

derne og deres organisationer. Man skal ikke vente sig for meget, hvis man gennemfører en så mekanisk politik.

Når tingene ligger sådan, er det jo nemt at blive af med arbejdskraft. I Finland var arbejdslønningerne — og derfor var det let-sindigt at gennemføre denne stramme indkomstpolitik — i forvejen kun ca. halvdelen af det svenske lønniveau, og derfor gik marchen til Sverige. Jeg tror, at netop i en periode, hvor kvalificeret arbejdskraft er en faktor, som bestemmer hele industriens udvikling, skal man være lidt forsigtig med bare at se på økonomisk balance og social balance. Det kunne jo være, at rejsernes antal den gale vej over Sundet også ville være voksende, hvor det drejer sig om dansk arbejdskraft, hvis man mener, at man ikke får det, som man kunne få i andre lande. Det opdagede hollænderne i 1960ernes første halvdel, da de på grundlag af en indkomstpolitisk teori opnåede det diametralt modsatte af det, som de angiveligt tilsigtede.

Derfor tror jeg, at regeringen, før den vender tilbage med flere økonomiske planer, skulle gøre sig den ulejlighed at studere indkomstpolitik, som den er formuleret i Frankrig omkring midten af 1960erne, de slette erfaringer med og sammenbruddet af indkomstpolitikken i Holland, og man skulle begynde at skelne imellem de ting, som er holdbare, og de ting, som var uholdbare i vort naboland Finland.

Jeg skal for mit vedkommende nøjes med disse ting, for det er ikke så nemt at regne ud, hvordan man regulerer økonomien og indtægterne. Foreløbig mangler vi fuldstændig en indkomstpolitik for alle ikke-lønmodtagere. Lad de sager komme på bordet, og lad så de faglige organisationer benytte deres ret til under forhandlingerne at opnå, hvad de kan. Og lad os så ellers sige, at det haster ikke med, at regeringen yderligere tager en tommestok eller et millimetermål frem og foreskriver arbejdsgiverne, hvad det i samfundets interesse er forsvarligt at give lønmodtagerne. Jeg tror, at frie forhandlinger på arbejdsmarkedet i øjeblikket er det, som skal forsvares.

Ømann: Den politiske mening med at hente de økonomiske overvejelser ud af 21

mands udvalgets studiekreds og herved i salen er naturligvis at appellere til regeringen om at erklære sig over for landets mest overordnede organ, folketinget, og over for landets befolkning om, hvad den egentlig vil stille op, dels over for den vanskelige økonomiske situation, som var og er baggrunden for regeringens oplæg i september, dels over for den politiske situation, som er opstået, efter at lønmodtagerorganisationerne utvetydigt har afvist de centrale punkter i regeringsoplægget, nemlig dyrtidsreguleringens nedgøring og binding af lønudviklingen ved tvungen voldgift, en politisk situation, som klart viser, at hvis regeringen tvangsmæssigt vil gennemføre sine ideer, vil regeringen samtidig fremkalde reaktioner hos lønmodtagerne med en virkning, der er den stik modsatte af, hvad regeringen siger den ønsker.

I denne situation, hvor erkendelsen burde være fremskreden, ville der for statsministeren have været anledning til at tage regeringens oplæg af bordet, sådan som den socialdemokratiske dagsorden i dag udtrykker det, og sådan som vi fremsatte krav om det, før vi forlod 21 mands udvalget. Der ville som noget mindre have været anledning til at afkræfte den tvivl, der findes hos befolkningen om, hvorvidt regeringen kan og vil føre den helhedspolitik med ligelige byrder for alle, som den højtideligt har proklameret, bortvejre mistanken om, at der her bare er tale om en nedskæringspolitik over for lønmodtagerne. Dette er nødvendigt, skulle man mene, på baggrund af, at hvad helhedspolitik angår, så har regeringen alene et ineffektivt, et gennemhullet prisstop at henvise til med løfter om at gennemføre noget lidt mere magtesløst efter 1. marts 1971.

Sådanne skridt fra regeringens side ville have været forståelige forsøg på at få en væltet vogn op af grøften, befordre forhandlingerne med organisationerne, men hvad fik folketinget og Danmarks befolkning at vide i dag: nul og niks. Statsministeren står fast. Han står fast i en umulig situation, som nok kan tiltrænge den faste stemmeføring, som vi hørte.

Vi må jo efter svaret i dag holde op med at give regeringen gode råd, for det er nyttesløst, men offentligheden skal vide, at regeringen ved eller burde vide, hvis den gad

[Ømann.]

læse vores forslag, hvad der kunne, og hvad der burde gøres. Befolkningen skal vide, at den ramme, som regeringen sætter op for indkomststigningen, er et kunstgreb, at den ikke selv tror, at rammen kan holde. Befolkningen skal endvidere vide, at den reelle ramme ikke er noget konstant, men at den kan udvides, hvis der føres en rigtig økonomisk politik, og at vor eneste redning ud af valutaaffæren netop ligger på dette punkt, at sætte ind på en udvidelse af denne ramme og skabe en større vækst i vor produktion. Dette synspunkt har været drøftet i 21 mands udvalget, men det afviser statsministeren blankt: regeringen kan ikke og vil ikke blande sig i erhvervslivets effektivitet, det ville stride mod regeringens liberale principper at gøre sådan noget. Man kan bare gøre sig forhåbninger om produktion og effektivitet ligesom om vejret. Ja men dette er jo i virkeligheden en erklæring om, at man i denne situation opgiver at regere.

Regeringen ved også, at recepten om almindelig stramning af skatteskruen ikke duer længere, at de forøgede skatter ufravigeligt skaber lønglidning, og at folk i stedet for at nedsætte forbruget optager lån eller holder op med at spare op. Regeringen har ingen konsekvenser draget af denne erkendelse, men har tværtimod tvunget kommuneskatterne i vejret ved at vise opgaverne fra sig og lægge dem ud til kommunerne, som man i forvejen har afskåret fra at optage lån.

Regeringen ved, at skattesnyderiet er et milliardforetagende, men 3 år er nu gået, uden at vi har set noget resultat af regeringens bekæmpelse af dette onde. Hvad skattefiduserne angår, er der i regeringens oplæg, og efter hvad vi hidtil har hørt, kun antydet en kommaretning i afskrivningsloven.

Regeringen ved også, og befolkningen ved det i hvert fald, at boligmarkedet stadig væk er et lotteri, og at byggesektoren er et af inflationens arnesteder. Men der er ingen antydning af tanker om udvidelse af det sociale byggeri, om planlægning og billigørelse af byggeriet ved stordrift, om en fornuftig byggerytme. Regeringen ved, at der kan bygges flere boliger for færre penge, og her kunne man gribe ind over for pristallet, over for pristalsreguleringen, men vel at mærke ved reelt at bringe priserne ned.

Det svirrer jo med forsvarsordninger, som røber den berettigede tvivl om, hvad vort militær er værd. Alligevel præsenterer forsvarsministeren befolkningen for millionkrav om mere legetøj i stedet for at frigøre kapitaler og arbejdskraft fra dette foretagende.

Statsministeren beskæftigede sig indgående med lønmodtagernes dobbeltdækning i kraft af kombinationen af lønglidning og dyrtidsregulering. Bortset fra at jeg tror, statsministeren burde filosofere over, hvad overenskomstkrav og lønglidning ville være, såfremt dyrtidsreguleringen afskaffedes, så er det dog bemærkelsesværdigt, at han ikke hæfter sig ved befolkningsgrupper, der i disse år har mere end dobbelt dækning; og det er ikke bare snævre befolkningsgrupper, og det er ikke bare småbeløb. Ejerne af fast ejendom er i denne situation i salveten, de sidste 15 år er der som tidligere nævnt heroppefra tale om en formuestigning på et halvt hundrede milliarder kr. godt og vel. Og det er ikke bare papirpenge. Disse penge kan gøres likvide ved lånoptagelse. Så kan man sige: ja men tror regeringen da, at man kan gennemføre lighed, at man kan føre noget, der ligner indkomspolitik, uden at tage hensyn til dette forhold? Tror regeringen, at organisationerne uden videre vil lade deres arbejdsindkomst beskære, mens disse indkomster, der ikke beror på arbejde, skal passere frit?

Statsministeren skal ikke have lov til at forsøge at få befolkningen til at tro, idet han vrider hænderne og udmaler nationens vanskelige stilling, at der kun er én udvej, nemlig lønnedskæring og beskæring af de offentlige budgetter på en sådan måde, at de påvirker samfundets vækstevne. Det skal siges her, at der er en anden vej. Den kapital, der findes, må ledes til investeringer, som samfundet har brug for. Derfor må Nationalbanken under folketingets kontrol, og man må have hånd i hanke med pengeinstitutternes udlånspolitik.

Der kan skaffes yderligere kapital ved at sanere og planlægge i byggesektoren som nævnt, ved at nedsikere udgifterne til militæret som nævnt, ved at bekæmpe skattesnyderiet, ved at omlægge den erhvervsskadelige landbrugsstøtte. Og det er vist værd at betone, at stigende effektivitet i det moderne samfund ikke opnås ved at stå med et stopur

[8mann.]

ved en drejebænk og overvåge en arbejders bevægelser, men ved at indrette samfundets struktur, produktionsstruktur, på en fornuftig måde. Men alt dette har vi sagt, alt dette har vi anført, og det vil regeringen ikke se på eller overveje.

Det må være klart, at den dagsorden, som er foreslået fra regeringens side, kan vi ikke stemme for. Vi har ingen redegørelse fået, der er ikke noget at tage til efterretning, og vi er ikke interesseret i forhandlinger med det oplæg, som regeringen har på bordet.

Med hensyn til den socialdemokratiske dagsorden har jeg allerede sagt, at den svarer til vore krav, da vi forlod 21 mands udvalget, og min eneste kommentar skal være, at nu er det interessante jo, hvilken reaktion det nu vil fremkalde, når regeringen giver socialdemokratiet det samme svar, som regeringen gav os, da vi forlod udvalget.

Jeg foretrækker vor egen dagsorden, som udtrykker mistillid til regeringen. Jeg vil gerne sige til hr. Sigsgaard og til fru Hanne Reintoft, at når der står, at regeringens spæreforslag er udtryk for panik, så er det, fordi vi ikke tror, at regeringen er i stand til at planlægge noget som helst, ikke engang den ondskab, som de to medlemmer tillagde regeringen. Jeg tror ikke, det er udtryk for ondskab, når man foretager nedskæringer over for Københavns universitet, som aldeles ikke er gennemførlige. Så er det planløshed, og så er det panikpræget.

Per Hækkerup: Hr. Langkilde gjorde mig den ære at citere nogle udtalelser, jeg havde fremsat under debatten i december måned i fjor, og han gjorde det med den venlige bemærkning, at han gerne ville have, at mine ord skulle lyde under denne debat. Det takker jeg naturligvis for. Jeg går ud fra, at hr. Langkilde på tilsvarende måde vil sørge for, at hr. Haunstrup Clemmensens ord kommer til at lyde ved denne debat. Han har jo mulighed for også at citere fornuftige udtalelser af hr. Haunstrup Clemmensen. Hvis han skulle være i tvivl om det, kan jeg henvise til en kronik, der stod i Aktuelt for en halv snes dage siden. Der er i hvert fald nogle betragtninger vedrørende pristalsregulering, som jeg synes vi har savnet hidtil fra konservativ side i denne debat. Men det kan

indhentes, vil jeg gerne sige til hr. Langkilde.

Og så vil jeg sige, at med hr. Langkildes erhverv in mente undrer det mig ikke, at han kender det gamle ordsprog, at forbyderen kredser omkring gerningsstedet, og gerningsstedet for de tre borgerlige partier plus en lille flok, der sad bagest i salen, er december 1967, da de nuværende regeringspartier valgte at gennemføre en afstemning her i tinget, som fældede det indkomstpolitiske forsøg, den socialdemokratiske mindretalsregering gjorde, fældede en politik, som man vidste var sagligt rigtig. Jeg har aldrig hørt nogen radikal, konservativ eller venstremand, der ved deres fulde bevidsthed har turdet sige, at vort forslag ikke var sagligt rigtig, men man udnyttede en politisk chance, og det er selvfølgelig tilladeligt. Men hvis hr. Langkilde læser videre i referatet af debatten dengang, så vil hr. Langkilde opdage, at jeg under denne debat bl. a. sagde, at de tre partier skulle være klar over, at når de nu af rent partipolitiske grunde fældede et indkomstpolitisk forsøg, så lagde de gift for indkomstpolitik i den næste halve snes år, og det har de tre regeringspartier fået at mærke. Man kunne selvfølgelig ikke så godt, lige da man var kommet til det, der hedder magten her i landet, fremsætte de lovforslag, man havde stemt imod i december. Men vi fik sådan lidt længere hen ad vejen et forslag om, at lønmodtagerne nu skulle give afkald på én eller to dyrtidsportioner — jeg kan såmænd ikke rigtig huske, hvordan det var — uden at vi kunne få at vide, hvad der skulle kompenseres med. Da lønmodtagerorganisationerne forståeligt nok sagde nej, droppede regeringen den politik, og så mandede man sig op til i foråret 1970 — den 30. april 1970 tror jeg det var — at komme med et nyt forslag om, at man skulle give afkald på dyrtidsportioner, men nu var antallet sat op til tre. Der var ligesom kommet lidt stigning i foretagendet, og da lønmodtagerorganisationerne sagde nej til det, så trak regeringen også det af bordet.

Nu har vi så fået et forslag om, sådan må det forstås, at ikke én, to eller tre dyrtidsportioner, men hele den automatiske dyrtidsregulering skal afskaffes, og så skal noget underligt noget, som vi ikke rigtig kan forstå, sættes i stedet for. Jeg må rigtignok

[Per Hækkerup.]

sige, det er en ejendommelig regering. Den møder det samme afvisende svar, det måtte den vide, fra lønmodtagerorganisationerne. Så kan man selvfølgelig vælge at sige: vi har vort flertal — jeg tror, det er 20 mandater — her i tinget, det vil vi bruge. Jeg forstår, det er finansministeren, der er mest tilbøjelig til at ville spille stærk mand. Jeg vil indtrængende advare regeringen og regeringsflertallet imod hen over hovedet på samtlige lønmodtagerorganisationer i Danmark, hen over hovedet på partier, som repræsenterer næsten halvdelen af landets befolkning, og som efter galluptallene repræsenterer en stigende andel af landets befolkning, at gennemføre en tvangslovgivning. Det vil være at spille bold med en fornuftig erhvervspolitisk mulighed.

Jeg vil gerne sige til regeringen, at vi har fra socialdemokratiet, som også vores ordfører gav udtryk for, hele tiden været indforstået med at forhandle, men der må være noget at forhandle om, og det må være regeringens ansvar at lægge det frem for folketinget og for det folketingsudvalg, der er nedsat til at behandle disse spørgsmål. Det er ikke sket indtil nu.

Og så kun én bemærkning til. Mig forekommer det, at denne debat har været inderlig overflødig. Fra regeringens side har vi ikke hørt ét eneste nyt ord, ikke ét, og heller ikke fra regeringspartiernes ordførere. Der er ikke føjet en tøddel til det, vi vidste i forvejen. Denne debat har egentlig kun haft til formål at skabe et klædebon, der kunne skjule SFs taktiske fejltagelse ved at trække sig ud af 21 mands udvalget, det udvalg, som SF selv havde bedt om; jeg vil endda sige indtrængende bedt om, blev nedsat. Da socialdemokratiet forhandlede med regeringen om vores antiinflationplan, larmede SF op og sagde: det er helt urimeligt, at disse forhandlinger skal ske imellem disse tre regeringspartier og socialdemokratiet, det må over i folketinget, det må over i et folketingsudvalg. Vi sagde ja, og vi fik det over i et folketingsudvalg, og SF kom og sagde til os: dette her er så vigtigt, så vi beder om, at vi kan få 2 mand med i udvalget, vil I ikke afstå en af jeres pladser til os? Og vi sagde: ja, I får de 2 mand. Så vigtigt var det dengang, og så gik man hen og lavede den taktiske brøler, som ikke engang en så fremra-

gende politiker som hr. Aksel Larsen har været i stand til at begrunde, at trække sig ud af et udvalgsarbejde i utide. Nu skal det skjules med en debat, som er nøjagtig lige så intetsigende, som SFs argumenter var dengang, og som er lige så uproductiv med hensyn til at bringe oplysninger om, hvad regeringen vil. Jeg vil nærmest betegne det som en spildt dag.

Anker Jørgensen: VKR-partierne ordførere har takket statsministeren for den redegørelse, som han er fremkommet med, og jeg vil i og for sig også gerne takke statsministeren for redegørelsen, selv om min begrundelse måske nok er lidt anderledes.

Jeg erindrer, at hr. Langkilde som ordfører for de konservative sagde, at denne forespørgsel i og for sig var overflødig. Jeg vil sige, at den i hvert fald har haft én, om end en lidt kedsommelig, positiv betydning, nemlig den, at det er lykkedes herigennem at fortælle hele befolkningen, at der egentlig ikke er noget indhold i den form for indkomstpøolitik, som regeringen har lagt op til. Det er historien om kejserens nye klæder om igen, og dog må jeg vel retfærdigvis sige, at en form for indkomstpøolitik er der i det; der er lagt op til, nemlig en lønindkomstpøolitik.

Diskussionen om pristalsreguleringen forekommer mig at være fuldstændig tåbelig, når man ved, at regeringen har indført et pristop og derfor, må man formene, regner med, at priserne vil blive i ro, hvorfor den pristalsregulering, der findes på arbejdsmarkedet, ikke vil få nogen betydning. Men regeringen venter måske alligevel prisstigninger, også når de nye overenskomster træder i kraft efter 1. marts 1971; det må vel være derfor, man alligevel fastholder tanken om, at den lønsikring, som pristalsreguleringen er, skal droppes.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på en ting, som måske ikke er understreget stærkt nok i dag, og det er, at hvis man fjerner pristalsreguleringen, vil det simpelt hen betyde, at de stærke grupper sørger for på anden måde at skaffe sig kompensation for prisudviklingen. Det vil med andre ord sige, at ved at fjerne pristalsreguleringen og også ved at sætte en meget snæver ramme for lønudviklingen i forbindelse med overenskomstforhandlingerne sørger man for, at den ikke alt for gunstige lønudvikling, der

[Anker Jørgensen.]

er de forskellige indkomstgrupper imellem, bliver endnu dårligere, bliver endnu mere skæv, bliver endnu mere asocial. Det er netop pristalsreguleringen og overenskomstforhandlingsresultaterne, der søger at skaffe og også rent faktisk skaffer balance i den lønudvikling, som finder sted.

Jeg vil også gerne bemærke, at når man her fra talerstolen angriber eller kritiserer pristalsreguleringen, gør man det nok ved at angribe pristalsreguleringen i almindelighed, men når man skal finde eksempler på, hvor dårligt pristalsreguleringen virker, søger man til det private arbejdsmarked, så søger man til LO-området, og så fortæller man i indignerede vendinger, at de, der har skaffet sig lønglidning, minsandten også får 20 øre oven i den lønglidning, de har skaffet sig.

Jeg vil i den forbindelse understrege, at i hvert fald væsentlige dele af den lønglidning, der finder sted på det private arbejdsmarked, er forårsaget af produktivitetens fremmende lønsystemer, altså ting, man ikke skal kritisere, men egentlig må være interesseret i, og som også har bevirket, at dansk produktion har klaret sig særdeles godt, hvilket bl. a. kan ses af de tal, vi kender fra industrieksporten.

Jeg vil også gerne gøre regeringen opmærksom på, at et af de nordiske lande, nemlig Norge, netop har genindført den automatiske pristalsregulering, efter at man i 20 år har levet i den lykkelige tilstand ingen automatisk pristalsregulering at have, medens man i øvrigt har haft en lønudvikling, der ligner den danske. Nu har man i fuld enighed på arbejdsmarkedet, arbejder og arbejdsgiver, lavet en automatisk dyrtidsregulering, der til forveksling ligner den danske. Når vi nu ellers taler om at være nordiske og lære af hinanden, så har regeringen altså her en mulighed.

Og når nu statsministeren har talt om de udsatte grupper, så vil jeg igen henviser til Norge, hvor man på det private arbejdsmarked oven i den automatiske pristalsregulering har lavet en særlig efterslæbsgaranti; man er fra arbejdsgiverside åbenbart ikke bange for, at dette skulle få uheldige virkninger.

Så vil jeg også gerne minde om den kronik, som hr. Haunstrup Clemmensen har skrevet i dagbladet Aktuelt, og som har

været fremdraget nogle gange. Men hvad er meningen med få dage før denne debat at skrive i det største oppositionspartis blad, at pristalsreguleringen ikke er noget kardinalpunkt, når kendsgerningen er den, at regeringens indkomstpoltik står og falder med og næsten udelukkende drejer sig om pristalsreguleringen?

Må jeg belyse lønudviklingen dels i Danmark, dels i nogle andre lande. Man regner med, at lønudviklingen i 1970 for Sveriges vedkommende vil blive på ca. 16 pct., for Norges vedkommende ca. 10 pct., for Vesttysklands vedkommende 13 pct., for Englands vedkommende 15 pct. og for Danmarks vedkommende et sted omkring 10-11 pct. Det vil altså sige, at ser vi på de lande, som vi her er i konkurrence med, er der al mulig grund til at sige, at det ikke er nødvendigt for Danmark at indsnævre lønstigningsmulighederne til de 3½-4 pct. For det første er det urealistisk, for det andet er det ikke nødvendigt af de konkurrencemæssige årsager, som man påberåber sig.

Må jeg også her minde om udviklingen i selve industrieksporten. Til trods for disse frygtelige lønfremgange, der har været i Danmark, til trods for den dyrtidsregulering, vi har, og hvad der ellers er af uheldige ting, efter hvad de, der er modstander af lønfremgang, siger, er det en kendsgerning, at Danmark har øget sin industrieksport i løbet af 1960erne med 175 pct. Hvis tempoet nu ikke var det samme som i andre lande, kunne jeg forstå, det var et problem, men sagen er den, at i fællesmarkedet er industrieksporten steget med 143 pct. og i EFTA kun med 97 pct. Det vil sige, at man ude omkring i dansk industri, arbejdere og arbejdsgivere i fællesskab, har fundet en løsning på lønproblemer og andre problemer og på produktionstilrettelægnings; man har altså klaret disse ting ganske godt.

Regeringen sigter på dyrtidsreguleringen og på overenskomstforhandlingerne. Det er lige bestemt to solidariske elementer i lønudviklingen, og derfor mener jeg, at regeringen bør trække sit dagsordensforslag tilbage.

Når statsministeren siger, at det er forkert kun at inddrage lønmodtagerne, lyder det godt og rigtigt, men det, vi har set indtil nu, i hvert fald i konkret form, går næsten udelukkende på lønmodtagerne. Må jeg

[Anker Jørgensen.]

minde om, at jord- og ejendomspriserne er steget voldsomt, og det er en kendsgerning, at der er omsat for ca. 10 milliarder kr. af jord og fast ejendom i 1969. Man skønner, at i hvert fald 2 milliarder kr. af disse går til forbrug i den omsætning, der finder sted i samfundet, for en relativt lille gruppe et meget stort beløb i forhold til overenskomstkravene, som er opgjort til ca. 1 milliard kr.

Jeg synes, at regeringen spiller, hvad man godt kunne kalde et pokerspil. Man spiller med fordækte kort, man lægger ikke kortene på bordet og siger til lønmodtagerne: det er vores økonomiske politik. Man stiller et 12 punkts program op, men det er kun det ene punkt, som er konkret. Men hvad med alt det, som kun antydes? Det er her, man spiller med fordækte kort, og jeg synes, det er rimeligt at sige til regeringen: hvis den vil have tillid i befolkningen i almindelighed og i denne situation i særdeleshed i lønmodtagerkredse, og med lønmodtagerkredse mener jeg alle lønmodtagergrupper, må den holde op med at spille med fordækte kort, så må den lægge kortene på bordet. Det er det, det indtil nu ikke er lykkedes at få den til i 21 mands udvalget og desværre heller ikke her ved denne debat i folketinget.

Jeg vil ganske kort bakke den tankegang op, der ligger i mit partis dagsordensforslag, og som går ud på, at regeringen og folketingets flertal ikke bør nøjes med at tale pænt om, at der skal forhandles på arbejdsmarkedet, den bør også lægge realiteter bag ved dette ved at sige til arbejdsmarkedets parter: vi har trukket dagsordenen af 15. maj tilbage.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Jeg vil gerne forsøge at svare vedrørende nogle af de rejste synspunkter og på nogle af de rejste spørgsmål. Det var selvfølgelig fristende for mig at tage en diskussion op med hr. Per Hækkerup, som jo gerne ville tilbage til begivenhederne i 1967. Den fristelse skal jeg modstå, men jeg må dog selvfølgelig lige

sige til hr. Per Hækkerup, at når han ligefrem mener, at der ikke kom saglige indvendinger imod det, der skete fra den daværende mindretalsregerings side i 1967, i hvert fald i bevidst tilstand, så er jeg selvfølgelig forfærdelig ked af det, for jeg kom med en række indvendinger dengang, som jeg mener var alvorlige og saglige, og så er det jo altså et spørgsmål om bevidsthedstilstanden: det foregik altså faktisk fra denne talerstol.

Må jeg sige til hr. Per Hækkerup, at han ved jo godt, at når det gik, som det gik; med det indkomstpolitiske, der lå dengang, og som var af overordentlig beskeden rækkevidde — alt for beskeden i øvrigt — at hr. Per Hækkerup ved jo godt, at det var, fordi man gjorde dette betinget af vedtagelsen af andre ting, vi ikke kunne acceptere. Sådan er jo sandheden omkring dette problem.

Jeg vil gerne sige til hr. Anker Jørgensen, for det første at jeg undrer mig en lille smule over den meget negative holdning, han her giver udtryk for. Den svarer ikke ganske til det svar, vi fik fra Dansk Arbejdsgiverforening og LO på regeringens oplæg den 22. september. Da gav man jo medhold både i hovedbegrundelsen og i de hovedmål, som regeringen har sat op for den økonomiske politik. Der blev jo givet tilslutning til, at dette var nødvendigt også efter arbejdsmarkedsorganisationernes opfattelse. Jeg kan ikke se, at der er sket noget siden da, som kan ændre ved dette, og jeg må sige, jeg kunne heller ikke i hr. Anker Jørgensens indlæg finde noget, der skulle begrunde, at denne holdning blev ændret.

Se, jeg kan ikke gå ind i en diskussion med hr. Anker Jørgensen om lønudviklingen i 1970, den har jeg ikke tilstrækkeligt kendskab til endnu. Det er muligt, man har det i LOs ledelse, jeg har det ikke og kan derfor ikke gå ind i en diskussion. Men selv om det nu skulle være, som hr. Anker Jørgensen her har fremsat det, så er det nødvendigt for mig at sige, at det er ganske overordentlig utilstrækkeligt og farligt at tage et enkelt år. Jeg pegede selv på forbedringer i den

[Statsministeren.]

økonomiske situation, men måtte på regeringens vegne sige, at vi advarer imod at lægge for meget i det, fordi man ikke skal hæfte sig for meget ved et enkelt kvartal eller et enkelt år. Benytter vi en 10 års periode — og det er vel i og for sig rimeligt at tage netop 1960ernes 10 års periode som bedømmelsesgrundlag for vores økonomiske problemstilling, fordi det er fra 1960erne, vi bortset fra en enkelt undtagelse ubrudt har haft betalingsbalancevanskeligheder — gør man det og ser på lønudviklingen, så ved hr. Anker Jørgensen, at der er en rekord, som det heller ikke er i de danske lønmodtageres interesse at bevare for Danmark. Når man gerne ville sammenligne med Sverige, Norge og England, så må jeg minde om, at lønudviklingen i denne 10 års periode med udgangspunkt i 1960 sat til 100 har for Danmark været 260, for Sverige været 212, for Norge været 198 og for England været 160. Alt sammen imod vores 260. Og se, det er over en 10 års periode. Jeg må altså derfor sige, at jeg synes knap, det er sammenligneligt og specielt ikke rigtigt, når hr. Anker Jørgensen, efter at vi har fået dokumenteret, at Norge har en stigning fra 100 til 198 og Danmark fra 100 til 260, så påstår, at Norge har haft en lønudvikling lig den danske. Det har Norge netop ikke haft, og så er det også utilstrækkeligt at sige, at så har Norge jo også genindført en pristalsregulering, når man nu ved, at der ikke er identitet imellem vores og deres pristalsreguleringer. Jeg synes altså, det var lidt for utilstrækkeligt at sammenligne på det grundlag.

Jeg mener, det blev sagt af hr. Aksel Larsen direkte, at han var enig i den analyse, jeg på regeringens vegne havde givet, men så føjede han til: men det er jo regeringens skyld. Det kan hr. Aksel Larsen ikke holde fast ved, for han ved, som jeg også lige har dokumenteret det, at der er en glidende udvikling gennem 1960erne, og derfor hjælper det ikke at gøre dette til sådan et øjebliksbestemt problem. Hvis det var et øjebliksbestemt problem, kunne vi nok tage mindre alvorligt på det, men det er en ensartet tendens, oven i købet en ensartet stigende tendens igennem det tiår, vi lige har afsluttet, at vi har disse betalingsbalanceproblemer, og at vi har disse pris- og om-

kostningsstigningsproblemer. Derfor synes jeg, man i hvert fald skulle være enig om én ting: ikke at gøre dette til et øjebliksbestemt problem, for det er det ikke.

Hr. Aksel Larsen var inde på en række enkeltheder, som jeg, for at en misforståelse ikke skal sætte sig, føler det nødvendigt at gå ind på. For det første sagde han, at når man nu endelig ville spare, kunne forsvarsministeren passende lade være med at komme med bevillingsansøgninger. Ja, det kunne han selvfølgelig. Men det er på den baggrund nødvendigt for mig at sige, at der er en besparelse på forsvarsministeriets budget, som oven i købet er forholdsmæssigt større end på de fleste andre budgetter, og at de ansøgninger, der er sendt til finansudvalget, ligger inden for det nedskårne budget. Der er ikke tale om nye andragender. Man har nu engang den arbejdsgang, at inden for de i dette tilfælde nedskårne bevillingsrammer skal forsvarsministeren komme til finansudvalget med de aktuelle opgaver. Det er altså ikke rigtigt at skabe en fornemmelse af, at der her er tale om noget nyt.

Videre siger hr. Aksel Larsen, at vi ikke vil gøre noget ved jordprisstigningerne. Jeg forstår knap, at han tør fremsætte en sådan påstand. Vi ved alle, at den historiske kendsgerning er, at vi i 1963 forsøgte en jordlovgivning her i Danmark, som blev mødt med et nej fra den danske befolkning. Der gik fem år, hvor der enten ikke kunne gøres eller ikke blev gjort noget forsøg på at rette dette op; heller ikke i den periode, hvor hr. Aksel Larsen havde en alt for dominerende rolle i dansk politik, blev der gjort noget. Men denne regering har dog i øvrigt med oppositionens tilslutning gennemført et forslag om en frigørelsesafgift, og da vi behandlede det, medgav dog såvel regeringspartierne som oppositionen, at det kunne have nogen indflydelse. Skulle vi nu ikke, inden vi slyngede sådanne påstande ud, alligevel give denne frigørelsesafgift en chance for at virke? Jeg tror det.

Når man ved, at regeringen har sagt, ikke at den overvejer, men at den vil komme med forslag til en skærpet kapitalvindingskat, er det heller ikke helt rimeligt ligesom at antyde, at det altså er noget, den ikke har med.

Endelig var hr. Aksel Larsen inde på afskrivningsreglerne. Herom siger regeringen,

[Statsministeren.]

at vi i øjeblikket gennemgår afskrivningsreglerne kritisk, og det er rigtigt, at hr. Aksel Larsen kan fremføre eksempler fra dagbladsannoncer, der viser ting, som formentlig ingen i dette ting føler sig veltilpas ved. Når man har afskrivningsregler eller andre skatteregler, er der altid folk, der søger ikke alene at udnytte, men også at misbruge dem. Vi kan stoppe det. Vi kan også fjerne reglerne for afskrivning af skibe. Men hvis vi blot siger, at nu har vi konstateret, at der er nogle, der misbruger det, og derfor stopper vi det totalt, så er det spørgsmål, vi skal besvare både over for os selv og over for befolkningen: hvad sker der så med dansk rederierhverv, som udnytter, men ikke misbruger disse afskrivningsregler, og hvad vil der ske med dansk skibsværftsproduktion? Jeg vil tro, at det er spørgsmål, som hr. Aksel Larsen også må stille sig selv. Jeg er ganske enig i den forargelse, hr. Aksel Larsen gav udtryk for; det er, så vidt jeg ved, alle i regeringen, og derfor er det selvfølgelig misbrugene, vi skal koncentrere os om. Men hvis hr. Aksel Larsen ikke vil have virkninger, der kan komme til at medføre begrænsninger i rederierhvervets muligheder for valutaindtjening, og den er efterhånden meget betydelig, og skibsværftsindustriens beskæftigelse, så er problemet altså ikke så helt let at løse, som hr. Aksel Larsen sagde, at man bare kunne stoppe denne afskrivning.

Så kom der en mere principiel og en mere generel betragtning fra hr. Aksel Larsen, som jeg må sige undrede mig. Han sagde: hvorfor kommer regeringen dog ikke til folketinget med alt dette? Nu har jeg haft den fornemmelse i al den tid, jeg har siddet herinde, at hr. Aksel Larsen er inkarneret modstander af, at folketinget blander sig i overenskomstforhandlinger. Men når så regeringen kommer med et oplæg til organisationerne og siger, at vi stræber efter en forhandlingsløsning, så kommer han minsanden og bebrejder os, at vi ikke i stedet for kommer til folketinget. Man kan blive så ivrig efter at agitere, at man kommer til at bide spidsen af sin egen tunge, og det gør ondt. Det tror jeg også, det gjorde i dette tilfælde. Jeg tror, sagt lige ud, at hr. Aksel Larsen i sin agitationsiver ikke nåede at få tænkt sig om, inden han sagde det. Både hr.

Anker Jørgensen og hr. Aksel Larsen sagde, at regeringens indkomstpøolitik bærer præg af næsten alene at være lønindgreb. Ja, vi kan vel ikke gøre noget ved, at man vil føre debatten ned på det plan. Men man ved jo, at det ikke er en redelig fremstilling. Er prisstoppet indgreb over for lønmodtagerne? Der efterlyses noget konkret; dette er da noget konkret. Når regeringen siger, at den vil gennemføre en skærpelse af kapitalvindingskatten, gennemføre udbyttebegrænsning og forbud mod friaktieudstedelse, er det så vendt mod lønmodtagerne? Hvorfor kan man dog ikke diskutere på et sagligt grundlag i stedet for på det agitatoriske overdrev? Jeg tror såmænd alligevel, det bliver gennemskuet, så det ville være en fordel for den politiske debat, om man gjorde det.

Hr. Aksel Larsen sagde, at han havde svært ved inden for de parlamentariske rammer at karakterisere min tale. Ja, hvis han skal karakterisere den og ikke kan gøre det inden for de parlamentariske rammer, så må han jo vælge et sted, hvor han kan gøre det uden for de parlamentariske rammer. Jeg vil derimod gerne sige til hr. Aksel Larsen, at når han forsøger at skabe en forestilling om, at dette dels er noget specielt dansk, dels noget øjeblikkeligt, så kan jeg godt inden for de parlamentariske rammer karakterisere hr. Aksel Larsens tale, og jeg vil gøre det ved efter hukommelsen at citere en udtalelse af en historisk person, som jeg vil tro hr. Aksel Larsen har lige så stor respekt for som jeg. Det var Rousseau, der om en modstander engang sagde:

„Man må beundre det hykleri, der har givet ham ry for skarpsindighed, og som dog kun skriver sig fra evnen til at bortforklare det, der foreligger, og forklare det, der ikke eksisterer.“

Til hr. Erling Dinesen, som stillede en række spørgsmål til mig, vil jeg gerne sige, at jeg allerede i min tale gjorde opmærksom på, at vi havde lagt dette frem som et oplæg til forhandling og ønskede en forhandlingsløsning. Når vi ønsker det, kan vi ikke stå her og sige, hvad forhandlingerne eksakt skal ende med. Jeg kan ikke og vil ikke gå ind på at besvare, hvilket resultat der skal komme på en række enkeltområder, når forhandlingerne først lige er kommet i gang. Vi har over for de offentligt ansatte, de stats-

[Statsministeren.]

ansatte, lagt forslag frem, som vi er rede til at forhandle om den konkrete udformning af, og vi har opfordret LO og Arbejdsgiverforeningen til selv at forhandle problemerne. Det betyder naturligvis, at regeringen ikke har stillet noget kompromisløst op, for så var det jo ikke et forhandlingsoplæg. Vi er indstillet på at ville diskutere og måske i givet fald acceptere andre former end dem, vi har foreslået over for tjenestemændene og andre offentligt ansatte. Jeg har også en forestilling om, at det skulle være muligt for LO og Arbejdsgiverforeningen selv at finde frem til en løsning, der måske i sin form afviger fra det, vi har lagt frem fra regeringens side.

Det afgørende for regeringen er, at der findes en løsning, der sikrer en udvikling i pengeindkomsterne, der svarer til produktivitetsstigningen. Nu er det fremgået med ønskelig tydelighed, både af hr. Erling Dinesens og andres indlæg, at man ikke kan lide, at vi siger, at man skal holde sig inden for produktivitetsstigningen. Det er derimod ikke, når man skal bedømme den saglige baggrund for det, særlig let at forstå, hvorfor man afviser det. Jeg har benyttet den ret lange pause, formanden var så venlig at bevilge os, til endnu en gang at se på udviklingen, og det, jeg kunne nå i en fart, var at undersøge, hvordan udviklingen i Danmark har været fra 1962 til 1969, altså dog ikke nogen helt kort periode. I denne periode har vi haft en produktionsstigning på gennemsnitlig 4,2 pct. årlig. Vi har haft en timelønsstigning på 10,4 pct. Vi har haft prisstigninger på 6,2 pct. Hvis jeg på grund af den hurtige matematiske beregning, jeg har forsøgt, må tage det forbehold, at der kan være småfejl — jeg tror i øvrigt ikke, der er det — viser dette dog det meget interessante, at prisstigningerne på 6,2 pct. nøjagtig svarer til stigningen i timelønnen ud over det, produktivitetsstigningen betinger. De 6,2 pct. viser sig med andre ord at være værdiløse for lønmodtagerne, medmindre man regner det for en værdi i sig selv at have flere penge, som er mindre værd. Men når det nu over så lang en periode som 7 år forholder sig sådan, at den del, man har fået i pengeindkomststigning ud over produktionsstigningen, er indhentet af prisstigninger, hvad er det så, der sagligt får oppositio-

nen til at slås for dette som noget værdifuldt i sig selv, noget værdifuldt for lønmodtagerne? Man ved jo, at det ikke er værdifuldt for lønmodtagerne. Hvorfor forsøger man ikke at stille noget konstruktivt op, idet man siger: jo; på ét punkt har regeringen i hvert fald ret: det er ikke værdifuldt. Så kan det være, at den løsning, vi har anbefalt, ikke duer; men så kom dog for søren selv — undskyld — så kom dog selv med et modforslag. Det synes jeg var ønskeligt.

Må jeg komme ind på nogle enkeltheder i hr. Erling Dinesens tale. Skal vi fastholde lønnævnet? Vel, efter min opfattelse — det ved hr. Erling Dinesen, det har jeg sagt til ham — er man igen ude på det agitatoriske overdrev, når det nu også skal kaldes voldgift. Så snart noget har med lønninger at gøre og man nævner ordet „nævn“, så er det voldgift. Forholdet er det, at dette er et oplæg over for de statsansatte. Her er situationen i øjeblikket den, at hvis der ikke er enighed mellem regeringen og de offentligt ansatte som forhandlingsparter, skal sagen afgøres her i folketinget, og derfor mente vi oprigtigt, at det var et tilbud i stedet at lade et paritetisk nævn se på det. Lønningsministeren har sagt, og jeg vil gerne endosere den udtalelse: ja men hvis man hellere vil have den hidtidige form, at det afgøres i folketinget, så bliver det ikke noget kardinalpunkt.

Hr. Erling Dinesen spurgte: vil pristalsordningen for sociale pensioner blive opretholdt? Vi har meddelt, at tjenestemandspensionerne fortsat vil være pristalsreguleret, og det må selvfølgelig også gælde for andre pensioner, hvor det i forvejen er sådan.

Jeg har svaret på spørgsmålet om udbyttebegrænsning, skærpelse af kapitalvindingskatten og revision af afskrivningsreglerne, og jeg har også svaret på, at vi stiler imod en forhandlingsløsning.

Når hr. Erling Dinesen nu hævder, at det private arbejdsmarked ved alle de overenskomstforhandlinger, man kan se tilbage på, har taget samfundsøkonomiske hensyn, vil jeg gerne her erklære mig enig med ham. Men det er lige så rigtigt, at det ikke har holdt. Da man for 2 år siden førte overenskomstforhandlinger, gik forhandlingerne i sig selv ud på, at man skulle have indkomststigninger af en størrelse på omkring 5 pct.

[Statsministeren.]

for den overenskomstperiode, vi nu er ved at komme ud af. Men vi ved alle, at det ikke blev 5 pct., men mellem 25 og 30 pct., og vi ved også, det har været til fordel for meget få. Så er det da naturligt at drage den konsekvens, at man også må forsøge at se på, hvad der sker imellem overenskomstforhandlingerne.

Jeg synes i og for sig, man forsøger at tale forbi den problemstilling, som alle kender. Problemet er nemlig generelt det, at vi står over for den uomtvistelige kendsgerning, at lønninger og andre indkomster i femåret 1964-69 er steget med knap 11 pct. om året, mens vi har haft en produktivitetsstigning på godt 4 pct. med det resultat, at priserne stort set er steget med differencen mellem disse to procenter, med godt 6 pct. om året. Det er en udvikling, ingen kan se på med sindsro. En årlig stigning i pengeindkomsterne af dette omfang er simpelt hen en trussel mod produktionen og beskæftigelsen.

Når løndannelsen får de konsekvenser, kan det ikke nytte, at man frikender de enkelte led i løndannelsen, sådan som hr. Erling Dinesen gjorde. Man kan frikende den automatiske dyrtidsregulering ved en isoleret bedømmelse, ja vel. Man kan frikende overenskomstforhandlingernes beskedne lønforhøjelser ved en isoleret bedømmelse, ja vel. Men det er netop ikke den isolerede bedømmelse, der fører frem til den rigtige konklusion. Det er den samlede bedømmelse, og derfor må vi tage fat dér, hvor der er mulighed for at sikre en samfundsmæssigt mere forsvarlig indkomstdannelse, ellers kommer vi ingen vegne — eller rettere sagt: så kommer vi nogle vegne, hvor det ikke er godt at komme.

Hr. Erling Dinesen sagde: dette er den vanskeligste opgave, regeringen hidtil har stået over for. Jeg vil gerne sige, at sådan føler vi det også selv, men jeg vil også gerne sige: denne den vanskeligste opgave, denne regering har stået over for, har alle socialdemokratiske regeringer siden 1960 stået over for, de opgav blot at gå i gang med at løse den, de havde aldrig mod til at tage opgaven op. Forskellen er den enkle, at nu forsøger vi at tage den op, hvilket i sig selv selvfølgelig ikke gør opgaven mindre vanskelig, men vi tager den op.

Ordføreren for forespørgerne (Aksel Larsen): Jeg er lige ved at takke statsministeren for den sidste tale. Jeg gør det ikke alligevel, for jeg synes, at det væsentlige indhold i denne tale kunne statsministeren være kommet med, da han gav sin redegørelse som svar på forespørgslen. Da fik vi en samling intetsigende almindeligheder, og først nu forsøgte statsministeren sig med en argumentation — så kan man være tilfreds med den eller ikke, så kan man være uenig i den eller ikke.

Han kom ind på så meget, at jeg ikke er i stand til med den taletid, der er mig beskåret, at svare på det alt sammen. Jeg må nøjes med nogle enkelte bemærkninger. Lad mig så først tage dette med, at jeg havde erklæret mig enig i regeringens analyse, men havde sagt, at det var regeringens skyld. Ja men det drejer sig ikke om den øjeblikkelige situation. Det drejer sig om det, der er sket, siden denne regering kom til. Den startede med en lavrentepolitik med fri obligationsudstedelse, med udpumpning af penge fra Nationalbanken og på anden måde; og derved lagde den grunden til en uheldssvanger udvikling. Den troede, den kunne klare det ved hjælp af stadig højere skatter, men forhøjede derpå i panik diskontoen og sejlede over i det modsatte farvand med hensyn til kreditter, rente osv. Det er alt dette, regeringen har gjort. Hvis den ikke havde optrådt så forkert i begyndelsen af sin periode, er jeg ganske sikker på, at vi havde haft en helt anden situation. Og lad mig én gang for alle sige: det ville være rart, hvis vi kunne slippe for, at en statsminister, efter at han har været statsminister i 3 år, siger: alt, hvad der er sket af uheldigt under denne regering, har mine forgængere skylden for; det er noget, der begyndte i 1960.

Så siger ministeren, at jeg skal lade være med at snakke om jordprisstigningerne, for det er jo den foregående regerings fejl, at der ikke kom en jordlov. Jeg tillader mig at gøre opmærksom på, at jeg her står med bilag nr. 32 fra 21 mands udvalget, og heri siger regeringen, at det af materialet fremgår, at stigningen i ejendomsværdien for enfamiliehuse fra 13. til 14. alm. vurdering har udgjort i alt 32,8 milliarder kr., og heraf er 21,6 milliarder kr. en følge af stigningen i handelsprisniveauet. For andre ejendomme

[Aksel Larsen.]

end enfamiliehuse er det lige så groft. Der er ingen som helst tvivl om, at for enfamiliehuse er det i allerhøjeste grad på grund af den frie adgang til obligationsudstedelse og Nationalbankens pengeudpumpning, at priserne og værdierne steg så meget, at jordpriserne røg sådan i vejret, at byggepriserne blev så meget større — også på grund af den uheldige skattelovgivning, vi har. Det er da ikke noget, hvorom denne regering kan sige: det klarer vi frisag for ved at henvise til, at jordlovene strandede i sin tid.

Hvad angår afskrivningsannoncerne fra disse spekulanter, der påstår, at de er redere, siger ministeren, at han er lige så forarget som jeg, og at det er vi alle sammen. Men så demonstrerer han, at han i hvert fald er i stand til at leve op til det, Rousseau sagde om en skarpsindig modstander. Han siger nemlig: men herre gud, Aksel Larsen vil da vel ikke ødelægge rederierhvervet og skibsbygningsindustrien herhjemme? Ja, på den måde kan det altså også gøres. Dette BEWA-rederi vil have bygget 6 shelterdækere i Tyskland; det skal nok gavne skibsværfterne i Danmark, at de gør det. Nej, den slags argumenter duer ikke, når man vil afvise en virkelig revision af afskrivningslovgivningen. Men når statsministeren straks finder undskyldninger, tyder det ikke på, at han har ment det særlig alvorligt, når han stillede en revision af afskrivningslovgivningen i udsigt.

En detalje til: Aksel Larsen har forlangt, at regeringen skulle være kommet til folketinget og ikke være gået til organisationerne, og det er forbløffende, når Aksel Larsen dog ellers er modstander af, at folketinget blander sig i organisationsforhold. Nej, hr. statsministeren ved da formodentlig, at tjenestemændenes lønninger og arbejdsforhold er noget, der afgøres af folketinget. Er det så ikke rimeligt, at vi får det herind? Det kan vel ikke være undgået statsministerens opmærksomhed, at det, jeg har talt for, er, at selve regeringens økonomiske politik som helhed burde være fremlagt i folketinget. Jeg brugte endda udtrykket „en helhedsløsning“. Nu vil ministeren snævre det ind til, at jeg kun havde talt om overenskomstforhandlingerne på det private arbejdsmarked, som regeringen jo i øvrigt også blander sig i. Vi må vel have lov til at tale om det, rege-

ringen blander sig i, den skal da formelt være ansvarlig over for folketinget.

Ja, jeg kunne godt komme med lidt flere bemærkninger til statsministeren, men først vil jeg have lov til at sige, at jeg ikke giver ret meget for de ordførere, der har været så kede af eller forargede over, at vi nægtede at deltage i 21 mands udvalgets forhandlinger, så længe regeringen står fast på sit såkaldte oplæg. Det er endda sådan, at hr. Niels Helveg Petersen er bange for, at det skal bevirke, at vi også går ud af markedsudvalg, finansudvalg, og jeg ved ikke hvilke andre udvalg. Jeg ved ikke, hvorfor vi skulle gøre det. Han er endda bange for, at hvis der bliver nedsat et udvalg til behandling af et af vore lovforslag, vil vi ikke møde dér. Jeg tillader mig at gøre hr. Niels Helveg Petersen opmærksom på, at der ingen forslag ligger til behandling i 21 mands udvalget. Regeringen er ikke kommet med noget.

Jeg tillader mig at gøre hr. Per Hækkerup opmærksom på, at det er fuldstændig rigtigt, at jeg dengang sagde, at det havde været rigtigere af socialdemokratiet at fremsætte sine forslag i folketinget, kræve folketinget indkaldt eller i det mindste kræve 21 mands udvalget indkaldt i stedet for at gå til privat forhandling med regeringen. Nu har vi 21 mands udvalget, men har vi forhandlet socialdemokratiets forslag i 21 mands udvalget? Nej, det har vi ikke. Regeringen har ikke været interesseret i andet end at give nogle mere eller mindre spagfærdige redegørelser i 21 mands udvalget. Nogen forhandling har der overhovedet ikke været.

Hr. Per Hækkerup synes at mene, at det var en forfærdelig taktisk brøler at gå ud af det udvalg, men så bliver han modsagt af hr. Anker Jørgensen, som siger: det var godt, vi fik denne debat, for nu er det da endelig lykkedes os at få lagt kort på bordet, som vi ikke kunne få på bordet i 21 mands udvalget. Nej, det er det, der er sagen, det kunne vi ikke få. Forhandlingerne var nytteløse, eller, som hr. Erling Dinesen har sagt til Aktuelt i går, det var skinforhandling.

Hr. Per Hækkerup er af den mening, at debatten her har været nytteløs, den skulle vi slet ikke have haft, den skal kun skjule SFs taktiske fejltagelser. Heroverfor står hr.

[Aksel Larsen.]

Anker Jørgensens udtalelse om, at det var da godt, vi fik forhandlingen her. Han takkede oven i købet statsministeren og sagde: først igennem denne debat og igennem statsministerens udtalelser her i tinget er det blevet klart for befolkningen, hvad det er for noget ondt, regeringen vil. Jeg har ikke noget imod, at der kan være uenighed i socialdemokratiet, men jeg synes, at hr. Per Hækkerup skulle diskutere med sin partifælle og ikke med mig, når det er hans partifælle, han er uenig med.

Der kan naturligvis også være forskellige vurderinger af, hvorvidt man bør forhandle eller ikke forhandle med regeringen. Jeg tror egentlig, hr. Per Hækkerup og jeg er enige om, at vi godt vil forhandle med regeringen, hvis regeringen vil komme med et forhandlingsoplæg. Men det har den ikke gjort, der har ingen mulighed været for at forhandle med regeringen i 21 mands udvalget. Derfor er det rimeligt, at vi får forhandlingerne herind i salen eller i det mindste forsøger at føre forhandlinger her.

Regeringspartiernes ordførere og også statsministeren har næsten med fanatisme sagt, at det skam ikke er lønmodtagerne, de er ude efter, de vil føre indkomstpolitik i almindelighed. Men det beklagelige er blot, at der i regeringens oplæg intet er om indkomstpolitik i almindelighed. Der er ikke andet, end hvad man kan gøre ved lønmodtagerne eller imod lønmodtagerne.

Hvad sagde ikke statsministeren til forsvaret for dette med 1967, som blev bragt ind i debatten på foranledning af de konservatives ordfører? Han sagde: man må da være klar over, man må da huske, at der var særlige årsager til, at de radikale dengang ikke kunne acceptere, at der blev indefrosset en dyrtidsportion; det var, fordi der var andre ting med. Ja, dér har vi det netop. De andre ting, der var med, var 300 mill. kr.s engangsskat, der skulle pålignes ikke-lønmodtagere. Det, at byrderne ikke ensidigt skulle lægges på lønmodtagerne, ville den nuværende statsminister ikke finde sig i. Kun over hans lig skulle man gennemføre noget sådant. Nej, det skulle ensidigt være rettet mod lønmodtagerne. Jeg ved udmærket, at det var den argumentation, det ærede medlem hr. Hilmar Baunsgaard brugte, da vi

havde debatten og afstemningerne den 15. december, og det harmonerer udmærket med regeringens politik nu, som er en lønstoppolitik, som er en politik vendt mod lønmodtagerne, og hvor regeringen — så kan den forsøge at snakke sig væk fra det, så længe den vil — stadig væk kredser om dette, at det, det drejer sig om, er at få slået den automatiske pristalsregulering for lønmodtagere ihjel.

Ja, så har vi vist fået så megen klarhed, som det er muligt at få af denne regering, og så kan man alligevel tillade sig at gentage det spørgsmål, jeg har stillet før: hvad vil regeringen så gøre? Har den en politik, og hvis den har den politik, vi får indtryk af her, hvordan vil den så gennemføre den? Det er åbenbart ikke let. Undskyld, at jeg citerer en klassiker, men det er jeg lidt slem til. Det er igen finansministeren, som talte på det konservative landsrådsmøde og bl. a. sagde følgende, som han gerne vil høre gentaget:

„Da vi kom i regeringen, var vi ledsaget af alle gode ønsker, og mange af vore tillidsmænd forestillede sig vel, at nu gik vi ind til det forjættede land. Det var som et fata morgana. De forestillede sig prægtige slotte, rislende kilder og gode og velnærede kameler. Først forsvinder slottene. Så svinder kilderne. Til sidst står man tilbage med kamelerne. Det er dem, det gælder om at sluge, og så begynder det rigtig for alvor.“

Ja, jeg forstår, at man ikke har det godt, når man sidder i denne regering. Men jeg må sige, at lignelsen havde været lidt bedre, hvis finansministeren havde sagt det, som er det rigtige, nemlig at da man dannede den nuværende regering, havde man givet vælgerne det indtryk, at når vi fik denne regering, var der et fata morgana af oaser, pragtfulde slotte, rislende kilder og velnærede kameler. Men så forsvandt oaserne, så forsvandt slottene, så forsvandt kilderne, og nu står befolkningen tilbage med kamelerne i regeringen, og dem kan man ikke blive ved med at sluge!

Derfor er det, jeg spørger denne regering: hvad vil den gøre? Regeringen har uden nogen som helst tvivl den opfattelse, at det er lønningerne, det drejer sig om; de skal holdes nede, og vi skal have slået pristalsre-

[Aksel Larsen.]

guleringen af lønninger ihjel. Det siger lønmodtagerne nej til. Regeringen får ikke den forhandlingsløsning, den vil have.

Er det nu regeringens politik? Tillad mig at gå tilbage til den 30. april og sige: hvis regeringen dengang mente, at det var genialt, hvad den havde fundet på, burde den have benyttet sit flertal til at sørge for, at det blev gennemført. Hvis den mente, at det var for risikabelt, burde den naturligvis have udskrevet valg og sagt til vælgerne: her har vi en politik, vil I godkende den? Den gjorde ingen af delene. Hvis regeringen nu virkelig tror, at det, den har lagt op, er det rigtige, så må den da være klar over, at den kommer til at handle, den kommer til at holde op med at sejle frem og tilbage over Lille-Bælt.

Hvad vil den da gøre? Lønmodtagerne siger nej. Den har sin majoritet i folketinget på de 20 stemmer, og den kan udnyttes. Jeg ved godt, jeg ikke får noget svar, men jeg har da lov til at spørge: er der chance for, at regeringspartierne har mod til at bruge denne majoritet i folketinget til at gennemføre deres politik? Jeg kan måske sige det mere konkret: jeg tvivler ikke om, at der er et eller to regeringspartier, der kunne have lyst til det, men har det tredje regeringsparti, der holdt landsrådsmøde forleden i Odense, og som specielt er tjenestemændenes og funktionærernes parti, tænkt sig at gøre noget sådant? Her kommer jeg altså tilbage til mit citat fra Peer Gynt: Tænke det, ønske det, ville det med, men gøre det — det vil jeg se, før jeg tror det.

Regeringen har den tekniske mulighed, den formelle mulighed, den kan gøre det. Den har faktisk kun i øjeblikket, kan jeg se, to muligheder: den kan gennemføre sin lønpolitik ved diktat af folketingsflertallet som en lov eller en serie af love. Hvis den ikke vil eller kan eller tør det, kan den appellere til vælgerne og udskrive valg. Hvis den heller ikke kan eller tør det, kan den naturligvis lade det drive videre, som det er drevet hidtil. Så bliver situationen betydelig værre, og så er jeg ganske sikker på, at dommen over regeringen, både vælgernes og den historiske dom — bliver strengere, end den ellers ville blive. Regeringen havde haft en chance, hvis den havde villet forhandle i folketinget med oppositionen og forsøge, om

det var muligt at finde frem til en løsning. Men for at der kan komme en sådan forhandling, må der komme et brugbart forhandlingsoplæg fra regeringen. Det har den ikke været i stand til at komme med, eller den har ikke villet det. Derfor står vi nu i den situation, vi står i. Hvis jeg turde vente på det, ville jeg vente på at få et svar fra regeringen på: hvad vil den så gøre? Men det svar vil udeblive. Regeringen ved det ikke.

Erling Dinesen: Det kan jo altid diskuteres, hvorvidt en debat har været nyttelos eller ej, eller hvorvidt en dag har været spildt eller ej. Jeg synes nu, denne dag har været så temmelig afslørende for regeringen, og det tror jeg trods alt er ganske sundt. Jeg erkender uden videre, at vi ikke er blevet meget klogere gennem denne debat. Regeringen har ikke løftet sløret for den politik, den vil føre på dette område, hvis den overhovedet har nogen politik. Det, jeg egentlig synes er kommet klarest frem, er den fornemmelse, at det er de forhåndenværende søms princip, man følger. Det skal jeg vende tilbage til, men jeg vil gerne gøre et par bemærkninger til enkelte af ordførerne først.

Hr. Langkilde sagde i forbindelse med dyrtidsreguleringen, at der må gælde samme vilkår for alle lønmodtagergrupper. De konservative siger også, at de har en særlig interesse i, at tjenestemændene har det godt. Men ser vi på de sidste 10 års lønforhøjelser, er det sådan, at på det private arbejdsmarked udgør dyrtidstillægget 25 pct. af lønforhøjelserne, hvorimod det for de statsansatte, inklusive tjenestemændene, udgør halvdelen af de samlede lønforhøjelser. Det vil med andre ord sige, at regeringens forslag, som det foreligger, i ganske særlig grad vil ramme tjenestemændene, som ikke har et bevægeligt, men et fast lønsystem.

Hr. Enggaard håbede, at parterne på arbejdsmarkedet når til et positivt resultat, og det kan vi da være enige om at ønske med på. Men hvis man nu når til det, hvad jeg altså også håber på, og hvis man oven i købet når frem til en forbedring af den automatiske dyrtidsregulering, som i øjeblikket gælder i de kollektive overenskomster, vil regeringen så vælte et sådant resultat? Er det meningen? Vil man frit overlade til arbejdsmarkedets parter at forhandle også på

[Erling Dinesen.]

dette felt? Man ved, det er et af de generelle krav. Men hvis man det ene øjeblik står her og siger, at man ønsker, de selv skal nå til enighed på arbejdsmarkedet — og det har jo ligget i de oplæg og de udtalelser, der er kommet her — kan man ikke bagefter komme og forsøge at vælte dette resultat ved f. eks. ved lovgivningsmæssige indgreb at fjerne dyrtidsreguleringen. Det var rart at vide lidt om, hvorvidt man har i sinde at foretage noget sådant. Det kan statsministeren måske svare på.

Så kom vi ind i den gamle diskussion om den reelle værdi af en dyrtidsportion, som fra de 22 øre efter hr. Enggaards mening skulle reduceres til et sted mellem 3 og 5 øre, bl. a. på grund af kildeskatten. Nu vil jeg for det første sige, at de beregninger, som er foretaget, er bestridt af organisationerne og af dygtige økonomer. Og det er da egentlig også en ganske ejendommeligt form for argumentation. Må man ikke regne med, at den samme trækprocent skal anvendes af den del af lønnen, som en dyrtidsportion udgør, som af den øvrige del af lønnen? Det er mærkeligt, at når det pludselig drejer sig om en dyrtidsportion, kan man reducere. Noget ganske tilsvarende gør sig gældende, når det drejer sig om lønnen som helhed. Jeg synes, det er en mærkelig forvridding af hele problemstillingen, når man lægger det frem på den måde, som hr. Enggaard gjorde, og som vi jo har hørt det gjort før.

Hr. Niels Helveg Petersen lagde megen vægt på, at den finanspolitik og den pengepolitik, som så åbenbart er mislykkedes for regeringen, må suppleres af indkomstpoltiske midler. Vi skal have indkomstpoltiske metoder anvendt for at bremse op. Det er nødvendigt bl. a. for at undgå inflation og meget andet. Jeg vil alligevel sætte et spørgsmålstejn ved, om det er rigtigt at gøre det i den aktuelle situation. Min fornemmelse er den, at hvis man virkelig vil løbe linen ud, vil det gøre mere skade end gavn.

Tænk på, hvad regeringen allerede har

foretaget sig af stramminger. Man har i øvrigt også gjort opmærksom på, at det allerede er begyndt at virke; jeg har nævnt den hårde skatte- og finanspolitik. Vi ved, hvor stærkt kreditstramningen virker. Vi ved, at Håndværksrådet og byggefirmaerne er meget bekymrede for udviklingen. Vi ved, at regeringen fortsat tillader den højeste rente i Europa, selv det sociale byggeri rammes. Vi ved, at kommunernes lånemuligheder er begrænsede, og derfor stiger de kommunale skatter voldsomt; det har vi også hørt om her i dag. Ejendomsskatterne er steget voldsomt. Vi ved, at regeringen har gennemført stop for nye investeringer i bygge- og anlægsarbejder og foretaget spareforanstaltninger eller nedskæringer på op mod 900 mill. kr. Nationalbanken begrænser udlån indtil videre. Og så kommer der 500 mill. kr. oveni som følge af, at man fra 1. januar opkræver en ekstra procent i pensionsbidrag.

Alle disse foranstaltninger, og der kunne nævnes flere, har tilsammen . . .

Formanden: Jeg beder specielt medlemmerne i siderummet vise dem, der ønsker at høre bemærkningerne her, den høflighed at tale mindre højlydt sammen.

Erling Dinesen: Alle de foranstaltninger, jeg her har nævnt, blev i foråret proklameret som regeringens særlige stabiliseringspolitik, der skulle give resultater her i efteråret og ind i 1971. Det er ikke sket i det omfang, man havde regnet med, og derfor er vi ude i en økonomisk krisesituation, som efter min opfattelse bestemt ikke kan rettes op af en afskaffelse af dyrtidsreguleringen eller andre indgreb af tilsvarende karakter.

Forholdet er det — jeg nævnte noget om det i mit første indlæg — at man har strammet så hårdt, at man simpelt hen gennem denne politik har tvunget alle, som havde mulighed for det, til at sikre sig indkomststigninger, indkomstforbedringer. Det er klart, at det også har bidraget til, at vi har fået stærkere prisstigninger, end vi ellers

[Erling Dinesen.]

ville have fået. Det er ikke lønmodtagernes skyld. Det er simpelt hen regeringens forkerte økonomiske politik, der er årsag hertil.

Derfor har vi også under de forhandlinger, eller man kan kalde det drøftelser, som har været ført i 21 mands udvalget, ikke bare peget på det aktuelle antiinflationsforslag. Vi har også peget på andre ting, og vi har meget stærkt understreget, at det ikke er lønningerne, der er for høje, og det er heller ikke dyrtidsreguleringen, der har skabt inflation her i landet. Det er først og fremmest spekulationsgevinsterne ved salg af jord, fast ejendom og nu også af ejerlejligheder, som giver mulighed for et kæmpeforbrug, som der naturligvis ikke er og ikke kan være produktionsmæssig dækning for. Det er på disse områder, vi mener regeringen burde sætte ind, og det synes jeg vi har sagt klart og tydeligt adskillige gange.

Vi har også gjort opmærksom på, at alene i perioden fra 1965 til 1969 er jord- og ejendomsværdierne her i landet, når vi ser bort fra nybyggeri og forbedringer, steget med over 50 milliarder kr. Det er klart, at det har givet forbrugsmuligheder for alle, som har optaget tillægslån eller solgt ejendomme i denne periode med store fortjenester. Der har næsten været tale om benzin på inflationsbålet ved den udvikling, vi her har oplevet.

Vi har peget på, at der må en betydeligt skærpet kapitalvindingsafgift til. Vi har peget på, at de store formuere må med ind i billedet. Det kan ikke bare være lønmodtagerne, som hver gang skal holde for. Vi har sagt til regeringen, at skal renten bringes ned, så må den kapital, vi har — og vi er jo et kapitalfattigt land — først og fremmest anvendes til samfundsvigtige formål.

Her ligger det vel sådan, hvad jeg tror regeringen efterhånden må erkende, at den økonomiske sagkundskab har givet udtryk for, at regeringens ophævelse af obligationsrationeringen i 1968 simpelt hen var en politisk brøler af dimensioner. Jeg tror, det var af prestigemæssige grunde, man gjorde det, og det var vel også af prestigemæssige grunde, at man igennem nogle måneder ved hjælp af en 4-5 milliarder kroner fra Nationalbanken holdt renten kunstigt nede. Det mener jeg må med ind i billedet. Derfor har vi peget på, at det er nødvendigt at genind-

føre en fornuftig rationering af obligationerne, og vi har peget på, at vi må have sikret erhvervsbyggeriet, eksportindustrien og meget andet, som er nødvendigt, og som jeg ikke skal gå nærmere ind på. Jeg synes nok, alt dette må med ind i billedet af situationen, så det ikke blot er et spørgsmål om, hvad der skal ske med dyrtidsreguleringen.

Statsministeren sagde — og det kan han såmænd nok have ret i — at der har været tale om en rekordlønudvikling i 1960erne her i landet. Vel, det er rigtigt. Lønningerne er steget lidt stærkere her i landet i 1960erne end i en række andre lande, som det er naturligt for os at sammenligne med. Men har der ikke også været tale om en rekordudvikling i den økonomiske vækst i dette land? Har der ikke været tale om en rekordudvikling i produktion, i eksport, altså en øget produktivitet og en øget konkurrenceevne, fordi lønpresset simpelt hen har tvunget virksomhederne til at rationalisere i stærkere grad, end de ellers ville have gjort? Det er jo det, der er sket. Hvorfor er man da så bekymret for det?

Statsministeren siger videre, at det ikke bare er lønmodtagerne, for de erhvervsdrivende rammes også, og prisstoppet rammer ikke lønmodtagerne. Nej, det gør det ikke. Hvor effektivt det er, kan diskuteres, men det gælder kun til 1. marts, og vi har ikke fået noget som helst at vide om, hvad der sker efter denne dato.

Jeg fik ikke meget svar på alle de mange spørgsmål, jeg stillede. Statsministeren siger: jeg kan ikke og vil ikke svare på, hvad forhandlingerne skal resultere i. Det har jeg heller ikke spurgt om. Jeg skal ikke remse alle de spørgsmål op, jeg har stillet, for jeg er klar over, at jeg ikke får nogen forklaring på det, det bliver i alle tilfælde sådan en Rousseauforklaring, der bliver tale om. Men jeg synes nok, det havde været rimeligt, om man på en række konkrete områder havde fået svar. Jeg vil da gerne understrege, at det ikke kan være meningen, at man skal svare på noget — hvorved man f.eks. over for de statsansatte forringer sin forhandlingsposition. Det mener jeg heller ikke jeg har spurgt om. Men der er så sandelig en række relevante spørgsmål i forbindelse med det, regeringen har sagt den ønsker at gennemføre, som folketinget måtte have krav på at få at vide.

[Erling Dinesen.]

Statsministeren sagde også, at nævnet ikke var voldgift. Det er simpelt hen en permanent tvungen voldgift, oven i købet et voldgiftsorgan, som, hvis det kommissorium, der ligger i lønningsministerens oplæg, skal følges, må arbejde under vilkår, som ikke noget tidligere nævn har måttet arbejde under. Sådan er situationen simpelt hen, hvad det angår.

Så glæder det mig naturligvis, at statsministeren erkender og giver mig ret i, at parterne på arbejdsmarkedet har taget samfundsmæssige hensyn. Men statsministeren føjede til: men det holdt ikke, for så skete der noget i overenskomstperioden. Ja, det er rigtigt, at der skete noget i overenskomstperioden, men hvorfor gjorde der det? Var det organisationernes skyld? Var det lønmodtagernes skyld? Skal de straffes for det nu? Det var simpelt hen regeringens skyld. Det var, fordi regeringen ikke havde hold i økonomien, fordi man fulgte en siksakkurs i den økonomiske politik. Men man kan da ikke, fordi man selv har ført en forkert økonomisk politik, bagefter komme og ville straffe lønmodtagerne med voldgift og meget andet. Den går ikke, hvis man vil lægge det frem på den måde.

Så var der en dagsorden, som regeringspartierne stillede. Den er faktisk noget af det tyndeste, jeg har set af den slags, og det er forståeligt. Der står i den:

„Idet folkettinget tager statsministerens redegørelse til efterretning, opfordrer tinget regeringen til at fortsætte de indledte indkomstpoltiske forhandlinger . . .“

Nu ved jeg ikke, hvor meget man skal lægge i dette her. Det kan være lidt svært at afgøre, det må jeg erkende, hvad meningen egentlig er. Jeg anbefaler naturligvis, at man stemmer for socialdemokratiets dagsorden, som siger præcis de ting, der bør siges i situationen. Men jeg kunne da godt lide at spørge statsministeren, om regeringspartiernes dagsorden her skal afløse dagsordenen af 15. maj, så den med vedtagelsen af dagsordenen her dermed er helt ude af billedet. I så fald kan vi da snakke om tingene.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*):
Må jeg sige til hr. Aksel Larsen, at jeg nu ikke i min tale sagde: alt, hvad der er sket i denne regerings tid, bærer den forrige rege-

ring skylden for. Jeg gjorde det, som jeg mener er det relevante grundlag at føre den økonomiske diskussion på: jeg tog den forudgående 10 års periodes udvikling og beskrev den. Jeg tog altså hele 10 års perioden, både dens begyndelse og afslutningen.

Det, jeg sagde om afskrivningerne, sagde jeg ikke som en undskyldning for, men som en forklaring på, hvorfor vi anser en undersøgelse for at være nødvendig. Det er jo ikke helt så enkelt med virkningerne af sådanne ændringer, som hr. Aksel Larsen vil gøre det til.

Så sagde hr. Aksel Larsen en ting, som jeg synes var meget relevant. Han kom til at snakke om en lavrentepolitik og om kreditpolitikken. Vi er enige om, at den ikke i situationen bør bære mere, end den gør. Men forudsætningen for, at kreditpolitikken ikke skal bære mere, forudsætningen for, at der muligvis kan opstå en lempelse i penge- og kreditpolitikken, er, at vi ikke herinde afviser den indkomstpoltik, som vil gøre det muligt ikke at lade kreditpolitikken bære lige så meget, som den har gjort. Hele begrundelsen for at snakke indkomstpoltik er, at de to hidtidige midler, finanspolitikken og penge- og kreditpolitikken, ikke i sig selv er tilstrækkelige. Det er et supplement, vi har lagt op til, men man kan ikke sige nej til supplementet og samtidig ønske at lempe på kreditpolitikken. Det lader sig ikke gøre.

Hr. Aksel Larsen nævnte også ejendomspriserne og valgte her især at beskrive udviklingen imellem de to sidste vurderinger. Det er, siger han, obligationsrationeringens ophævelse, der er skyld i det. Ja men hovedparten af den periode, hr. Aksel Larsen talte om, imellem de to sidste vurderinger, ligger forud for obligationsrationeringens ophævelse. Det synes jeg simpelt hen dokumenterer, at en obligationsrationering ikke løser problemet.

Både hr. Aksel Larsen og hr. Erling Dinesen vil så gerne have at vide, hvad regeringen gør, hvis forhandlingerne ikke lykkes. Da man er så aldeles overbevist om, at vi får et bastant og kompromisløst nej fra organisationerne, vil jeg gerne gengive et par linjer fra det fællessvar, vi fik fra Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen. Man siger dér, at de to organisationer er enige i, at det af hensyn til opretholdelse af fuld beskæftigelse og af mulighederne for

[Statsministeren.]

fortsat fremgang i produktion og levestandard er nødvendigt for regering og folketing at føre en økonomisk politik, der tager sigte på at sikre stabile priser og en væsentlig reduktion i underskuddet på betalingsbalancen, og man giver tilsagn om at ville bidrage. Videre siger man til os i svaret:

„Da staten som arbejdsgiverpart afslutter aftaler for en meget stor del af det samlede arbejdsmarked, og da disse aftaler har en betydelig indflydelse på lønsningen af de aktuelle generelle spørgsmål, herunder dyrtidsreguleringen, i overenskomstforhandlingerne på det private arbejdsmarked, vil de forhandlinger, staten fører som arbejdsgiver, imidlertid spille en betydelig rolle i hovedorganisationernes overvejelser om de forestående overenskomstforhandlinger og for mulighederne for at kunne medvirke til en tidlig afklaring af disse forhandlingers økonomiske rækkevidde.“

Ja men det er netop i den forhandlingsfase, man opfordrer regeringen til at indlede, vi nu befinder os, og derfor synes jeg dog det er rimeligt at lade den forhandling, som regeringspartiernes dagsorden opfordrer til, fortsætte.

Hr. Erling Dinesen sagde til mig: det er meget godt at nævne lønudviklingen, men er der ikke tale om, at vi samtidig har sat rekord i velstandsudvikling? Jo, det er der. Hr. Erling Dinesen siger også: er der ikke tale om, at vi har haft rekord i produktionsudvikling? Jo, rekord i forhold til tidligere perioder i Danmark, men desværre ikke i forhold til den produktionsstigning, der har fundet sted i andre lande. Det er vel det, der forklarer, hvorfor vi er kommet ind i en situation med stigende betalingsbalanceunderskud. Rekorden i indkomststigning er simpelt hen så meget større end rekorden i produktionsudvikling og i velstandsudvikling, og differencen her fører, som jeg nævnte, til prisstigninger. Jeg synes ikke, der kan være tvivl om, at denne dokumentation har sin berettigelse.

Endelig spørger hr. Erling Dinesen: hvis regeringspartiernes dagsorden vedtages, opfatter jeg det så som et udtryk for, at dagsordenen af 15. maj er bortfaldet? Jeg vil gerne sige, at jeg betragter de nu indledte forhandlinger som værende helt i over-

ensstemmelse med dagsordenen af 15. maj, og når regeringspartierne foreslår, at man fortsætter disse forhandlinger, kan det aldrig være i modstrid med den dagsorden.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forespørgerne (Aksel Larsen): Jeg må lade det meste af, hvad statsministeren nu sagde, ligge, for der er ikke tid til at svare på det i en kort bemærkning. Men jeg må anholde hans udtalelse om, at indkomspolitik er en forudsætning for kredit- og rentelepelse. Det, regeringen arbejder med, foreslår og arbejder for, er ikke indkomspolitik, men løndæmpende politik. Og nu vil han altså hævde, at hvis vi vil have billigere kredit- og rentevilkår her i dette land, må lønmodtagerne holde for og betale gildet på forhånd, ellers kan det ikke lade sig gøre. Der har vi regeringens politik.

Om hvad regeringen vil gøre, har vi kun fået det kryptiske svar, at der er en forhandlingsfase. Men vi fik et tydeligere svar — jeg ved ikke, om det var en fejltagelse eller bevidst — gående ud på, at den dagsorden, der er foreslået af regeringspartierne, står regeringen fast på, og den ligger på linje med dagsordenen af 15. maj, som siger, at hvis man ikke når et resultat ad forhandlingsvejen med organisationerne, skal regeringen gennemføre en ordning ad lovgivningsvej. Ja men så fik vi da endelig en klarhed i den retning. Jeg ved ganske vist ikke, om regeringen til den tid vover det, men det er altså regeringens intention i øjeblikket. Så må man undskylde mig, men jeg kan ikke se, at der er nogen som helst grund til at forhandle med regeringen, før den fra-viger dette standpunkt, det grundlag, der er lagt i dagsordenen af 15. maj, og som den har fulgt senere.

Jeg vil i øvrigt anbefale, at man stemmer imod den af regeringspartierne foreslåede dagsorden, både af den grund, jeg her har nævnt, og fordi den ikke er rigtig, den er ikke helt ærlig, om jeg så må sige. Der står, at tinget opfordrer regeringen til at fortsætte de indledte indkomspolitiske forhandlinger. Det er slet ikke indkomspolitiske forhandlinger, men forhandlinger om lønpolitik, det drejer sig om, men det tør man ikke skrive i dagsordenen. Jeg vil imid-

[**Aksel Larsen.**]

lertid ikke være med til at stemme for en dagsorden, som siger noget forkert, så også af den grund opfordrer jeg til at stemme imod.

Jeg kan udmærket vel anbefale at stemme for den af hr. Erling Dinesen stillede dagsorden. Jeg synes, at den er aldeles udmærket, også fordi den siger: der er ikke mere at forhandle med denne regering om. I og for sig udtrykker den altså, at man godt kan holde op med skinforhandlingerne i 21 mands udvalget. Men jeg kan nu også godt lide vores egen. Vi kunne jo koble dem sammen.

(Kort bemærkning).

Erling Dinesen: Når statsministeren siger, at den dagsorden, regeringspartierne har fremsat her, er i overensstemmelse med dagsordenen af 15. maj, bliver jeg lidt bekymret, fordi det klart er tilkendegivet, at der skal gennemføres en indkomspolitik, uanset om lønmodtagerne kan lide det eller ej, om fornødent ved lovgivning. Derfor må det for arbejdsmarkedets parter, som i øjeblikket forhandler, og som fra regeringspartiernes ordførere har hørt, at man gerne ser, at de forhandler sig til rette om et fornuftigt resultat, være af helt afgørende betydning at få at vide, om de, hvis de når et sådant resultat inklusive en forbedret dyrtidsordning, bagefter risikerer at få dette overenskomstresultat slået i stykker, fordi man, som regeringen har udtrykt det meget stærkt, meget skarpt, vil have afskaffet denne dyrtidsregulering. Det synes jeg vi har krav på at få svar på.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Må jeg sige til hr. Erling Dinesen, at jeg i formiddags sagde, at regeringen havde opstillet en samfundsøkonomisk målsætning, og vi havde i svaret fra de to hovedorganisationer fået bekræftet, at man delte den opfattelse, at det også for arbejdsmarkedets parter var nødvendigt ved forhandlingerne at stille imod disse indkomstpoltiske målsætninger, som er prisstabilitet og nedbringelse af betalingsbalanceunderskuddet.

Jeg sagde endvidere, at vi havde lagt et forslag, et forhandlingsoplæg frem, men at vi gerne forhandlede om andre løsninger end dem, vi har foreslået. Det afgørende er, om

de resultater, man kommer til, lever op til den indkomstpoltiske målsætning, man selv har erklæret sig enig i. Gør de det, vil der ikke være noget af den uoverensstemmelse, som hr. Erling Dinesen spørger om.

Endelig vil jeg sige til hr. Aksel Larsen: jo, her er tale om indkomspolitik. Der er tale om, at alle befolkningsgrupper kommer til at bidrage og skal bidrage. Så kan hr. Aksel Larsen kalde det lønpolitik, så meget han vil. En urigtig påstand bliver ikke rigtig af at blive gentaget.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forespørgerne (Aksel Larsen): Statsministeren betonedede med stærk stemme, at det er indkomspolitik, regeringen arbejder med, og at alle grupper kommer til at deltage. Kunne statsministeren ikke løfte sløret bare en lille smule for, hvad andre grupper end lønmodtagerne kommer til at deltage med? Det har regeringen holdt hemmeligt hidtil.

(Kort bemærkning).

Erling Dinesen: Jeg synes ærlig talt, at statsministeren taler udenom eller ved siden af, ligesom man nu opfatter det. Det er rigtigt, at hovedorganisationerne har tilkendegivet, at de under deres forhandlinger på samme måde som tidligere vil tage fornødne samfundsøkonomiske hensyn, men her har man talt om en samfundsøkonomisk ramme, og det kan man forhandle om, men jeg har i alle tilfælde fået en klar fornemmelse af, at er der noget, regeringen står fast på, så er det dette, at dyrtidsreguleringen skal afskaffes. Uanset hvad der sker på det private arbejdsmarked, må vi da virkelig vide, om regeringen så bagefter vil vælte et opnået resultat dér ved lovgivningsmæssigt at fjerne dyrtidsreguleringen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om motiveret dagsorden af Langkilde (se sp. 1571)

vedtoges med 79 stemmer mod 64.

Hermed bortfaldt det af *Aksel Larsen* (se sp. 1552) og det af *Erling Dinesen* (se sp. 1563) fremsatte forslag om motiveret dagsorden.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om tillæg til lov om smitsomme sygdomme hos husdyrene.

Valgt blev: *Niels Ravn, Burgdorf, Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Jens Chr. Christensen, Søren Jensen, Niels Jørgen Nielsen, Asger Jørgensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Jens Peter Jensen (Agerskov), Chr. Thomsen, Poul Dalsager, Risgaard Knudsen, Th. Mikkelsen, Buchart Petersen, Teichert og Villy Christensen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov for Grønland om erhvervs-mæssig uddannelse.

Valgt blev: *Lembourn, Erik Hansen (Vejle amt), Ellen Strange Petersen, Simonsen, Holger Hansen, Eva Ree, Henry Sørensen, Svend Haugaard, Jørgen Andersen, Røsing, Carl P. Jensen, Erling Dinesen, Jørgen Peder Hansen, Knud Hertling, Søren B. Jørgensen, Johan Nielsen og Gunhild Due.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om nedlæggelse af hjemmeværnet [af Morten Lange m. fl.].

Valgt blev: *Knud Østergaard, Juul-Madsen, Erik Kragh, Langkilde, Arne Christensen, Per Møller, Kristen Østergaard, Bilgrav-Nielsen, Asger Jørgensen, Skovmand, Kjeld Olesen, Normann Andersen, Lene Bro, Frode Jakobsen, Orla Pedersen, Søgaard og Morten Lange.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ophævelse af lov om foranstaltninger til sikring af Limfjordstangerne, Thyborøn havn og Thyborøn kanal har afgivet betænkning

over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Efter af *Højlands* hverv som midlertidigt medlem er ophørt, vil der i hans sted være at vælge et nyt medlem til udvalget angående forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbud mod propaganda for krig og mod racediskrimination m. v.) m. fl. lovforslag. Til at indtræde i nævnte udvalg har vedkommende gruppe udpeget *Else-Merete Ross*, som herefter er valgt.

Medlem af folketinget Niels Ravn har meddelt mig, at han ønsker til landbrugsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren — hvis der bliver tale om sammenlægning af klitdirektoratet og direktoratet for statsskovbruget — placere den nye administration i Jylland?“

Medlem af folketinget Bundvad har meddelt mig, at han ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren give tilsagn om som en fast regel at optage forhandling med folkepensionisternes og invalideorganisationernes kontaktudvalg inden fremsættelse af lovforslag, der vedrører disse befolkningsgruppers forhold?“

Medlem af folketinget Merete Bjørn Hanssen har meddelt mig, at hun ønsker til ministeren for kulturelle anliggender at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren gennemføre en hurtig undersøgelse, der kan belyse kassette-TV-udviklingens perspektiver?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 27. november, kl. 11 med følgende dagsorden:

1) *Fremsættelse af forslag.*

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om luftfart.

3) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1969.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om velfærdsforanstaltninger for søfarende.

Mødet hævet kl. 17.36.

30. møde.

Fredag den 27. november kl. 11.

Formanden: I skrivelse af gårs dato meddeler finansministeren, at han ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til finanslov for finansåret 1. april 1971—31. marts 1972.

I skrivelse af gårs dato meddeler ministeren for kulturelle anliggender, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker m. v.

I skrivelse af dags dato meddeler boligministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om bolig sikring.

Udvalget angående forslag til toldlov har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Ministeren for kulturelle anliggender (K. Helveg Petersen): Jeg skal herved tillade mig for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker m. v.

De foreslåede ændringer tilsigter en nedsættelse af statens udgifter til folkebibliotekerne, hvortil staten yder tilskud i henhold til § 5, stk. 1, i lov nr. 171 af 27. maj 1964. Efter de gældende bestemmelser udgør stats tilskuddet til et folkebibliotek inden for hvert virkeområde 45 pct. af bibliotekets samlede tilskudsberettigede driftsudgifter

indtil 275.000 kr. og 30 pct. af driftsudgifter ud over dette beløb.

Efter lovforslaget nedsættes de nævnte satser for statens tilskud til henholdsvis 40 pct. og 27 pct.

Nærværende lovforslag, der fremsættes for det høje folketing i forbindelse med forslag til finanslov for 1971-72, er på samme måde som andre samtidigt fremsatte forslag motiveret med regeringens bestræbelser på at foretage de nødvendige begrænsninger af statens udgifter såvel i det kommende finansår som på længere sigt.

Som følge af det anførte er kontoen for driftstilskud til folkebibliotekerne på finanslovforslaget 1971-72 opført med samme beløb som på finansloven for finansåret 1970-71 eller med 90.675.000 kr., svarende til en samlet anslået besparelse på 10,7 mill. kr. i finansåret 1971-72.

Ved udformningen af forslaget om begrænsning af procenterne for statens tilskud og det sig dertil sluttende bevillingsmæssige forslag på finanslovforslaget er det lagt til grund, at der gennemføres en aktivitet på dette område svarende til de godkendte budgetter.

En ændring af statens tilskudsprocent medfører automatisk, at der sker ændringer med hensyn til de beløb, der i henhold til bibliotekslovens §§ 18 og 19 bevilges til bibliotekernes særlige rådighedssum til løsning af fællesopgaver samt til Forfatterfonden.

Jeg finder i forbindelse med beløbet til Forfatterfonden anledning til at bemærke, at jeg vil anse en reduktion af det vederlag, der af staten ydes danske forfattere gennem denne fond for brugen af deres bøger på folkebibliotekerne, for mindre rimelig. Jeg vil derfor se på, om der kan ydes forfatterne kompensation for denne nedsættelse, der jo lovteknisk må følge reduktionen af procentsatserne for tilskuddet til bibliotekerne.

Jeg håber, at det vil være muligt at nå igennem til en rimelig løsning, når opgørelsen over den beløbsramme, på grundlag af hvilken bevillingen til Forfatterfonden beregnes, foreligger.

Spørgsmålet om Forfatterfondens stilling vil sammen med andre principielle og praktiske spørgsmål blive taget op til drøftelse, når loven om folkebiblioteker i sin helhed bliver forelagt folketinget til revision i foråret 1971.